

**Interakce sociálního a daňového systému
a pracovní pobídky**

Robert Jahoda

VÚPSV Praha
výzkumné centrum Brno
2004

Obsah

Úvod	3
Definice mezní efektivní sazby daně	4
Výběr modelových rodin pro analýzu	7
Rozbor jednotlivých situací v ČR	10
Domácnosti bez závislých dětí	11
Domácnosti samoživitelů se závislými dětmi	12
Úplné domácnosti se závislými dětmi	14
Vliv příjmu z šedé ekonomiky na ochotu přijmout oficiální práci	16
Existuje souvislost mezi vysokými sazbami METR a reálným chováním domácností?	17
Závěr, doporučení, další výzkum	19
Literatura	21
Přílohy	

Úvod

Existence sociálních opatření zaměřených na redukci chudoby mají často za následek oslabení pracovních podnětů. Zvláště u nízkopříjmových domácností pak vysoké implicitní daňové sazby vedou k tzv. pasti chudoby (pasti neaktivity). Implicitní daňové sazby dosahují v určitých případech hodnot 100 % i více, přitom ekonomové se shodují, že i sazby pod 100 % působí demotivačně (srovnej Jackson-Brown, 2003, str. 523). Jedním z konceptů implicitní daně je mezní efektivní daňová sazba¹ (METR), která umožňuje posoudit souběžné působení sociálního a daňového systému na rozhodování jedince o míře participace na trhu práce. Jak uvádí Carone, Salomäki (2001), METR představuje nejdůležitější indikátor (zvláště pak u zaměstnanců s nízkým příjmem), pokud chceme hodnotit pobídky lidí k práci nebo ke zvýšení pracovní aktivity. Správná interpretace sazeb METR pro různé typy domácností a nalezení vhodných opatření ke snížení vysokých hodnot pak pomáhá řešit problémy na nabídkové straně trhu práce.

Haveman (1996) shrnuje, že jako řešení je nutno odstranit velký počet vzájemně špatně provázaných sociálních programů a ty doporučuje nahradit jedním. Ten by měl zajišťovat nižší životní standard v případě, že se jedinec rozhodne nepracovat. Tím dojde ke snížení sazby METR k hodnotám, kdy se jedinci vyplatí vstoupit na trh práce. Čím nižší je úroveň garantovaného příjmu, tím nižší je mezní implicitní daňová sazba. Haveman uvádí jako optimální hodnotu sazbu mezi 30 - 50 %.

Pasti neaktivity existují i v ČR. Obecně mohou ovlivnit rodiny, které mají vyšší životní minimum a omezenou možnost příjmu z trhu práce (například v důsledku nižší kvalifikace). Životní minimum je u určitých typů domácností značně vysoké a pokud je domácnost odkázána pouze na jeden pracovní příjem, nastává situace, kdy tento příjem je nižší nebo nepatrně vyšší než uvedené životní minimum. Nebo může nastat situace, kdy zvýšení příjmů rodiny o malou částku vede pouze k nepatrnému zvýšení čistého příjmu.

Hacaperková, Niederle (2002) uvádí, že „*nízká snaha příjemců sociální pomoci získat zaměstnání ... je dána skutečností, že sociální pomoc (její úroveň) nezřídka sama vytváří bariéry proti přijetí zaměstnání. Řada systémů totiž působí tak, že při přijetí zaměstnání občan ztrácí veškeré předchozí výhody*“. Sirovátka, Žižlavský (2003) konstatují, že „*různé sociální dávky kompenzující dřívější pracovní příjmy mají negativní vliv na pracovní pobídky*“. Dále pak ukazují, že negativní vliv sociálních dávek je v ČR významný u pracovníků s podprůměrným příjmem a u domácností s více dětmi. Ke stejným závěrům dochází i Jurajda, Münich (2003). Ptáčnicková, Šebestová (2003) identifikují mezi klíčovými problémy českého trhu práce i „*potřebu zvyšování motivace lidí k přijetí a udržení zaměstnání, zejména osob s nižší kvalifikací, aby při pobírání sociálních dávek byli zvýhodněni ti, kteří pracují, před těmi, kteří pouze pobírají sociální dávky*“. Obdobně argumentují i Sirovátka, Trbola (2003). Výše uvedené názory jsou shrnuty v Sociální doktríně České republiky (Sociální politika, 2002), která říká, že výše celého systému sociálních dávek by měla být stanovena tak, aby byla jednoznačně zvýhodněna pracovní aktivita před závislostí na dávkách.

Pro ukázání pastí neaktivity (hlavně pokud domácnost přejde z pracovní neaktivity do aktivity s podprůměrným příjmem) konstruovali mezní efektivní sazby daně Bronchi a

¹ Carone, Salomäki (2001) uvádějí, že na začátku devadesátých let 20. století se indikátor, který bral v úvahu daně a dávky, nazýval „mezní složená sazba daně“ (marginal composite tax rate). Jiní autoři u této příležitosti uvádějí jako indikátor mezní implicitní sazbu daně (např. Haveman (1996) nebo Schneider, Jelínek (2001)). Eurostat pod pojmem implicitní sazba daně rozumí podíl všech daní uvalených na práci ku celkovým nákladům práce. I když jsou termíny *mezní implicitní sazba daně* a *mezní efektivní sazba daně* veskrze totožné, budeme pro zjednodušení dále používat termín mezní efektivní sazba daně - METR.

Burns (2001). Ti konstatují, že „Kombinace vysokých daní a štedrých sociálních dávek vede rodiny s dětmi do pasti nezaměstnanosti, neboť efektivní daňové sazby (počítáno včetně ztráty nároku na sociální dávky) se často pohybují blízko úrovně nebo dokonce nad úrovní 100 %“. Schneider s Jelínkem (2001) to doplňují, když říkají, že „Zvýšení vlastních příjmů například přijetím částečného pracovního úvazku tak nemá žádný efekt na čisté příjmy rodiny (myslí nízkopříjmové rodiny) - o vyšší výdělku se sníží sociální pomoc“. Nízké motivaci zvyšovat vlastní příjem se věnuje i Průša (2001), když konstatuje, že „příjmové redistribuce (daní a dávek) v některých příjmových pásmech narušují, resp. deformují příjmovou diferenciaci vzniklou na trhu práce, což ve svém důsledku snižuje - především v nízkopříjmových skupinách - motivaci k ekonomické aktivitě“.

V současné době v ČR probíhá reforma veřejných rozpočtů. Její součástí je hledání možností, jak snížit některé sociální výdaje a zvýšit daňové příjmy. Nejenom z ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) se ozývají názory, že sociální systém by měl více motivovat jedince k samostatnému řešení své situace a menšímu spoléhání na pomoc státu. Již nějakou dobu působí při MPSV tým lidí, který se zabývá redefinicí pojmu životního minima. Diskutuje se o možnosti zavedení „existenčního minima“, které by bylo nižší než životní minimum. Rovněž se diskutuje o reformě systému SSP.

Studie si klade následující cíle: definovat mezní efektivní sazbu daně, na modelových domácnostech analyzovat METR při změně příjmu a provést základní interpretaci výsledků. Na základě toho budou přijata doporučení pro další výzkum. Tato analýza zapadá do diskuse vedené v ČR na téma reformy sociální politiky a zvýšení zaměstnanosti lidí, kteří pobírají sociální dávky. V rámci výzkumu prováděného VÚPSV je tato studie dílčím výstupem širšího výzkumného projektu „Aktuální otázky vývoje systému sociální ochrany obyvatelstva“.

Definice mezní efektivní sazby daně

Zvýšení hrubého pracovního příjmu jedince o jednotku obvykle znamená zvýšení čistého příjmu domácnosti o menší částku než o jednotku. Část ze zvýšení hrubého pracovního příjmu je zdaněna daní z příjmu a pojistným na sociální politiku, rodina dále může přijít o část dávek sociální politiky. Může se dokonce stát, že zvýšení hrubého pracovního příjmu vyústí ve snížení čistého pracovního příjmu (srovnej Schneider, Jelínek, 2001). Společné působení daní a poklesu sociálních dávek znamená mnohem vyšší „efektivní“ zdanění rodiny. **Mezní efektivní sazba daně (METR) ukazuje, jaká část změny hrubého pracovního příjmu je „zdaněna nebo odebrána“ společným působením daní a sociálních příjmů.**

Předpokládejme například rodinu, které se zvýší hrubý pracovní příjem o 100 Kč. Z této částky připadá 30 Kč na daň z příjmů a sociální a zdravotní pojistné a rodina zvýšením pracovních příjmů přijde o 50 Kč na sociálních dávkách. Čistý příjem rodiny se zvýšením pracovních příjmů o 100 Kč zvedl o 20 Kč, ze 100 Kč dodatečného příjmu bylo 80 Kč „zdaněno“. Mezní efektivní sazba daně je 80 %. Dále můžeme říci, že 30 % se na tom podílela daň z příjmů a sociální a zdravotní pojistné a 50 % snížení sociálních dávek.

V České republice se čistý příjem (CP) skládá z hrubých pracovních příjmů (HPP) snížených o sociální a zdravotní pojistné (SZP) a daň z příjmů² (DP) a zvýšený o sociální dávky. Ty se skládají z dávek státní sociální podpory: přídatky na dítě (PD), sociální příplatek (SP), příspěvek na bydlení (PB) a z dávek sociální pomoci (SA). Nemocenské dávky a příspěvek v nezaměstnanosti můžeme považovat za pracovní příjem, protože jsou

² Pro jednoduchost výpočtu se počítá pouze se standardními daňovými úlevami na poplatníka a na dítě. Případné jiné odečitatelné položky by výsledek mohly ovlivnit, nikoliv však významně.

z jeho výše odvozené a jejich výplata je dočasná a časově omezena. Případné jiné daně a sociální příjmy nebudeme uvažovat. Základní vazby naznačuje rovnice 1.

$$CP = HPP - SZP - DP + PD + SP + PB + SA \quad (1)$$

Pokud označíme indexem * situaci, kdy rodina zvýšila hrubý pracovní příjem o jednotku, pak tato jednotka je rovna rozdílu $HP^* - HP$. Přepis mezní efektivní sazby daně do algoritmické podoby znázorňuje rovnice 2.

$$METR = \frac{(HPP^* - HPP) - (CP^* - CP)}{(HPP^* - HPP)} = 1 - \frac{(CP^* - CP)}{(HPP^* - HPP)} \quad (2)$$

Mezní efektivní daňová sazba je doplněk do jedné podílu změny čistého příjmu ku změně hrubého pracovního příjmu. Po dosazení rovnice (1) do rovnice (2) a vhodných úpravách dostaneme:

$$METR = 1 - \frac{(HPP^* - SZP^* - DP^* + PD^* + SP^* + PB^* + SA^*) - (HPP - SZP - DP + PD + SP + PB + SA)}{(HPP^* - HPP)}$$

$$METR = 1 - \frac{(HPP^{\#} - HPP) - (SZP^{\#} - SZP) - (DP^{\#} - DP) + (PD^{\#} - PD) + (SP^{\#} - SP) + (PB^{\#} - PB) + (SA^{\#} - SA)}{(HPP^{\#} - HPP)}$$

$$METR = \frac{(SZP^{\#} - SZP)}{(HPP^{\#} - HPP)} + \frac{(DP^{\#} - DP)}{(HPP^{\#} - HPP)} + \frac{(PD - PD^{\#})}{(HPP^{\#} - HPP)} + \frac{(SP - SP^{\#})}{(HPP^{\#} - HPP)} + \frac{(PB - PB^{\#})}{(HPP^{\#} - HPP)} + \frac{(SA - SA^{\#})}{(HPP^{\#} - HPP)} \quad (3)$$

Pro praktický výpočet mezní efektivní daňové sazby se hodí více rovnice (2). V rovnici (3) je znázorněn rozklad mezní efektivní daňové sazby na její jednotlivé komponenty. Těmi jsou podíly změny daní a dávek ku změně hrubého pracovního příjmu. Jsme tak schopni zjistit, jak se na mezní efektivní daňové sazbě podílí růst sociálního a zdravotního pojistného a daně z příjmů nebo pokles sociálních dávek (přídavky na dítě, sociální příspěvek, příspěvek na bydlení a dávky sociální pomoci).

Mezní efektivní sazba daně je marginální veličinou - porovnává změny daní a dávek při **jednotkové změně** hrubého pracovního příjmu. V případě výpočtu pro ČR dostaneme rozsáhlou strukturu výsledků - pokud budeme např. zkoumat v rozmezí hrubého příjmu 0 Kč až 30 tis. Kč, pak počet METR bude 30 tisíc. Takto velké množství výsledků je ovšem nemožné interpretovat, navíc vzniká otázka nakolik by jednotlivé METR vypovídaly o pastích neaktivity. V realitě můžeme těžko očekávat, že ekonomicky aktivní osoba bude vůbec zvažovat, jestli má zvýšit svůj HPP z např. 15 624 Kč na 15 625 Kč, natož aby k tomuto zvážení používala METR. Jednotková změna HPP se tak jeví poněkud nepraktickou, pod rozlišovací schopností ekonomicky aktivní osoby. Jiným omezením pro hodnocení METRu na základě jednotkové změny HPP je mezinárodní komparace. Změna příjmu by byla absolutně, ale i relativně odlišná v jednotlivých státech, což by dále znemožňovalo interpretaci. Proto je dobré přistoupit na snadno srovnatelné a vysvětlitelné „jednotkové“ změny HPP, kterými je růst HPP vždy o 1 % průměrné mzdy (**AW**). Mezní efektivní daňová

sazba se tak z „bodové“ hodnoty mění na „intervalovou“, z „mezí“ se přibližuje k „průměrné“ veličině³. Při intervalovém měření METR vyjadřuje naměřená hodnota efektivní daňovou sazbu, které čelí domácnost, pokud se její HPP zvedne z částky x % AW na $x+1$ % AW.

Pro prezentaci pastí neaktivity budeme rozlišovat tři základní situace. Mezní efektivní daňovou sazbu v případě malé změny příjmu (1), v případě opětovného vstupu na trh práce po období nezaměstnanosti (2) a v případě vstupu na trh práce po období neaktivity (3).

- (1) U mezní efektivní daňové sazby v důsledku malé změny příjmu nás zajímá, jaké efektivní sazbě daně je vystavena rodina, pokud se její **hrubý pracovní příjem zvýší o 1 % AW**. Ke zvýšení hrubého pracovního příjmu může dojít buď vlivem zvýšení nabídky práce při konstantní mzdové sazbě nebo zvýšením mzdové sazby při konstantní odpracované době (např. 40 hod. týdně v ČR). Jak uvádí European Commission (2003), při aplikaci obou možností dochází ve většině zemí ke stejným výsledkům. Taktéž v ČR je jedno, jestli k růstu HPP dojde vlivem růstu mzdové sazby nebo odpracované doby. V případě domácností, kde se nachází 2 ekonomicky aktivní osoby, je celá řada kombinací, kdy se domácnosti změní příjem o 1 % AW. Uvažujeme proto u první osoby alternativně konstantní příjem na úrovni 0 %, 67 % nebo 100 % AW. Hrubý příjem se pak mění o 1 % AW u druhé ekonomicky aktivní osoby. Hodnoty METR naznačují, jaké pobídky (zvýšit svůj příjem vyšší pracovní aktivitou) u domácnosti existují.

Pro lepší interpretovatelnost výsledků jsou pak na vedlejší ose v grafech přidány křivky hrubého a čistého příjmu domácnosti jako % AW. Křivka čistého příjmu je křivkou rozpočtového omezení domácnosti⁴. Zatímco u HPP se jedná o lineární rostoucí křivku, u čistého příjmu už toto prohlásit nemůžeme. Domácnost je v tomto případě vystavena „zlomům“, kdy čistý příjem stagnuje nebo dokonce klesá, i když hrubý pracovní příjem roste.

- (2) V případě mezní efektivní daňové sazby v důsledku opětovného vstupu na trh práce po období nezaměstnanosti nás zajímá, jaké efektivní sazbě daně je vystavena rodina pokud **přejde druhá ekonomicky aktivní osoba ze stavu nezaměstnanosti do stavu zaměstnanosti**⁵. U první osoby uvažujeme opět alternativně konstantní příjem na úrovni 0 %, 67 % nebo 100 % AW.

Pokud k tomuto „přesunu“ z nezaměstnanosti do zaměstnanosti dojde, domácnost ztrácí dávky v nezaměstnanosti, ale získává příjem ze zaměstnání. U dávek v nezaměstnanosti počítáme s jejich výší, na jakou má nezaměstnaný nárok, pokud jeho předchozí pracovní příjem byl 67 %, resp. 100 % AW. Počítáme s úrovní dávek 45 % čisté mzdy, tj. 4 100 Kč, resp. 6 000 Kč (viz příloha 1)⁶. Pro výpočet METR srovnáváme v rovnici (2) příjem

³ Pokud se díváme na METR jako na změnu daně a dávek při zvětšení příjmu o určitý interval, nabízí se kromě relativně stejných intervalů (např. zde použité 1 % průměrné mzdy) i interval absolutně stejný (např. změna HPP vždy o 10 € ve všech zemích). V obou dvou případech se jedná o stejné intervaly změny příjmu. Jinou možností je použití nestejných intervalů, které ovšem lépe charakterizují zaměstnance z hlediska kvantilového rozložení příjmů. Jednalo by se o zjištění, jakým METR je vystavena domácnost, pokud se její hrubý pracovní příjem zvedne např. z 55 percentilu na 56. příjmový percentil.

⁴ Pokud bychom uměli vyjádřit indiferenční křivky, mohli bychom určit křivku nabídky práce.

⁵ V tomto a následujícím případě můžeme alternativně hovořit o průměrných veličinách (AETR) - srovnej např. s OECD (1999).

⁶ První tři měsíce má nezaměstnaný nárok na příspěvek v nezaměstnanosti ve výši 50 % hodnoty předcházejícího příjmu, další tři měsíce se dávka snižuje na 40 % hodnoty předcházejícího příjmu. Dávka by se tak mohla pohybovat mezi 3 540 až 4 925 Kč, resp. 5 140 až 7 074 Kč. Hodnota čisté mzdy (a tedy i dávky) závisí na počtu dětí.

domácnosti ze zaměstnání s příjmem v případě nezaměstnanosti. Hodnoty METR naznačují jaké pobídky (zvýšit svůj příjem přijetím práce) u domácnosti existují.

- (3) U mezní efektivní daňové sazby v důsledku vstupu na trh práce po období neaktivity nás zajímá, jaké efektivní sazbě daně je vystavena rodina pokud **přejde druhá ekonomicky aktivní osoba ze stavu ekonomické neaktivity do stavu zaměstnanosti**. U první osoby uvažujeme opět alternativně konstantní příjem na úrovni 0 %, 67 % nebo 100 % AW.

V případě nízkých pracovních příjmů první osoby a žádných u druhé osoby může nastat situace, kdy převážná část příjmů rodiny plyne ze sociálních dávek. Zvýšení pracovních příjmů se pak neprojeví nebo pouze minimálně na zvýšení čistých příjmů rodiny. Tato situace vytváří pro rodinu past neaktivity. Pro její posouzení je v rovnici (2) srovnáván příjem domácnosti ze zaměstnání s příjmem v případě neaktivity. Hodnoty METR naznačují, jaké pobídky (zvýšit svůj příjem vstupem na trh práce) u domácnosti existují.

Výběr modelových rodin pro analýzu

Pro posouzení existence pasti neaktivity v ČR by bylo potřeba znát údaje o příjmovém rozložení českých rodin. Protože na hodnotu METR má velký vliv pokles sociálních dávek, zajímají nás hlavně nízkopříjmové rodiny, jichž se případný pokles může týkat. V současné době ovšem nejsou statistiky, které by na takové rozložení ukazovaly. Určitou pomocí jsou pak každoroční publikace ČSÚ „Statistika rodinných účtů“ a „Mzdová diferenciacie zaměstnanců“.

Ve „Statisticce rodinných účtů (SRÚ)“ je ČSÚ sledován ve čtvrtletních intervalech soubor skoro 3 500 domácností (2 500 domácností zaměstnanců, zemědělců a samostatně činných, 700 domácností důchodců, a asi 400 domácností s dětmi a s minimálními příjmy). Tyto domácnosti jsou potom podle příjmu na člena domácnosti členěny do decilových skupin, případně u specifických domácností (důchodci, zemědělci) do větších - kvartilových skupin. SRÚ má jednu hlavní nevýhodu: výběrový soubor domácností neodráží přesně příjmové rozložení všech domácností. Hlavně jsou zde podreprezentovány domácnosti na spodním a na horním konci příjmového rozložení. Více viz Sirovátka, Jahoda, Kofroň (2001). Pro účely analýzy je dále nevýhodná agregace dat, kdy v rámci jedné decilové skupiny se může nacházet pětičlenná domácnost s celkovým příjmem 25 tis. Kč spolu s jednočlennou domácností s příjmem 5 tis. Kč. Pro lepší znalosti příjmového rozložení domácností v ČR by proto bylo třeba provést analýzu na primárních datech. S tím souvisí druhý problém. Ve SRÚ jsou sledovány domácnosti, jejichž přednosta pracuje nebo má příjmy ze systému sociálního pojištění. Statistika ignoruje domácnosti, u kterých je přednosta ekonomicky neaktivní (například v důsledku existence pasti neaktivity).

Mzdová diferenciacie zaměstnanců zjišťuje na základě výběrového šetření rozložení příjmu zaměstnanců. Šetření je prováděno náhodně a závisí na velikosti ekonomické jednotky: subjekty s 1 000 a více zaměstnanci jsou vybrány všechny, naopak jednotky zaměstnávající méně než 10 zaměstnanců se nevybírají. Jedním z výsledků šetření je poznatek, kolik procent zaměstnanců bere mzdu v určitém mzdovém rozpětí. Statistika tak poskytuje přesné informace, jaké je mzdové rozložení zaměstnanců, ale neříká nic o subjektech, které mzdu nepobírají (nezaměstnaní, neaktivní, OSVČ ...). Dalším nedostatkem pro potřeby analýzy je jednotka šetření. Protože statistika sleduje jedinice, nikoliv domácnost - nedává nám informace, jaké je rozdělení mezd v rámci domácnosti (v případě, že v úplné rodině pracují oba dva jedinci). Neboli nevíme nic, o kolik je četnější rodina, kde rodiče pobírají mzdu na úrovni 80 % a 90 % průměrné mzdy, oproti rodině, kde rodiče pobírají mzdu 130 % a 140 % průměrné mzdy.

Pro analýzu pastí neaktivity byly vybrány modelové domácnosti - čisté rodiny⁷ a domácnost jednotlivce. V tabulce 1 jsou charakterizovány základní typy domácností použitých v analýze. Domníváme se, že výběr těchto typů domácností do značné míry reprezentuje složení domácností na území ČR.

T a b u l k a 1 Základní typy domácností

		počet nezaopatřených dětí				
		0	1	2	3	4
počet dospělých	1	1+0	1+1	1+2	1+3	1+4
	2	2+0	2+1	2+2	2+3	2+4

Pro ověření míry reprezentativnosti námi vybraných modelových domácností jsme využili dat ČSÚ ze „Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001“ (dále jen Sčítání). Základní přehled cenзовých domácností⁸ nám poskytuje tabulka 2. Z celkového počtu 4 270 717 domácností jich bylo 33,5 % rodinných domácností s dětmi, 34,6 % rodinných domácností bez dětí a 29,9 % domácností jednotlivců. Pouze 2 % domácností tvoří vícečlenné nerodinné domácnosti, které v této analýze nebudou uvažovány.

T a b u l k a 2 Druhy cenзовých domácností

		domácnosti		závislé děti	
		absolutně	relativně	absolutně	relativně
domácnosti rodinné úplné	bez dětí	1 242 822	29,1 %		
	s dětmi	1 090 770	25,5 %	1 831 363	79,0 %
domácnosti rodinné neúplné	bez dětí	233 016	5,5 %		
	s dětmi	343 405	8,0 %	488 219	21,0 %
vícečlenné nerodinné domácnosti		84 528	2,0 %		
domácnosti jednotlivců		1 276 176	29,9 %		
domácnosti celkem		4 270 717	100,0 %	2 319 582	100,0 %

Zdroj: ČSÚ (2003a) tabulka 451/8

Pokud se podíváme na **33,5 % rodinných domácností s dětmi**, tak podle tabulky 3 můžeme říci, že naprostá většina závislých dětí (95,1 %) žije v rodinné domácnosti, kde je

⁷ ČSÚ (2003b) uvádí. „Jestliže všechny děti jsou nezaopatřené a v hospodařící domácnosti nežijí jiné osoby (než manželský pár nebo samoživitel), jedná se o tzv. čistou rodinu.“

⁸ ČSÚ (2003a, str. 9): **Cenzová domácnost** je tvořena z osob společně bydlících v jednom bytě na základě jejich příbuzenských nebo jiných vztahů v rámci jedné hospodařící domácnosti. Je to základní jednotka, která se dále nečlení.

Rozlišují se čtyři základní typy cenзовých domácností:

1. domácnost rodinná - úplná rodina (manželský pár, resp. soužití druha a družky - tzv. faktické manželství - bez dětí nebo s dětmi)
2. domácnost rodinná - neúplná rodina (jeden z rodičů s alespoň jedním dítětem)
3. vícečlenná nerodinná domácnost (dvě nebo více osob příbuzných i nepříbuzných, společně hospodařících, které netvoří rodinnou domácnost)
4. domácnost jednotlivce

Součástí rodinných domácností mohou být i další jednotlivé osoby, pokud společně hospodaří s příslušnou rodinnou cenзовou domácností, netvoří samostatnou rodinu a nebo nejsou podnájemníky. Ve výsledcích sčítání jsou rodinné domácnosti tříděny mimo jiné podle počtu závislých dětí. **Závislé dítě** je každá osoba, která má k osobě v čele cenзовé domácnosti vztah, syn, dcera, je ekonomicky neaktivní a je ve věku 0 - 25 let.

alespoň jeden její člen ekonomicky aktivní (EA). Domácnosti ekonomicky aktivních členů jsou středem zájmu naší analýzy. Zbýlých 4,9 % dětí žije buď v úplné rodině, kde ani jeden člen není ekonomicky aktivní (ENA) - 0,8 % dětí, nebo v neúplné rodině, kde osoba v čele domácnosti je ENA nebo nebylo zjištěno - 4,1 % dětí.

T a b u l k a 3 Počty závislých dětí podle typu cenзовé domácnosti rodinné

		počet dětí	relativně
EA osoba v čele domácnosti	úplná rodina	1 777 604	76,6 %
	neúplná rodina	393 139	16,9 %
ENA osoba v čele domácnosti nebo nezjištěno	žena EA	35 443	1,5 %
	žena ostatní	18 316	0,8 %
neúplná rodina s ENA osobou v čele domácnosti nebo nezjištěno		95 080	4,1 %
celkem dětí		2 319 582	100,0 %
ekonomická aktivita v domácnosti		2 206 186	95,1 %

Zdroj: ČSÚ (2003a) tabulka 455

O **29,9 % domácnostech jednotlivců** můžeme říci, že z celkového počtu 1 276 176 domácností jich 76,2 % bydlí samostatně ve vlastním bytě. Pouze o těchto domácnostech jsme schopni prohlásit, že mají určitě nárok (v případě splnění testovaných podmínek) na dávku SSP - příspěvek na bydlení. U těchto domácností tak může dojít k situaci, kdy s růstem HPP klesá objem těchto dávek, a METR je tak vyšší než pouhá kombinace vlivu sociálního a zdravotního pojistného a daně z příjmů.

T a b u l k a 4 Rozdělení domácností jednotlivců

	absolutně	relativně
bydlící ve vlastním bytě	972 696	76,2 %
bydlící ve vlastním bytě s další domácností	89 233	7,0 %
spolubydlící v jiném bytě	196 719	15,4 %
podnájemníci	17 528	1,4 %
domácnosti jednotlivců celkem	1 276 176	100,0 %

Zdroj: ČSÚ (2003a) tabulka 451/8

O složení **34,6 % rodinných domácnostech bez dětí** máme z dat ze „Sčítání“ málo informací pro lepší popsání jejich struktury. Jedná se například o úplnou domácnost, kde „dítě“ již není považováno za nezaopatřené, ale za dalšího dospělého člena, protože např. pracuje nebo má 26 let a víc. O úplných domácnostech rodinných bez dětí víme, že 65,6 % těchto domácností má 2 členy, čili v tabulce 1 by nejlépe zapadly do buňky 2+0. Dalších 24,6 % má členy tři (může se jednat například o domácnost z výše uvedeného příkladu). Asi 9,7 % úplných rodinných domácností bez dětí má čtyři členy a více. U neúplných rodinných domácností bez dětí je skutečnost ještě vyhraněnější - 78,9 % těchto domácností má dva členy.

Tabulky 5 a 6 dále **rozšiřují naše znalosti o rodinných domácnostech s dětmi**. Z celkového počtu 1 434 175 domácností jich je 76 % úplných rodin, zbylých 24 % je neúplných. Tyto domácnosti mají nejčastěji jedno dítě - 48,5 % domácností (43,4 % u úplných domácností a 64,6 % u neúplných domácností) nebo dvě děti - 43,2 % domácností (47,4 % u úplných domácností a 29,8 % u neúplných domácností). Domácností s větším počtem dětí je pouze 8,3 %. Podle tabulky 1 nás pro analýzu budou zajímat pouze domácnosti s maximálně čtyřmi dětmi. U domácností s více dětmi tak analýza nepokrývá pouze 0,3 % domácností, přičemž analýza by mohla být klidně zúžena na maximálně 3 děti v domácnosti (98,6 % domácností s dětmi).

Tabulka 5 Cenzové domácnosti rodinné podle počtu závislých dětí

Počet dětí	úplné rodiny		neúplné rodiny		rodiny celkem	
	absolutně	absolutně	absolutně	relativně	absolutně	relativně
1	473 680	43,4 %	221 974	64,6 %	695 654	48,5 %
2	516 536	47,4 %	102 369	29,8 %	618 905	43,2 %
3	83 726	7,7 %	15 781	4,6 %	99 507	6,9 %
4	12 698	1,2 %	2 573	0,7 %	15 271	1,1 %
5+	4 130	0,4 %	708	0,2 %	4 838	0,3 %
celkem	1 090 770	100,0 %	343 405	100,0 %	1 434 175	100,0 %

Zdroj: ČSÚ (2003a) tabulka 455

Skutečné složení domácností ČR je velice rozmanité. Provádět proto analýzu pro každý možný typ domácnosti není možné, ani se to vzhledem k četnosti nejeví jako nutné. Pro naši analýzu byly vybrány „ideální“ domácnosti ve složení definovaném v tabulce. 1. Jedná se o domácnosti s 1 nebo 2 dospělými osobami, tedy domácnosti, které mají největší zastoupení na celkovém počtu rodinných domácností (asi 80 % - viz tabulka 6).

Tabulka 6 Podíl úplných a neúplných rodinných domácností „ideálního“ typu (1 nebo 2 dospělí + x dětí) na celkovém počtu rodinných domácností s x dětmi

počet závislých dětí	úplná rodinná domácnost			neúplná rodinná domácnost		
	ideální (2+x)		celkem	ideální (1+x)		celkem
	absolutně	relativně		absolutně	relativně	
1	335 241	70,8 %	473 680	175 782	79,2 %	221 974
2	477 040	92,4 %	516 536	92 585	90,4 %	102 369
3	76 983	91,2 %	83 726			19 062
4+			16 828			
celkem		81,5 %	1 090 770		78,1 %	343 405

Zdroj: ČSÚ (2003a) tabulka 451/8

Rozbor jednotlivých situací v ČR

Přílohy 2 až 26 ukazují hodnoty METR pro jednotlivé typy domácností z tabulky 1 a pro úrovně příjmů 0 % - 200 % AW. V případě, že se jedná o domácnost se dvěma ekonomicky aktivními osobami, pak příjem první z nich je alternativně nastaven na 0 % nebo 67 % nebo 100 % AW. Příjem druhé EA osoby je proměnlivý mezi 0 % - 200 % AW. Odečitatelnou položku na dítě uplatňuje ta osoba, u které bude úspora na zaplacené dani vyšší (tzn., že v případě domácnosti 2+2 můžou odečitatelnou položku na dítě uplatňovat oba dva rodiče, každý na jedno dítě). U nezaměstnaných osob, které pobírají příspěvek v nezaměstnanosti, se předpokládá, že pobírají dávku ve výši asi 50 % předchozí mzdy (první tři měsíce nezaměstnanosti). V případě předchozího příjmu ve výši 67 % AW je příspěvek v nezaměstnanosti 5 500 Kč, v případě předchozího příjmu ve výši 100 % AW pak 8 000 Kč. Rekapitulace základních parametrů pro výpočet METR je obsažena v příloze 1.

Grafy v přílohách 2 až 26 naznačují, že hodnota METRu je ovlivněna několika faktory. Můžeme rozlišit základní dva: velikost příjmu a typ domácnosti. U typu domácnosti dále záleží na tom, jestli v ní jsou závislé děti či nikoliv, kolik závislých dětí je a jestli se jedná o domácnost samoživitele nebo úplnou domácnost.

V dalším textu budou posouzeny sazby METR v případě malé změny příjmu a v případě vstupu druhé osoby na trh práce po období neaktivity (u domácností samoživitelů bude posuzována první osoba). Nebudeme speciálně hodnotit METR v případě nezaměstnanosti, protože dávky v nezaměstnanosti jsou vypláceny pouze po krátkou dobu a jejich výše je v ČR poměrně nízká (první 3 měsíce 50 % a další 3 měsíce 40 % předchozího příjmu). V dalších tabulkách jsou přesto sazby METR těchto případů obsaženy. Jak uvádí OECD (2001), v důsledku nízkých dávek v nezaměstnanosti a krátkého trvání těchto dávek

problém s nízkými pracovními pobídkami nastává až v okamžiku, kdy nastupuje časově neomezený, vzhledem k mzdám relativně štedrý systém sociální pomoci. Jak doplňují, tento problém je obzvláště aktuální u domácností s více dětmi (romské domácnosti) a domácností s potenciálně nízkým příjmem.

Domácnosti bez závislých dětí

Přílohy 2, 3 a 12 až 14 ukazují sazby METR u domácností bez dětí. Výběr základních hodnot je uveden v tabulce 7. Tyto přílohy a tabulka naznačují, že u těchto domácností nenalezneme v zásadě vysoké sazby METR. Dle našeho názoru nejsou proto ani postiženy nízkou motivací si zvýšit příjem nebo ho na trhu práce získat. Jednou výjimkou je v případě domácnosti jednotlivce nízká motivace vstoupit na trh práce, pokud by příjem měl být nízký. Ještě u příjmu 50 % AW je sazba METR 67,9 %. Druhou výjimkou je v případě domácnosti 2+0 situace, kdy první osoba nemá žádný příjem. Relativně vyšší životní minimum této domácnosti znamená, že příjem druhé osoby musí dosáhnout určité výše, aby byl významně vyšší než garantované životní minimum. Ještě v případě příjmu druhé osoby 83 % AW je sazba METR 71,4 %.

Tabulka 7 Sazby METR pro domácnosti bez závislých dětí

typ domácnosti	příjem ekonomicky aktivní osoby								
	první konst.	druhé							
		před UNE ¹⁾	25%	50%	67%	83%	100%	125%	150%
METR pro malé změny příjmů (o 1 % AW)									
1+0			25,6%	25,6%	25,6%	27,9%	30,0%	30,0%	34,4%
2+0	0%		100,0%	25,6%	41,1%	43,0%	30,0%	30,0%	34,4%
2+0	67%		25,6%	25,6%	25,6%	27,9%	30,0%	30,0%	34,4%
2+0	100%		25,6%	25,6%	25,6%	27,9%	30,0%	30,0%	34,4%
METR v případě přijetí zaměstnání po nezaměstnanosti									
1+0		67%	108,6%	75,7%	63,2%	56,1%	51,7%	47,4%	44,7%
2+0	0%	67%	100,0%	91,2%	78,4%	71,4%	64,6%	57,7%	53,3%
2+0	67%	67%	108,6%	67,9%	57,4%	51,3%	47,7%	44,2%	42,0%
2+0	100%	100%	152,1%	90,1%	74,0%	64,8%	58,9%	53,2%	49,5%
METR v případě vstupu na trh práce po období neaktivity									
1+0			93,3%	67,9%	57,4%	51,3%	47,7%	44,2%	42,0%
2+0	0%		100,0%	91,2%	78,4%	71,4%	64,6%	57,7%	53,3%
2+0	67%		25,7%	25,6%	25,6%	25,7%	26,4%	27,1%	27,7%
2+0	100%		14,7%	20,1%	21,5%	22,3%	23,6%	24,9%	25,9%

Pozn. 1: Příjem druhé osoby před obdobím nezaměstnanosti v % AW

Rozložení bezdětných domácností s ekonomicky aktivními členy podle vztahu celkového příjmu domácnosti k ŽM ukazuje následující tabulka. Tabulka potvrzuje závěry z předcházejícího odstavce. U jednočlenné domácnosti a dvoučlenné domácnosti s 2 EA členy je malá pravděpodobnost vzniku pastí neaktivity (4,4 %, resp. 0,6 % domácností s příjmem do 1,5násobku ŽM). U dvoučlenné domácnosti s 1 EA členem je pak tato pravděpodobnost nepatrně vyšší (6 % domácností s příjmem do 1,5násobku ŽM).

T a b u l k a 8 Rozložení bezdětných domácností s ekonomicky aktivními členy podle vztahu příjmu k životnímu minimu

vztah příjmů k ŽM	jednočlenná domácnost	dvoučlenná domácnost		tři a vícečlenná domácnost
		1 EA	2 EA	
méně než ŽM	0,5 %	0,8 %	0,2 %	0,0 %
1,00 až 1,29 ŽM	1,1 %	1,0 %	0,4 %	1,1 %
1,30 až 1,49 ŽM	2,8 %	4,2 %	0,0 %	1,6 %
1,50 až 1,99 ŽM	12,9 %	18,4 %	6,0 %	11,2 %
2 a více ŽM	82,8 %	75,6 %	93,4 %	86,0 %
CELKEM	342 906	328 682	375 414	347 312

Zdroj: ČSÚ (2003b) tabulka 7.3c

Domácnosti samoživitelů se závislými dětmi

Přílohy 4 až 11 ukazují sazby METR u domácností samoživitelů s dětmi. Výběr základních hodnot je uveden v tabulce 9. Z výpočtů plyne, že sazby METR jsou značně závislé na počtu dětí, na velikosti příjmu (existence „zubů“) a že dokonce v případě METR pro malé změny příjmů existují pásma, kdy domácnost má zvýšením hrubého příjmu nižší čistý příjem (zde se jedná o efekt „schodovitého“ přídatku na děti). Sazby METR v případě vstupu na trh práce po období neaktivity jsou v určitém příjmovém pásmu rovny 100 % nebo dosahují velkých hodnot - nad 70 %. Pokud by příjem byl vyšší, pohybují se pořád nad hranicí 60 %. Obojí je posíleno počtem dětí. Tato skutečnost by mohla signalizovat existenci disincitiv vstupu na trh práce, zvláště, pokud samoživitel má nižší kvalifikaci nebo pokud musí část svého času věnovat dětem a nemůže pracovat na plný pracovní úvazek. To je případ domácnosti s dvěma a více dětmi a jedním podprůměrným příjmem, který je stejně velký jako životní minimum domácnosti (srovnej s Jurajda, Münich, 2003).

T a b u l k a 9 Sazby METR pro domácnosti samoživitelů se závislými dětmi

typ domácnosti	příjem ekonomicky aktivní osoby							
	před UNE ¹⁾	25%	50%	67%	83%	100%	125%	150%
METR pro malé změny příjmů (o 1 % AW)								
1+1		100,0%	55,7%	55,7%	25,6%	30,0%	30,0%	30,0%
1+2		100,0%	25,6%	103,2%	60,5%	25,6%	30,0%	30,0%
1+3		100,0%	12,5%	63,0%	63,0%	63,0%	30,0%	30,0%
1+4		100,0%	12,5%	12,5%	65,2%	65,2%	65,2%	30,0%
METR v případě přijetí zaměstnání po nezaměstnanosti								
1+1	67%	100,0%	73,1%	68,8%	61,7%	57,2%	51,8%	49,1%
1+2	67%	100,0%	72,6%	69,9%	68,1%	64,3%	59,4%	54,6%
1+3	67%	100,0%	78,2%	67,7%	67,6%	66,8%	61,8%	59,4%
1+4	67%	100,0%	88,2%	69,3%	65,5%	65,5%	66,1%	62,7%
METR v případě vstupu na trh práce po období neaktivity								
1+1		100,0%	73,1%	68,8%	61,7%	57,2%	51,8%	49,1%
1+2		100,0%	72,6%	69,9%	68,1%	64,3%	59,4%	54,6%
1+3		100,0%	78,2%	67,7%	67,6%	66,8%	61,8%	59,4%
1+4		100,0%	88,2%	69,3%	65,5%	65,5%	66,1%	62,7%

Pozn. 1: Příjem druhé osoby před obdobím nezaměstnanosti v % AW

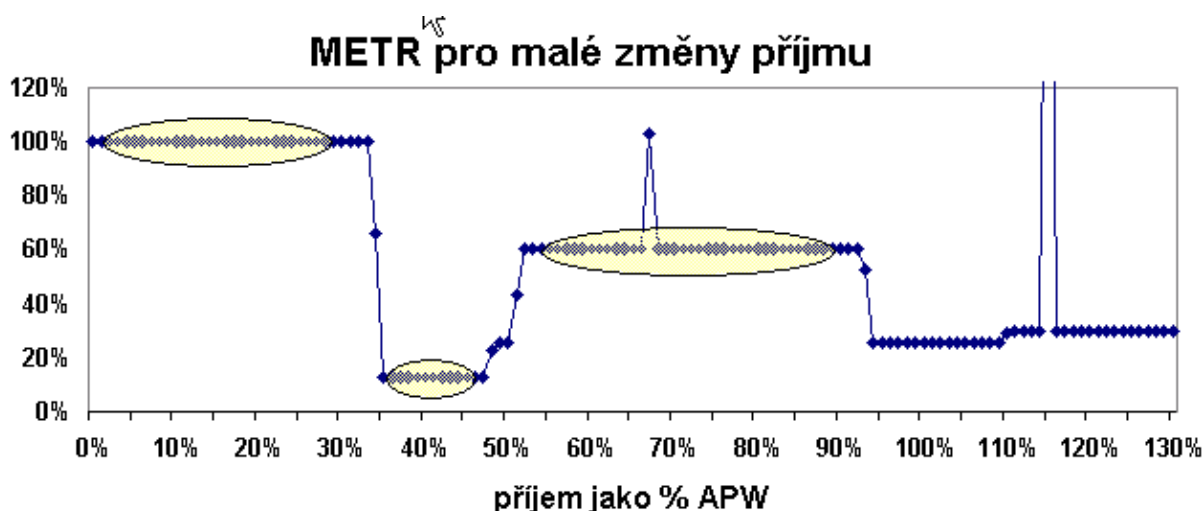
Zdroj: Vlastní výpočet

Pokud posuzujeme malé změny příjmů, pak u všech typů domácností můžeme rozlišit minimálně tři pásma příjmu, při kterých METR dosahuje různých hodnot (viz graf 1). V prvním pásmu (do cca 34 % AW pro domácnost 1+2) dosahuje METR 100 %. Pro pracovníka se tak nevyplatí vstoupit na trh práce a v tomto pásmu si zvyšovat příjem, protože zvýšení hrubého příjmu je absorbováno sociálním pojistným a poklesem dávek sociální potřeby (viz tabulka 10). Pokud se pracovník pohybuje v druhém pásmu, dosahují hodnoty

METR nejnižších sazeb vůbec - 12,5 %. Zvýšení hrubého příjmu znamená podobné zvýšení čistého příjmu domácnosti (bez pojistného). Je tomu tak proto, že rozhodný příjem domácnosti pro sociální příplatek a příspěvek na bydlení je pod hranicí životního minima, nedochází tak k jejich krácení. S těmito dávkami už ovšem domácnost nemá nárok na dávky sociální potřeby (a nedochází tedy ani k jejich snižování). V okamžiku, kdy rozhodný příjem pro výše uvedené dávky SSP překročí hranici ŽM, dochází k jejich postupnému snižování až na nulu (1,6násobek ŽM). Zvýšení sazeb METR nad 60 % je způsobeno právě redukcí dvou výše uvedených dávek SSP. Šířka jednotlivých pásem se prodlužuje s počtem dětí.

Z výše popsaného plyne, že z hlediska motivace ke zvýšení příjmu je dobré se pohybovat ve „druhém“ příjmovém pásmu nebo až v pásmu, kdy domácnost nemá nárok na dávky ohraničené 1,6násobkem ŽM. Proti účasti pracovníka v druhém příjmovém pásmu ale hovoří příliš vysoké sazby METR v případě vstupu na trh práce po období neaktivity (kolem 80 %). Správně položená otázka by pak nebyla „jaká je motivace pracovníka v tomto pásmu si zvýšit příjem“, ale spíše „jaká je pravděpodobnost, že pracovník vůbec přijme tak nízký příjem ve srovnání s relativně vysokými sociálními dávkami“. Pokud se pracovník pohybuje až ve „třetím“ příjmovém pásmu, pak sice METR ovlivňující participaci na trhu práce jsou nižší (60-70%), ale METR pro malé změny příjmu nad 60 % znamenají nízkou motivaci pracovníka vůbec svůj příjem měnit.

G r a f 1 METR pro malé změny příjmů domácnosti 1+2

Zdroj: Vlastní výpočet

T a b u l k a 10 Rozložení sazby METR pro domácnost 1+2 na jednotlivé komponenty v %

		úroveň příjmu													
		30%	35%	40%	45%	50%	55%	65%	68%	70%	90%	95%	110%	116%	120%
METR	SZP	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5
	DP	0,0	0,0	0,0	0,0	13,1	13,1	13,1	13,1	13,1	13,1	13,1	13,1	17,5	17,5
	PD	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	80,5	0,0	0,0	0,0	0,0	281,7	0,0
	SP	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	19,2	19,2	-1,6	19,2	19,2	0,0	0,0	0,0	0,0
	PB	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	15,6	15,6	-1,3	15,6	15,6	0,0	0,0	0,0	0,0
	SA	87,5	53,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	SUMA	100,0	65,8	12,5	12,5	25,6	60,5	60,5	103,2	60,5	60,5	25,6	25,6	311,7	30,0

Zdroj: Vlastní výpočet

Rozložení bezdětných domácností s ekonomicky aktivními členy podle vztahu příjmu domácnosti k ŽM ukazuje následující tabulka. Tabulka opět částečně potvrzuje závěry z předcházejících odstavců, kdy pravděpodobnost vzniku pastí neaktivity je do velké míry ovlivněna počtem dětí.

Tabulka 11 Rozložení domácností samoživitelů podle vztahu příjmu k životnímu minimu

vztah příjmů k ŽM	počet dětí		počet EA členů ¹⁾	
	1 dítě	2 a více dětí	0 EA	1 EA
méně než ŽM	17,1 %	15,5 %		
1,00 až 1,29 ŽM	19,7 %	39,0 %		
1,30 až 1,49 ŽM	11,5 %	16,6 %		
1,50 až 1,99 ŽM	23,5 %	18,3 %		
2 a více ŽM	28,3 %	10,7 %		
CELKEM	129 831	95 627	80 045	145 228
CELKEM	225 458		225 273	

Pozn. 1: Počet EA členů je dopočítán podle relativních četností, proto je malý rozdíl oproti počtu domácností podle počtu dětí

Zdroj: ČSÚ (2003b) tabulka 11c a 7.2c

Úplné domácnosti se závislými dětmi

To, co bylo napsáno u domácností samoživitelů, platí obdobně i u domácností úplných. (viz přílohy 15 až 26 a tabulka 12). Problém pastí neaktivity je ještě více vyostřen, pokud jeden z „rodičů“ nemá příjem, hodnota životního minima je u těchto domácností vyšší než u domácností samoživitelů a příjem potřebný pro jeho překonání musí být taktéž vyšší. V případě rodiny s pouze jedním příjmem se hodnoty METR pro vstup na trh práce běžně pohybují kolem 70 % i pro hodnoty příjmu nad 100 % AW. Motivace vstupu na trh práce, hlavně méně kvalifikovaných pracovníků, je pak velmi nízká. Jurajda, Münich (2003) uvádí, že pokud v úplné rodině se čtyřmi dětmi mají rodiče pouze základní vzdělání, je 90 % pravděpodobnost, že alespoň jeden z nich bude dlouhodobě nezaměstnaný.

Jiná situace nastane naopak, pokud domácnost má dva příjmy. Jestliže jsme u domácností samoživitelů popsali „tři základní příjmová pásma“, tak stejná pásma se nachází i u úplných domácností s dvěma příjmy. Zároveň zde platí, že průběh křivky METR-malé změny příjmů se „posouvá“ doleva se zvětšujícím se příjmem prvního partnera a „natahuje“ se doprava s rostoucím počtem dětí. Můžeme proto říci, že pokud mají oba partneři příjem, nebývá druhý pracovník zpravidla vystaven vysokým METR sazбám. S rostoucím příjmem prvního partnera klesá význam METR druhého partnera, i když pro posouzení jeho motivace vstupu na trh práce je potřeba vzít v potaz počet dětí.

Tabulka 12 Sazby METR pro úplné domácnosti se závislými dětmi

typ domácnosti	příjem ekonomicky aktivní osoby								
	první	druhé							
	konst.	před UNE ¹⁾	25%	50%	67%	83%	100%	125%	150%
METR pro malé změny příjmů (o 1 % AW)									
2+1	0%		100,0%	25,6%	48,7%	48,7%	51,7%	30,0%	30,0%
2+1	67%		48,7%	25,6%	25,6%	25,6%	30,0%	30,0%	30,0%
2+1	100%		25,6%	25,6%	25,6%	27,9%	30,0%	30,0%	30,0%
2+2	0%		100,0%	100,0%	25,6%	52,3%	52,3%	30,0%	311,7%
2+2	67%		52,3%	52,3%	25,6%	25,6%	25,6%	30,0%	30,0%
2+2	100%		25,6%	25,6%	25,6%	27,9%	30,0%	30,0%	30,0%
2+3	0%		100,0%	100,0%	25,6%	55,7%	55,7%	58,3%	30,0%
2+3	67%		55,7%	55,7%	55,7%	25,6%	25,6%	30,0%	30,0%
2+3	100%		55,7%	25,6%	25,6%	25,6%	25,6%	30,0%	30,0%
2+4	0%		100,0%	100,0%	12,5%	25,6%	58,1%	58,1%	60,5%
2+4	67%		58,1%	58,1%	58,1%	58,1%	25,6%	25,6%	30,0%
2+4	100%		58,1%	58,1%	25,6%	25,6%	25,6%	30,0%	30,0%
METR v případě přijetí zaměstnání po nezaměstnanosti									
2+1	0%	67%	100,0%	97,8%	81,4%	75,5%	71,1%	64,3%	59,5%
2+1	67%	67%	105,9%	71,6%	62,2%	55,2%	50,4%	46,4%	44,6%
2+1	100%	100%	152,1%	90,1%	74,0%	64,8%	58,9%	54,3%	50,3%
2+2	0%	67%	100,0%	100,0%	81,7%	75,5%	72,1%	68,2%	63,7%
2+2	67%	67%	105,5%	79,4%	66,6%	62,2%	56,0%	50,6%	47,1%
2+2	100%	100%	152,1%	95,6%	78,1%	68,2%	61,3%	55,1%	50,9%
2+3	0%	67%	100,0%	100,0%	86,1%	75,7%	72,4%	69,7%	67,1%
2+3	67%	67%	105,1%	82,4%	75,7%	68,6%	61,4%	57,8%	53,2%
2+3	100%	100%	133,9%	90,1%	74,0%	70,0%	62,7%	55,9%	51,6%
2+4	0%	67%	100,0%	100,0%	90,8%	77,3%	72,0%	70,0%	68,3%
2+4	67%	67%	104,8%	80,8%	76,6%	73,1%	68,9%	60,3%	59,1%
2+4	100%	100%	129,4%	94,4%	82,9%	72,0%	64,2%	61,7%	56,5%
METR v případě vstupu na trh práce druhé EA osoby po období neaktivity									
2+1	0%		100,0%	97,8%	81,4%	75,5%	71,1%	64,3%	59,5%
2+1	67%		42,2%	39,2%	37,8%	35,5%	34,0%	33,2%	33,6%
2+1	100%		27,4%	26,5%	26,3%	26,2%	26,8%	28,6%	28,8%
2+2	0%		100,0%	100,0%	81,7%	75,5%	72,1%	68,2%	63,7%
2+2	67%		44,2%	48,2%	43,2%	43,2%	40,2%	37,9%	36,6%
2+2	100%		38,9%	37,9%	34,8%	33,1%	32,1%	31,7%	31,4%
2+3	0%		100,0%	100,0%	86,1%	75,7%	72,4%	69,7%	67,1%
2+3	67%		33,2%	45,7%	48,2%	46,3%	42,9%	43,0%	40,9%
2+3	100%		52,1%	48,4%	42,7%	44,7%	41,6%	39,0%	37,5%
2+4	0%		100,0%	100,0%	90,8%	77,3%	72,0%	70,0%	68,3%
2+4	67%		20,8%	37,9%	44,4%	47,0%	47,3%	43,0%	44,7%
2+4	100%		55,8%	56,9%	54,8%	49,3%	45,3%	46,5%	43,8%

Pozn. 1: Příjem druhé osoby před obdobím nezaměstnanosti v % AW

Zdroj: Vlastní výpočet

Rozložení úplných čistých domácností s dětmi podle vztahu příjmu domácnosti k ŽM ukazuje následující tabulka. Tabulka opět potvrzuje závěry z předcházejících odstavců, kdy pravděpodobnost vzniku pastí neaktivity je do velké míry ovlivněna počtem dětí. Jak naznačuje tabulka, problém je zvláště vyostřen, pokud má rodina 3 a více dětí.

Tabulka 13 Rozložení úplných čistých domácností s dětmi podle vztahu příjmu k životnímu minimu

vztah příjmů k ŽM	počet dětí		
	1 dítě	2 děti	3 a více dětí
méně než ŽM	2,9 %	4,1 %	10,9 %
1,00 až 1,29 ŽM	7,0 %	7,5 %	26,2 %
1,30 až 1,49 ŽM	9,4 %	11,7 %	12,7 %
1,50 až 1,99 ŽM	26,1 %	30,6 %	26,9 %
2 a více ŽM	54,6 %	46,0 %	23,2 %
CELKEM	381 306	527 485	99 575

Zdroj: ČSÚ (2003b) tabulka 11c

Vliv příjmu z šedé ekonomiky na ochotu přijmout oficiální práci

Dosud jsme pro výpočet brali v potaz pouze existenci oficiálních příjmů. V praxi však může nastat situace, kdy nějaký příjem domácnosti pochází ze šedé ekonomiky. Tento příjem „nepodléhá“ daňovým platbám (sociální a zdravotní pojistné a daň z příjmů) a „není započítáván“ do rozhodného příjmu při posuzování nároků na dávky SSP či sociální potřebnosti. Domácnost tak má příjem z šedé ekonomiky a pobírá různé dávky podle nároku. Ekonomicky aktivní členy nemusí nic nutit vstoupit na „oficiální trh práce“.

Rozhodování, jestli vstoupit nebo nevstoupit na oficiální trh práce je provedeno na modelové domácnosti 2+2. Předpokládáme vždy, že pouze jeden člen má příjem - z šedé ekonomiky, druhý dospělý nemá příjem žádný. Pro lepší ukázaní situace jsme modelově použili tři různé pracovníky, kteří mají příjem z šedé ekonomiky. Shrnutí předpokladů je provedeno v tabulce 14. Předpokládáme, že pracovník A má nízkou kvalifikaci, jeho příjem na trhu práce by se pohyboval např. kolem 60 % AW, což znamená hrubou mzdu kolem 10 000 Kč a čistou mzdu asi 8 500 Kč. Pokud započteme pojistné, které za něj musí odvádět jeho zaměstnavatel (35 % vyměřovacího základu), činily by náklady práce nejméně 13 500 Kč měsíčně (a to nepočítáme náklady na dovolenou a jiné možné náklady). Předpokládáme, že „pracovní vytížení“ si pracovník „naplánuje“ na 50 % plné měsíční pracovní doby (180 pracovních hodin). Náklady práce adekvátně upravené pracovnímu vytížení by pak činily nejméně 6 750 Kč. Pracovník obdrží černou mzdu 5 000 Kč, zbytek do pracovních nákladů je „riziková odměna“ zaměstnavatele.

Tabulka 14 Hypotetická „kalkulace“ černé mzdy z šedé ekonomiky

pracovník	A	B	C
kvalifikace	nízká	střední	vysoká
hrubá mzda na oficiálním trhu práce jako % AW	60%	84%	101%
hrubá mzda na oficiálním trhu práce	10 000	14 000	17 000
čistá mzda na oficiálním trhu práce	8 500	11 450	13 700
náklady práce (1,35)	13 500	18 900	22 950
"pracovní vytížení"	50%	60%	90%
upravené náklady práce	6 750	11 340	20 655
černá mzda	5 000	8 000	15 000

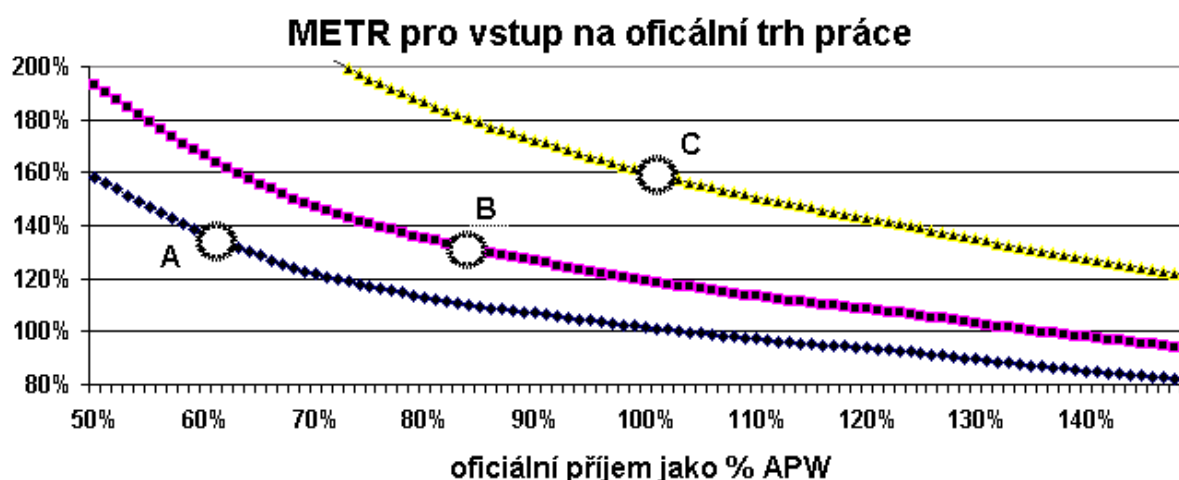
Následující graf ukazuje, jakým METR jsou vystaveni jednotliví pracovníci (A, B a C), pokud se rozhodnou vstoupit na oficiální trh práce. V grafu je kolečkem vyznačena úroveň příjmu, kterou by tito pracovníci na oficiálním trhu práce reálně nejspíš dosáhli (podle tabulky 14).

Pokračujme s pracovníkem A: jeho černá mzda je 5 000 Kč, přídavky na dítě jsou 1 082 Kč, sociální příspěvek je 1 268 Kč, příspěvek na bydlení 1 080 Kč a doplatek do životního minima rodiny (ŽM = 10 900 Kč) 7 471 Kč. Čisté příjmy rodiny jsou 15 900 Kč

v případě, že pracovník bere černou mzdu. Pokud by vstoupil na trh práce a bral hrubý příjem 10 080 Kč (60 % AW), jeho čistý příjem by byl 8 561 Kč, přídavky na dítě by byly 1 082 Kč, sociální příplatek by byl 1 268 Kč a příspěvek na bydlení 1 080 Kč. Čisté příjmy rodiny by v tomto případě byly 11 990 Kč. METR u tohoto pracovníka je 138,8 %, protože vstupem na trh práce čistý příjem rodiny klesne z 15 900 Kč na 11 990 Kč. „Pracovní vytížení“ vzrostlo z 50 % na 100 %. Vstupem na oficiální trh práce si pracovník jednoznačně pohoršil, pokud abstrahujeme od „černého svědomí“ a jiných faktorů.

Z analýzy plyne, že domácnosti „černých pracovníků“ jsou vystaveny sazbám METR, které přesahují hodnotu 100 %⁹. Pokud by domácnosti při rozhodování, jestli pracovat na oficiálním nebo šedém trhu práce, braly v úvahu pouze úroveň čistých příjmů, pak by ve všech třech případech volily příjem z šedé ekonomiky¹⁰.

G r a f 2 METR při černé mzdě pro různé pracovníky u domácnosti 2+2

Existuje souvislost mezi vysokými sazbami METR a reálným chováním domácností?

Předcházející text se pokusil ukázat, jaký je dopad společného působení daní a dávek na modelové typy domácností v závislosti na jejich příjmu. Analýzy ukázaly, že pro jednotlivé typy domácností existují příjmová pásma, ve kterých sazby METR dosahují velkých hodnot. Tyto situace pak mohou některé domácnosti vyhodnotit, jako „že se vlastně nevyplatí vůbec pracovat“ nebo „že se nevyplatí zvyšovat si čistý příjem prací“. Při určité kombinaci pracovních příjmů a sociálních dávek tak domácnost může být „chycena“ v pasti neaktivity. Otázkou pro další výzkum je, jestli se tyto teoreticky předpověděné situace vyskytují i v realitě.

Odpověď na tuto otázku částečně vyplývá z loňské studie provedené VÚPSV (Sirovátka, Kofroň, Trbola, 2003). Ta mimo jiné analyzuje příjemce sociálních dávek v ČR a jejich příjmy. Autoři ve studii pracují s agregovanými informacemi o příjemcích vyplacených

⁹ Jestliže sazba METR je rovna 100 %, pak čistý příjem domácnosti je stejný při oficiálním zaměstnání jako při účasti v šedé ekonomice a černé mzdě. Pokud jsou sazby METR vyšší než 100 %, pak čistý příjem domácnosti je vyšší při účasti v šedé ekonomice.

¹⁰ Jak uvádí Široký (2003, str. 225), při rozhodování o daňovém úniku (to odpovídá příjmu z šedé ekonomiky) poplatník zvažuje tyto faktory: užitek z daňového úniku, pravděpodobnost odhalení a velikost možného trestu. V realitě by pak pravděpodobnost, že zaměstnanec C bude participovat v šedé ekonomice, mohla být menší než v případě zaměstnance A, i když analýza METR naznačuje u zaměstnance C vyšší hodnoty.

dávek SSP v prosinci a listopadu roku 2002. Pro potřeby analýzy jsou ve studii rozčleněni¹¹ příjemci dvou dávek SSP (sociální příplatek a příspěvek na bydlení) podle počtu osob v domácnosti (nebo podle počtu dětí) a podle podílu tržního příjmu¹² domácnosti ku životnímu minimu. Studie je omezena dávkami SSP, které jsou omezeny rozhodným příjmem domácnosti ve výši max. 1,6násobku ŽM. Předcházející analýza však ukázala, že nepříznivé METR negativně působí na rozhodování domácností i nad touto hranicí.

Ze zmíněné studie vyplývá, že zhruba 30 % domácností, v populaci rodinných domácností s dětmi, je závislých na příjmech ze sociálního příplatku (viz tabulka 15 a 16). Tento poměr roste u domácností podle počtu dětí. Nejmenší je u domácností s jedním dítětem (24,7 %) a největší u domácností s třemi a více dětmi (57,2 %). Ve struktuře domácností žadatelů podle počtu členů převládají většinou domácnosti čtyř- a vícečlenné (téměř 47 %), následují domácnosti tříčlenné (zhruba 32 %). Největší měrou na počtu žadatelů se podílejí zástupci kategorie do 1,0násobku životního minima (73,5 % podle tržního příjmu).

T a b u l k a 15 Poměr tržního příjmu k ŽM - sociální příplatek - počet osob v domácnosti

počet osob v domácnosti	hranice násobku životního minima					četnost typu v populaci	
	do 1,0	1,0-1,2	1,2-1,6	1,6-2,0	2,0 a více		celkem
1	1	0	1	1	1	4	0
2	72 612	9 239	10 348	116	39	92 354	175 782
3	102 091	18 475	14 819	293	52	135 730	467 343
4 a více	138 403	32 873	26 484	521	51	198 332	791 050
ostatní	1	0	0	0	0	1	x
celkem	313 108	60 587	51 652	931	143	426 421	1 434 175

Zdroj: Sirovátka, Kofroň, Trbola (2003, str. 92) a ČSÚ(2003a)

T a b u l k a 16 Poměr tržního příjmu k ŽM - sociální příplatek – počet dětí v domácnosti

počet dětí v domácnosti	hranice násobku životního minima					četnost typu v populaci	
	do 1,0	1,0-1,2	1,2-1,6	1,6-2,0	2,0 a více		celkem
1	130 419	21 155	19 511	370	88	171 543	695 654
2	128 660	30 741	26 571	497	38	186 507	618 905
3 a více	54 026	8 691	5 569	63	15	68 364	119 616
ostatní	3	0	1	1	2	7	x
celkem	313 108	60 587	51 652	931	143	426 421	1 434 175

Zdroj: Sirovátka, Kofroň, Trbola (2003, str. 93) a ČSÚ(2003a)

Tabulka 17 ukazuje počty žadatelů sociálního příplatku a jejich rozčlenění podle podílu tržního příjmu ku ŽM. Z tabulek studie jsou vybrány pouze data reprezentující

¹¹ Data použitá ve studii pocházejí z databázi firmy OKStat a byla tříděna databázovým programem na MPSV. Současné softwarové vybavení ministerstva bohužel neumožňuje provádět vícekritériální analýzu primárních dat příjemců dávek SSP. Tato analýza by byla schopna přesněji odpovědět na otázku jaké je příjmové rozložení jednotlivých typů domácností (počet členů a počet dětí), které žádají o dávky SSP.

¹² Jak uvádí autoři studie (str. 37-37): *Pro potřeby demonstrace efektu zvyšování životní úrovně jsme vycházeli z kategorie „tržního“ příjmu a konečného příjmu domácností žádajících o dávky SSP. Tržní příjem domácnosti je tvořen pouze příjmem referenční osoby ze mzdy a jiných finančních požitků plynoucích z pracovní aktivity dané osoby, tedy bez jakýchkoliv dávek SSP, sociálního pojištění, případně dalších dávek.*

domácnosti jednotlivců (téměř totožné s analyzovanými domácnosti 1+0) a bezdětné domácnosti (nejvíce se blíží analyzované domácnosti 2+0).

T a b u l k a 17 Poměr tržního příjmu k ŽM - příspěvek na bydlení

počet osob/děti v domácnosti	hranice násobku životního minima					četnost typu v populaci	
	do 1,0	1,0-1,2	1,2-1,6	1,6-2,0	2,0 a více		celkem
1 osoba	57 125	2 400	2 112	4	6	61 647	1 276 176
bezdětní	79 844	3 740	3 498	12	10	87 104	2 836 542

Zdroj: Sirovátka, Kofroň, Trbola (2003, str. 96 a 97) a ČSÚ(2003a)

Autoři studie uzavírají tuto problematiku slovy (str. 38): „*Je-li jako kritérium nároku na dávku zohledňován pouze tržní příjem, spadá do pásma pod hranici životního minima téměř 74 % žadatelů v případě sociálního příplatku a 80 % žadatelů v případě příspěvku na bydlení. Poté, co začne působit efekt výplaty těchto dávek na stabilizaci příjmové situace domácností, přesunuje se více než polovina původních žadatelů o dávku do kategorií ohraničených vyšším násobkem životního minima a pod hranici této hodnoty zůstává již jen 35 % žadatelů o sociální příplatek a 34 % žadatelů o příspěvek na bydlení. Z těchto žadatelů se dále rekrutují klienti systému dávek sociální péče. Efekt působení sociálních dávek je tedy zřejmý především ve snižování počtu osob žijících pod hranici životního minima, což v konečném důsledku v kombinaci s efektivním vyplácením dávek sociální péče vede k minimalizaci finančních nákladů spojených s ošetřováním tohoto systému.*“

Výše zmiňovaná studie tak mapuje pouze rozsah problému - počty domácností, které jsou závislé na sociálním příplatku nebo na příspěvku na bydlení. Neodpovídá však už na otázku, proč většina žadatelů těchto zmíněných dávek se příjmově (tržní příjem) pohybuje pod hranici životního minima, jestli se uvedené domácnosti nachází v pastech neaktivity.

Závěr, doporučení, další výzkum

Tato analýza prokázala, že v jednotlivých modelových domácnostech mohou existovat kombinace pracovních příjmů, přímých daní a sociálních dávek, které vytvářejí pasti neaktivity pro tyto domácnosti. Ty se projevují buď tím, že ekonomicky aktivní členové domácností jsou málo motivováni dosahovat vyšších pracovních příjmů nebo nejsou ochotni přijmout placenou práci (hlavně hůře placenou práci) v situaci, kdy pobírají příspěvek v nezaměstnanosti. Poslední typ pasti neaktivity se projevuje neochotou vstoupit na trh práce po období neaktivity, což se týká hlavně vícečlenných domácností s jedním - nižším příjmem.

Pasti neaktivity v ČR závisí hlavně na podobě domácnosti a hodnotě pracovních příjmů. Nízké pracovní pobídky ohrožují více domácnosti samoživitelů s dětmi než úplné domácnosti. To ovšem neplatí, pokud v úplné domácnosti nemá jeden z partnerů pracovní příjem. Dále platí, že čím více dětí, tím je větší pravděpodobnost, že se domácnost bude nacházet v pasti neaktivity. Pokud má domácnost tři a více dětí, pak garantované ŽM dosahuje takové výše, že EA osoby mají problém vydělat na trhu práce podstatně více peněz, než je součet sociálních dávek. METR v tomto případě dosahuje hodnot větších než 70 % (v některých případech i více než 100 %). To jsou situace, kdy domácnost vážně „zvažuje“ svou míru účasti na trhu práce.

Ke stejným závěrům dochází i Carone, Immervoll, Paturot, Salomäki (2004), kdy říkají, že ve většině zemí OECD jsou pastmi neaktivity převážně ohroženy nízkopříjmové domácnosti s příjmy okolo 60 - 70 % APW. Jedná se o úroveň mezd okolo nebo mírně nad minimální mzdou (nízkokvalifikovaní pracovníci). Uvádějí dále, že pasti neaktivity se vyskytují více u zemí, které mají větší tradici v testování sociálních dávek.

Autor si uvědomuje, že předložená úvodní studie nepokrývá zkoumanou problematiku zcela, neodpovídá na celou řadu otázek a je provedena na základě některých předpokladů, které omezují její vypovídací schopnosti. Pro další výzkum tohoto problému proto doporučuje zaměřit se na tyto oblasti:

1. Vyjasnit některé nejasnosti výpočtu METR, které v této práci nebyly blíže diskutovány. Metoda výpočtu METR se dá obohatit zahrnutím sociálního a zdravotního pojistného placeného zaměstnavatelem, zahrnutím efektů plynoucích z odečitatelných položek ze základu daně do výpočtu nebo rozšířením o rodičovský příspěvek. Výsledky METR a jejich interpretace by pak zákonitě byly odlišné.
2. Provést tuto analýzu s novými parametry daňového a dávkového systému, které vstoupí v platnost v rámci realizace druhé fáze reformy veřejných financí - reforma daní. Tato reforma byla vládou dohodnuta koncem roku 2003 a její jednotlivé body jsou projednávány v legislativním procesu v průběhu tohoto roku. Tyto změny daní (např. společné zdanění manželů, zavedení daňové slevy na dítě, „daňový bonus“ ...) a změny sociálních dávek (jednotný příspěvek na dítě do trojnásobku ŽM) budou mít za následek změny hodnot METR jednotlivých modelových domácností. Je potřeba zjistit, v jakých příjmových pásmech dojde k nárůstu hodnot METR a kde dojde k poklesu těchto hodnot.
3. Rekapitulovat poslední změny v daňových a dávkových systémech v zemích EU, které přispěly ke snížení vysokých hodnot METR. Vystopovat v těchto změnách společné rysy a ty aplikovat na ČR.
4. Navrhnout případné další opatření v daňovém a dávkovém systému, které by omezovaly negativní vliv pastí neaktivity. Pokusit se navrhnout takové změny (v kontextu reform daňových a sociálních systémů ostatních vyspělých zemí), po kterých dojde ke snížení vysokých hodnot METR. Změny je potřeba navrhnout a propočítat alternativně, podle dopadů na veřejné rozpočty (fiskálně neutrální, případně úsporná alternativa).
5. Odpovědět na otázku, jestli na české domácnosti skutečně působí pasti neaktivity. Pokud ano, tak zjistit, jaká je charakteristika těchto domácností a jakým směrem na ně budou působit změny prosazované v rámci reformy veřejných financí. Najít další možnosti změn (viz bod 3), které by u těchto domácností odstranily nebo alespoň podstatně eliminovaly pasti neaktivity.

Literatura

- Bronchi, Ch., Burns, A.: *Daňový systém v ČR*. Finance a úvěr, 2001, č.12
- Carone, G., Salomäki, A.: *Reforms in tax-benefit systems in order to increase employment incentives in the EU*. Economic paper No. 160. Brussels 2001
<http://europa.eu.int/comm/economy_finance/publications/economic_papers/2001/ecp160en.pdf>
- Carone, G., Immervoll, H., Paturot, D., Salomäki, A.: *Indicators of unemployment and low-wage traps (Marginal effective tax rates on employment incomes)*. OECD SEM working paper No. 18. OECD Paris 2004
<<http://www.oecd.org/dataoecd/59/33/30975741.pdf>>
- ČSÚ (2003a): *Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001 - obyvatelstvo, byty, domy a domácnosti Česká republika*. Český statistický úřad, Praha 2003. ISBN: 80-7223-934-1
- ČSÚ (2003b): *Mikrocensus 2002*.
<<http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/publ/3009-04->>
- European Commission (2003): *Indicators of unemployment and low-wage traps (marginal effective tax rates on labour)*. Brussels, December 2003.
- Hacaperková, D. – Niederle, P.: *Příjem z práce místo dávky sociální péče*. Sociální politika, 2002, č. 7-8, Praha, ISSN 0049-0962
- Haveman, R.: *Reducing poverty while increasing employment: A primer on alternative strategies, and a blueprint*. OECD Economic Studies No. 26, 1996/1
- Jackson, P.M., Brown, C.V.: *Ekonomie veřejného sektoru*. Eurolex Bohemia, Praha 2003. ISBN: 80-86432-09-2 (přeloženo z Public Sector Economics - 4. vydání. Oxford. Blackwell 1992)
- Jurajda, Š., Münich, D.: *Understanding Long-Term Unemployment in the Czech Republic*. Finance a úvěr, 2003, č.1-2
- OECD (1999): *Benefit system and work incentives*. OECD Paris 1999. ISBN 92-64-17142-8
- OECD (2001): *Economic Surveys: Czech Republic*. OECD Paris 2001. ISBN 92-64-19138-0
- Ptáčnicková, N. – Šebestová, L.: *K situaci na trhu práce v roce 2002*. Sociální politika, 2003, č. 6, Praha, ISSN 0049-0962
- Průša, L.: *Vztahy dávek a daní v letech 1995-2000 a další výhled*. Finance a úvěr, 2001, č.12
- Schneider, O., Jelínek, T.: *Vliv českého sociálního systému a daňových úlev na rozdělení příjmů*. Finance a úvěr, 2001, č.12
- Sirovátka, T., Kofroň, P., Trbola, R.: *Domácnosti s nízkými příjmy a sociální dávky (shrnující přehledová zpráva)*. VÚPSV Praha 2003
- Sirovátka, T. – Trbola, R.: *Využití databáze příjemců dávek sociální péče k monitorování chudoby*. Sociální politika, 2003, č. 5, Praha, ISSN 0049-0962
- Sirovátka, T. – Žižlavský, M.: *Nezaměstnanost a pracovní pobídky*. Politická ekonomie, 2003, č. 3, Praha, s. 391-406
- Sociální doktrína České republiky*. Sociální politika, 2002, č. 1, Praha, ISSN 0049-0962
Zpracováno SOCIOKLUBEM – odborný garant Martin Potůček.
- Široký, J.: *Daňové teorie s praktickou aplikací*. C. H. Beck, Praha 2003. ISBN: 80-7179-413-9

Přílohy

Seznam příloh

príloha	1	Data a parametry použité v analýze
príloha	2 - 3	Pasti neaktivity domácnosti (1+0)
príloha	4 - 5	Pasti neaktivity domácnosti (1+1)
príloha	6 - 7	Pasti neaktivity domácnosti (1+2)
príloha	8 - 9	Pasti neaktivity domácnosti (1+3)
príloha	10 - 11	Pasti neaktivity domácnosti (1+4)
príloha	12 - 14	Pasti neaktivity domácnosti (2+0)
príloha	15 - 17	Pasti neaktivity domácnosti (2+1)
príloha	18 - 20	Pasti neaktivity domácnosti (2+2)
príloha	21 - 23	Pasti neaktivity domácnosti (2+3)
príloha	24 - 26	Pasti neaktivity domácnosti (2+4)

Príloha 1

Data a parametry použité v analýze

průmerná mzda (AW) 2003 16 800

částky ŽM dle nařízení vlády c. 333/2001 Sb.

částka k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb

dítě

do 6 let 1 690

od 6 do 10 let 1 890

od 10 do 15 let 2 230

od 15 do 26 let (nezaopatrené) 2 450

ostatní občané 2 320

částka k zajištění nezbytných nákladu na domácnost

domácnost

s 1 osobou 1 780

se 2 osobami 2 320

se 3 nebo 4 osobami 2 880

s 5 nebo více osobami 3 230

vek dětí použitých pro kalkulaci

1. dítě 2 roky

2. dítě 5 let

3. dítě 8 let

4. dítě 11 let

danový systém

odečitatelná položka ze základu dane na poplatníka 3 170

odečitatelná položka ze základu dane na vyživované dítě 1 960

sociální a zdravotní pojistné 12,50%

základ dane

od	do	dan %	plus fix.
----	----	-------	-----------

0	9 100	15%	
---	-------	-----	--

9 100	18 200	20%	1 365
-------	--------	-----	-------

18 200	27 600	25%	3 185
--------	--------	-----	-------

27 600	0	32%	5 535
--------	---	-----	-------

príspevky v nezamestnanosti

predchodzí mzda dávka - 45 % predcházející mzdy

67 % APW 4100

100 % APW 6000

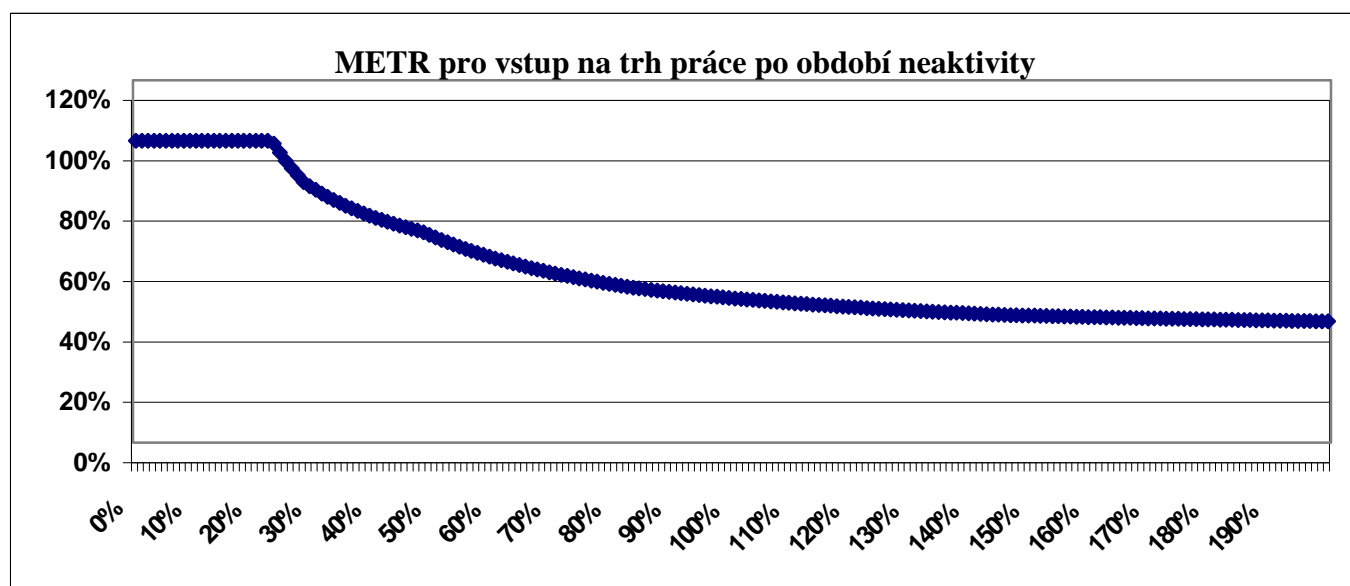
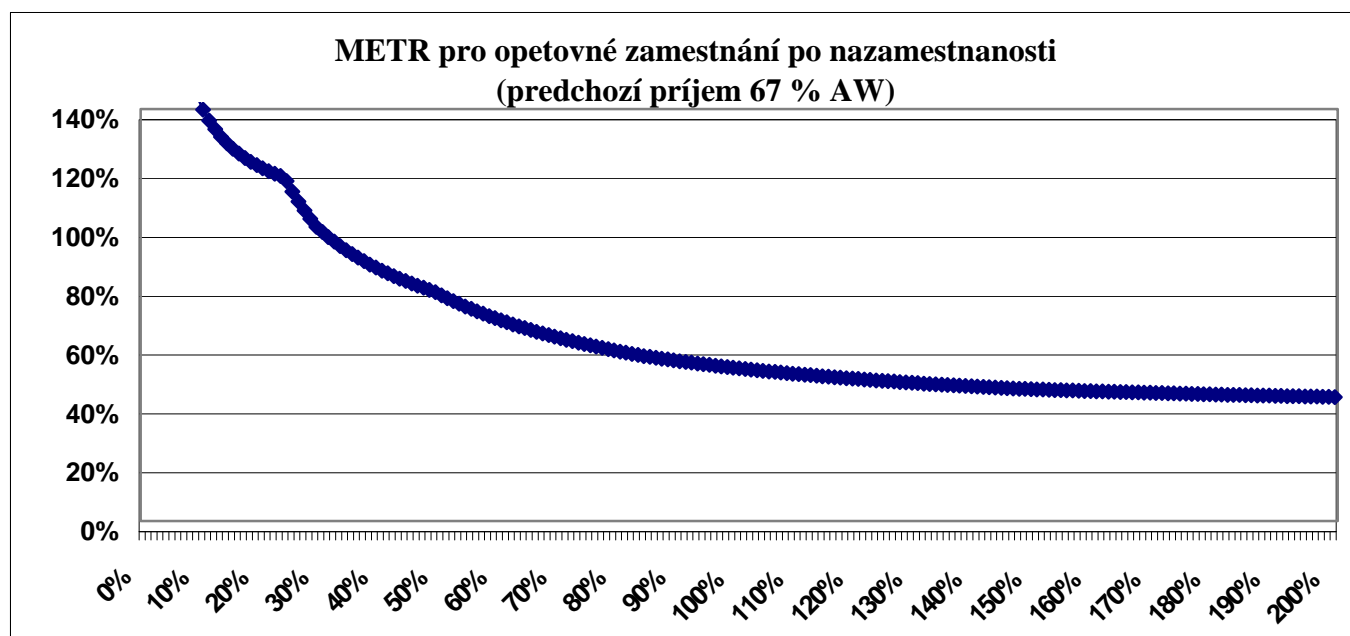
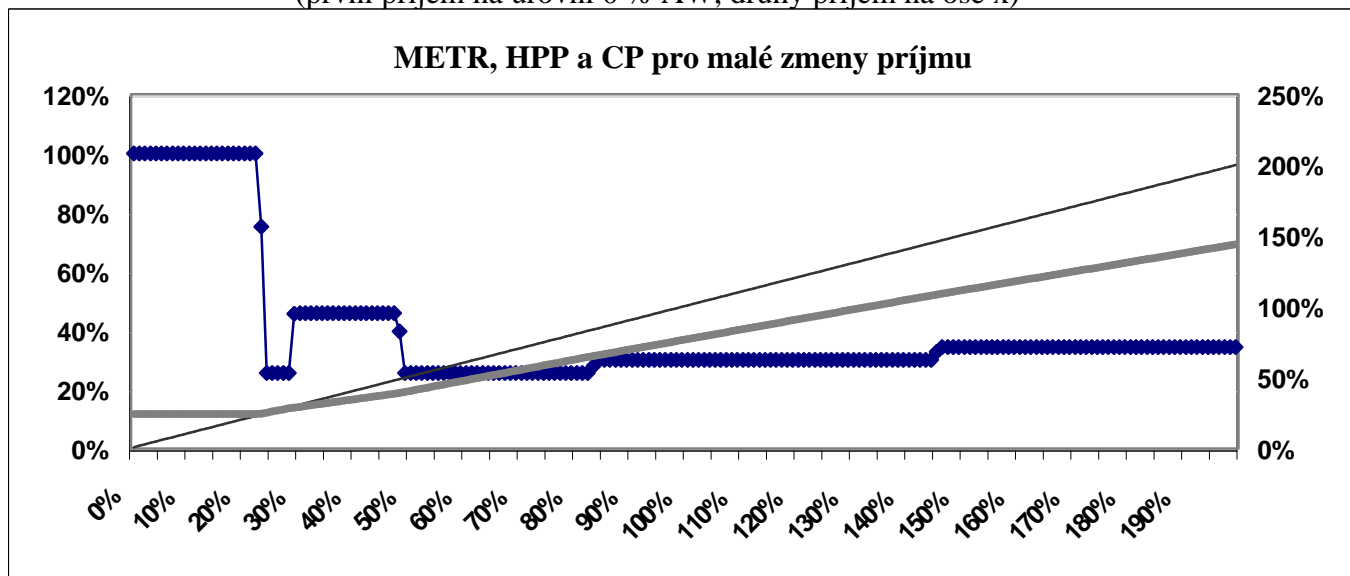
dávky státní sociální podpory

Dle zákona c. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znení pozdějších predpisu

Príloha 2

Pasti neaktivity domácnosti (1+0) s 1 príjmem

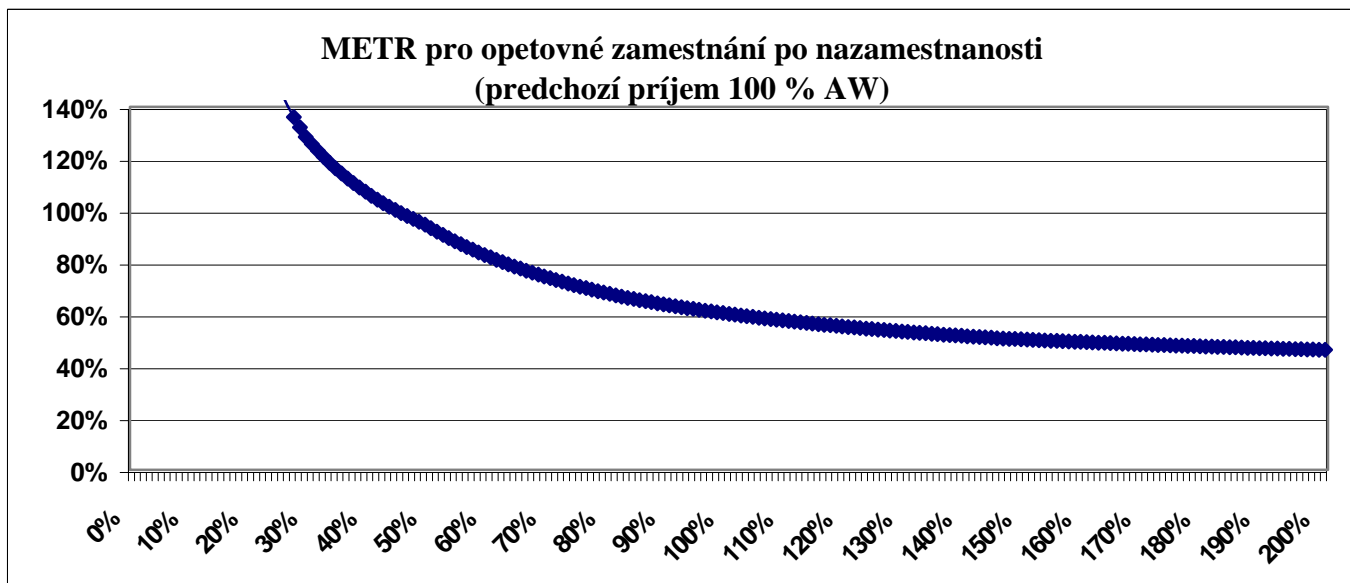
(první příjem na úrovni 0 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 3

Pasti neaktivity domácnosti (1+0) s 1 príjmem

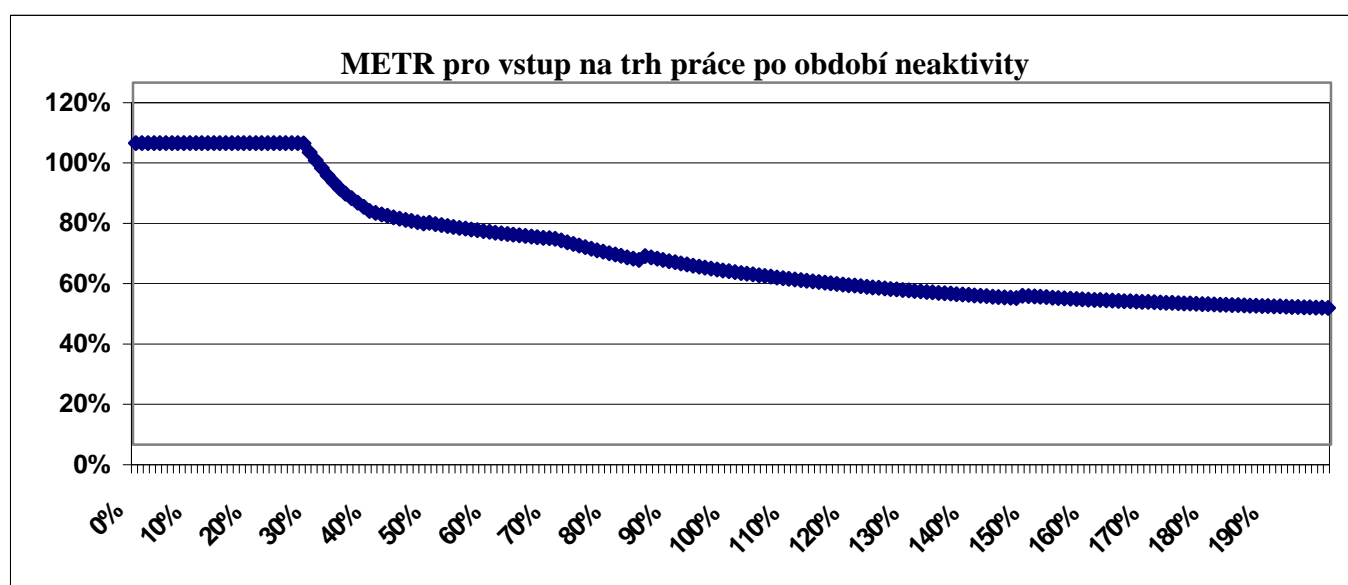
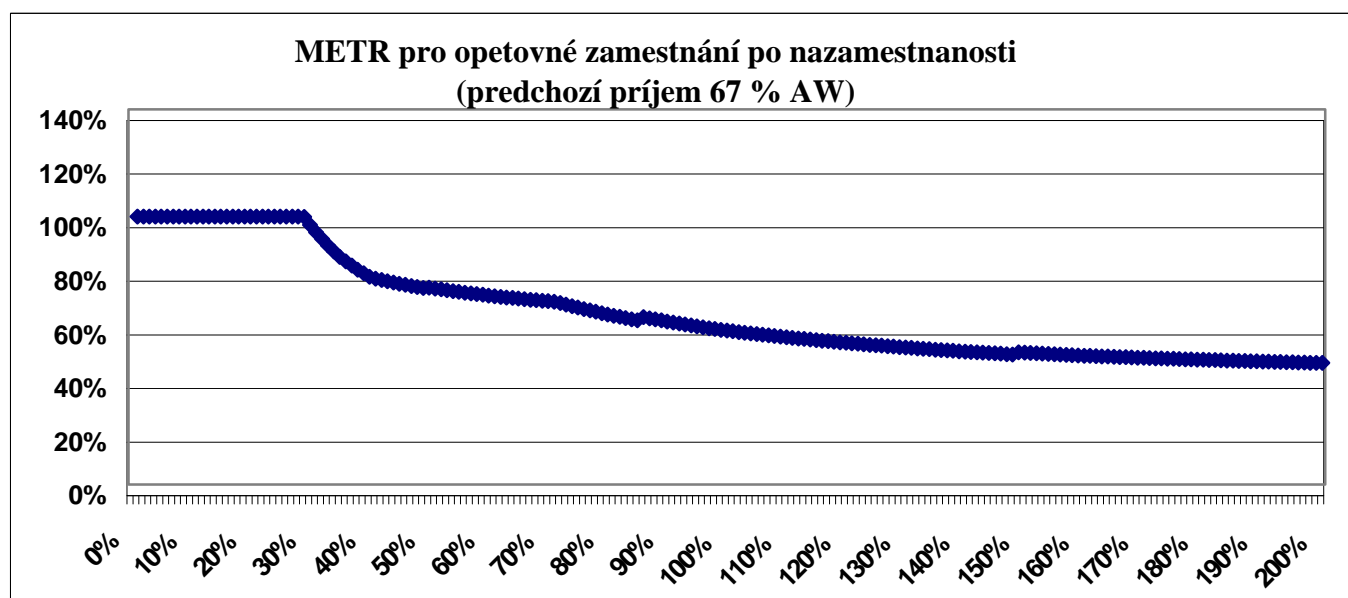
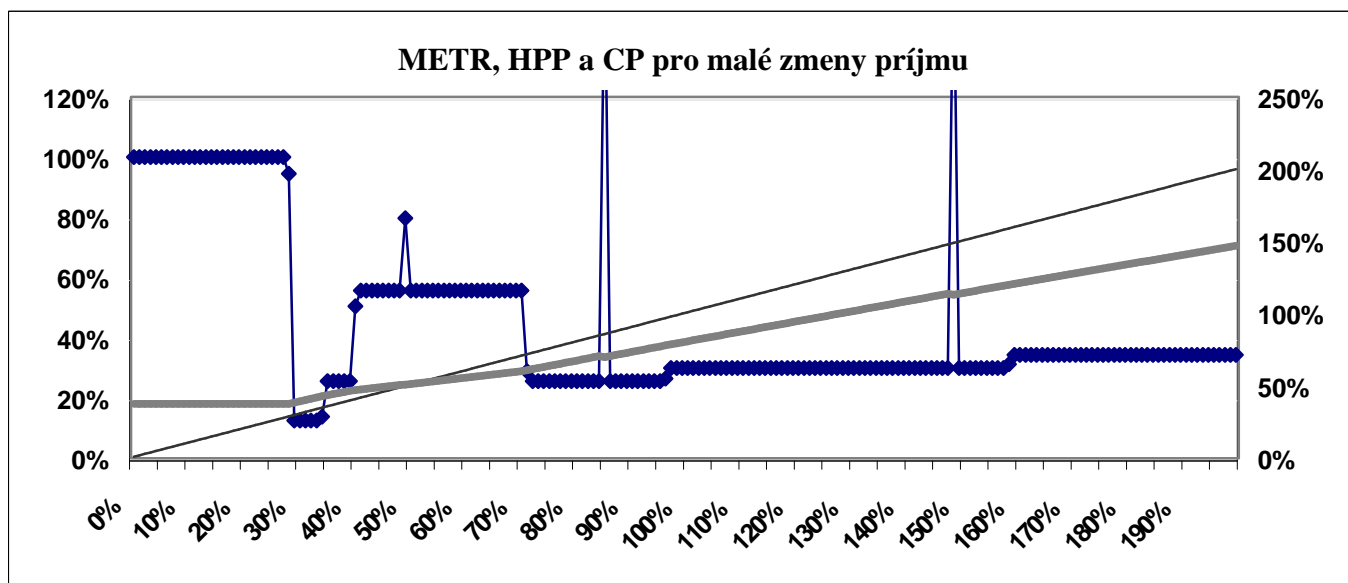
(první příjem na úrovni 0 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 4

Pasti neaktivity domácnosti (1+1) s 1 príjmem

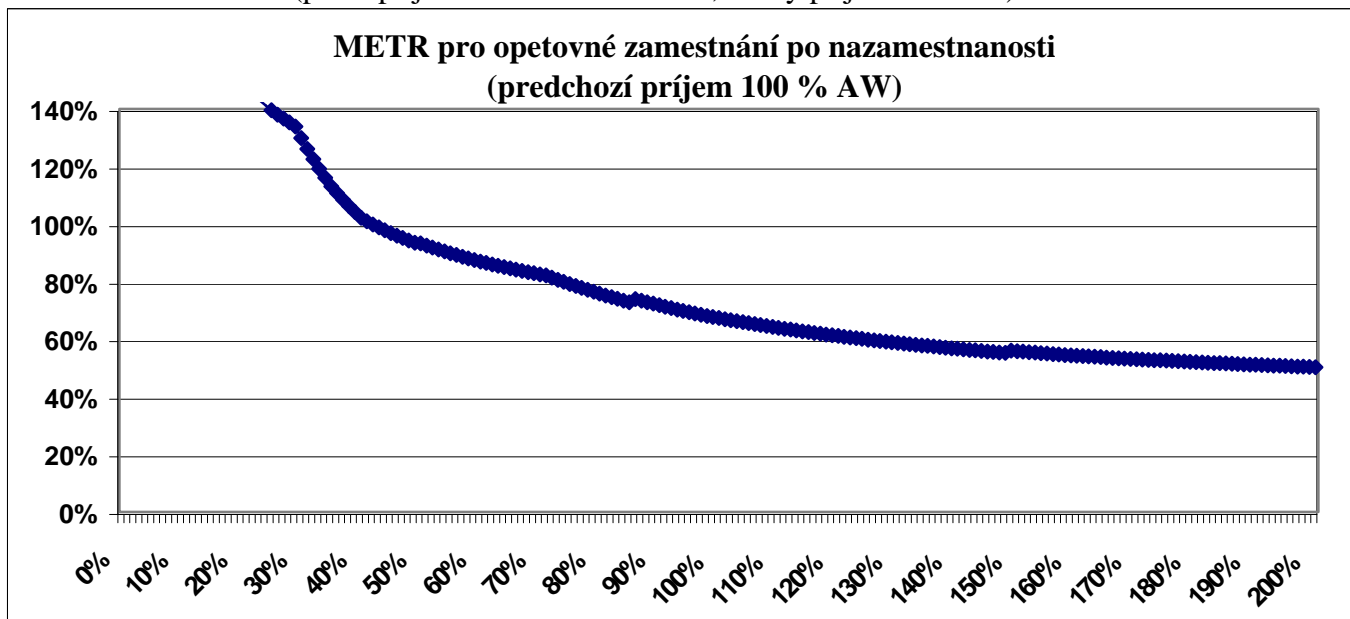
(první příjem na úrovni 0 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 5

Pasti neaktivity domácnosti (1+1) s 1 príjmem

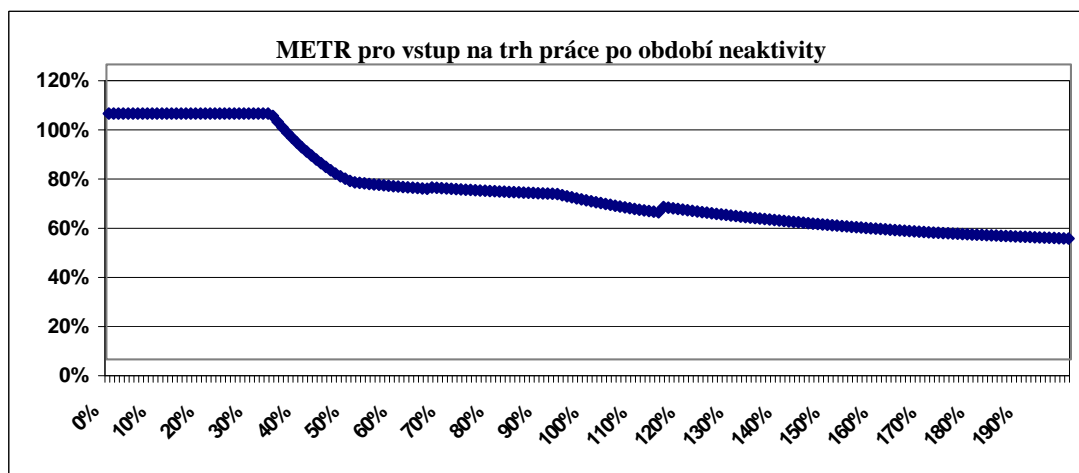
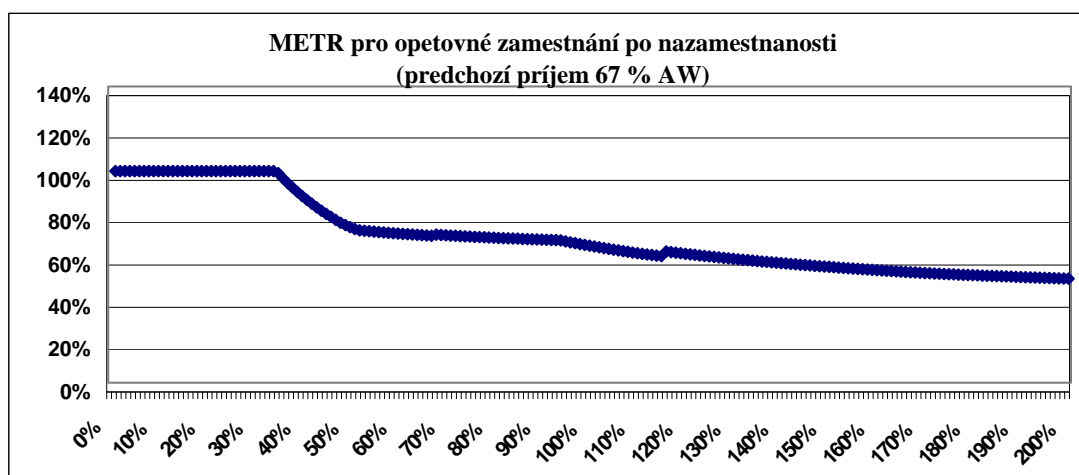
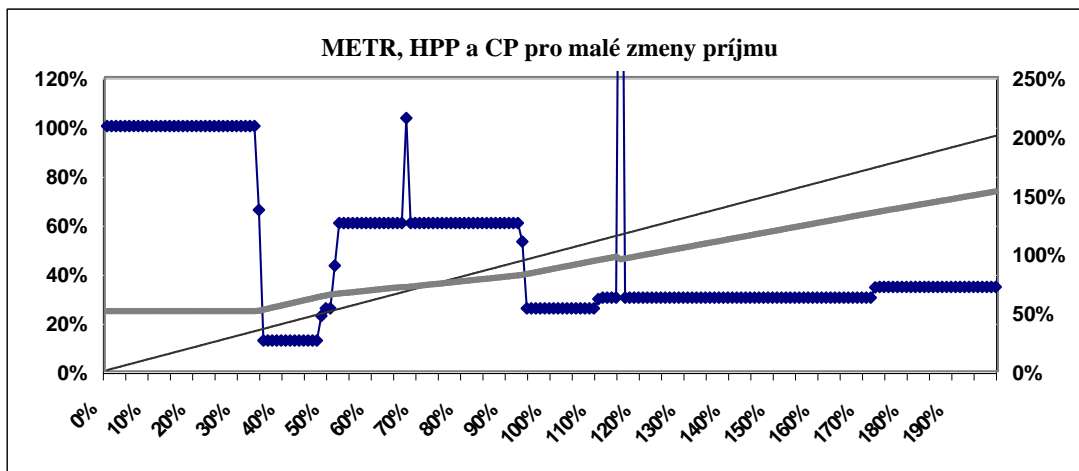
(první příjem na úrovni 0 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 6

Pasti neaktivity domácnosti (1+2) s 1 príjmom

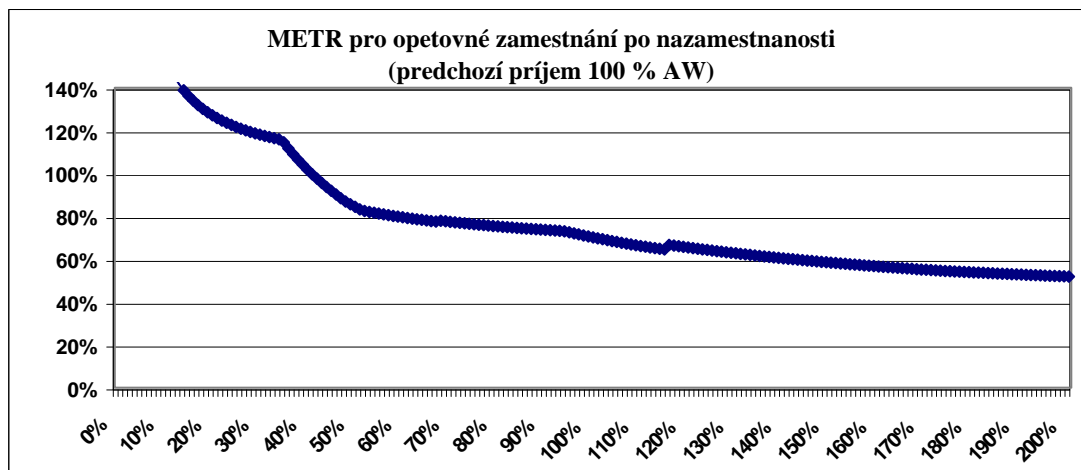
(první příjem na úrovni 0 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 7

Pasti neaktivity domácnosti (1+2) s 1 príjmem

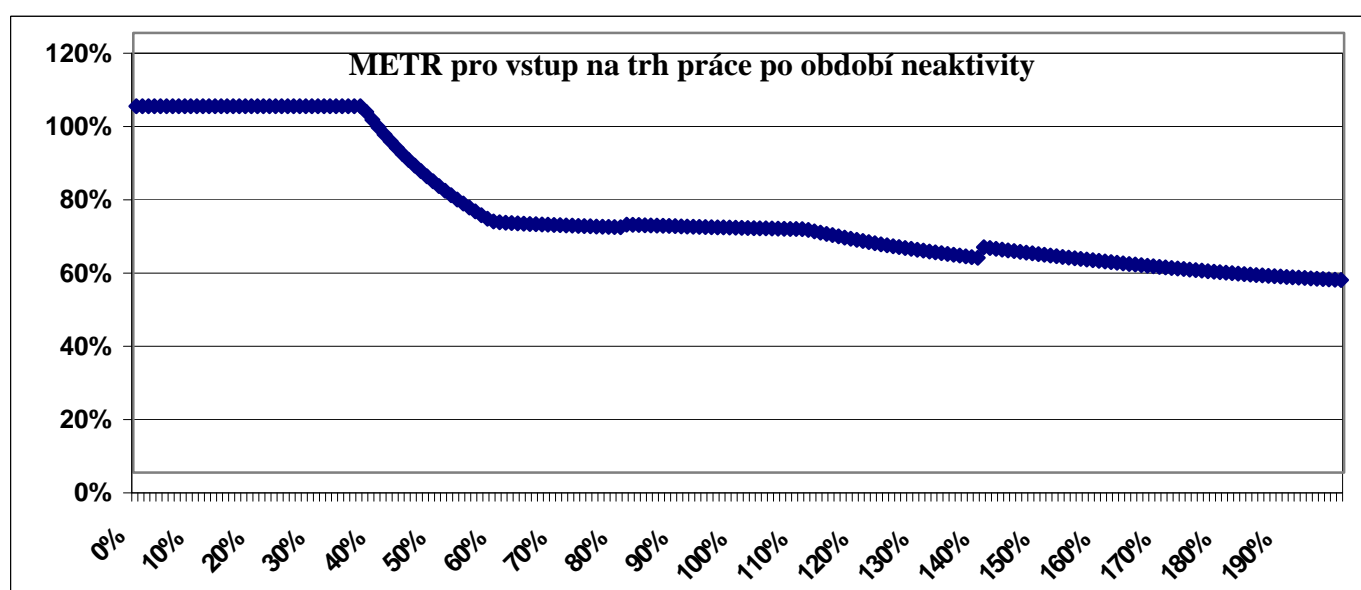
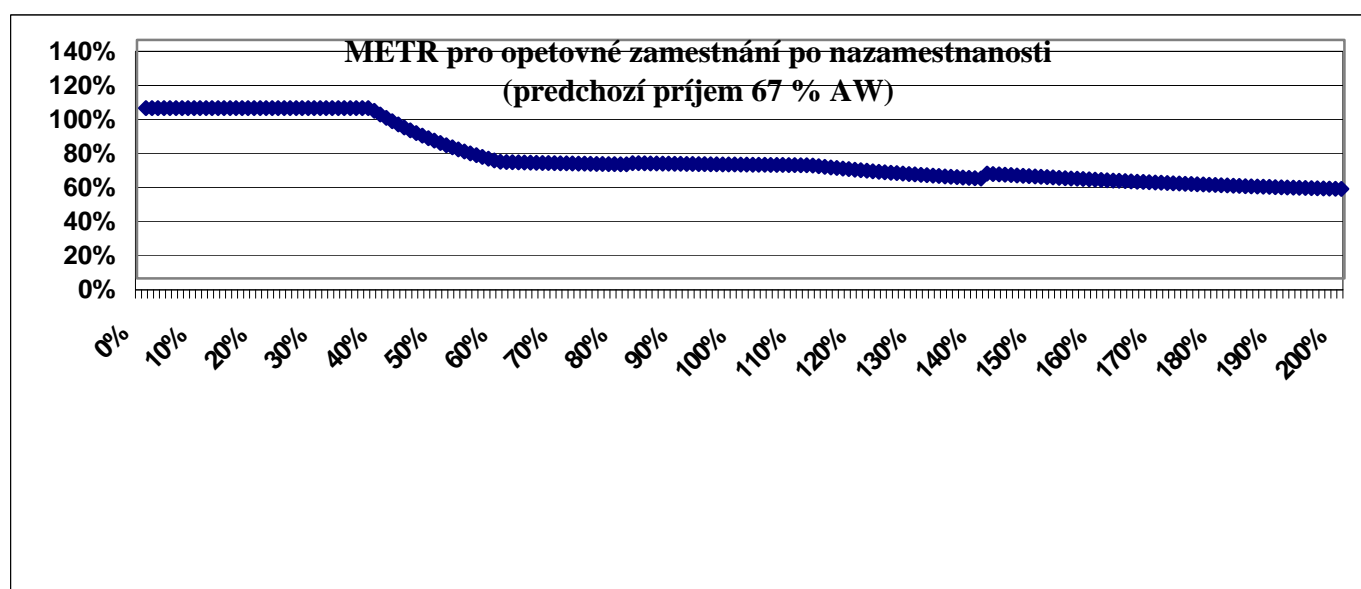
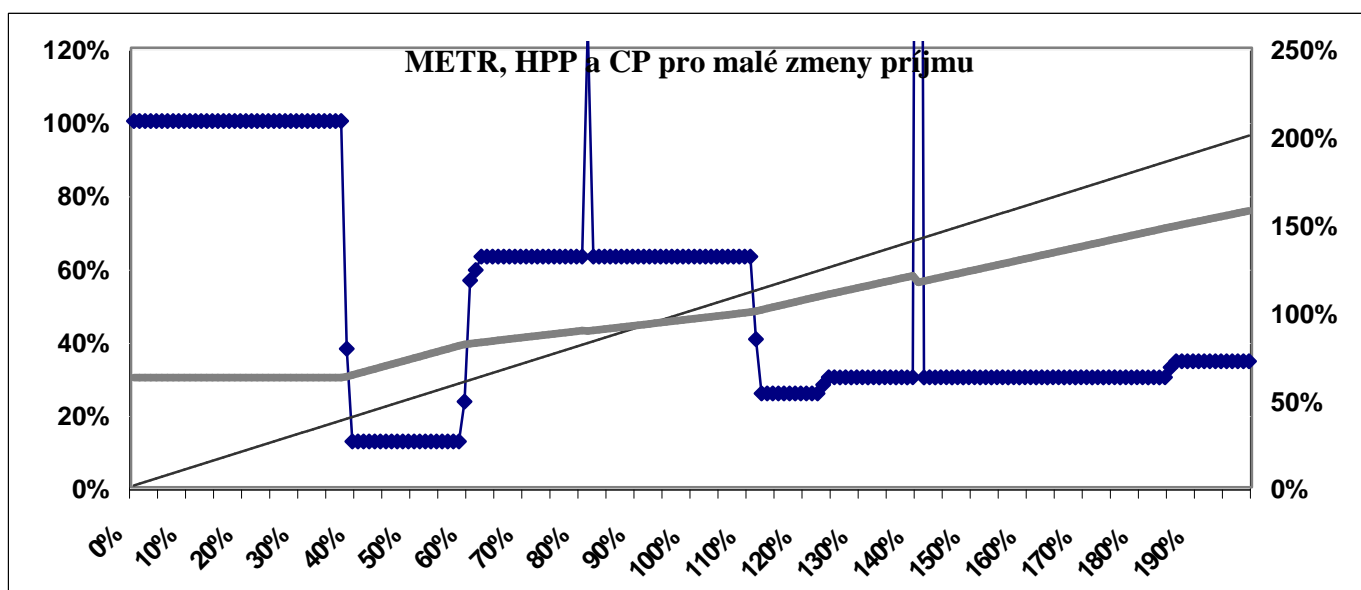
(první příjem na úrovni 0 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 8

Pasti neaktivity domácnosti (1+3) s 1 príjmom

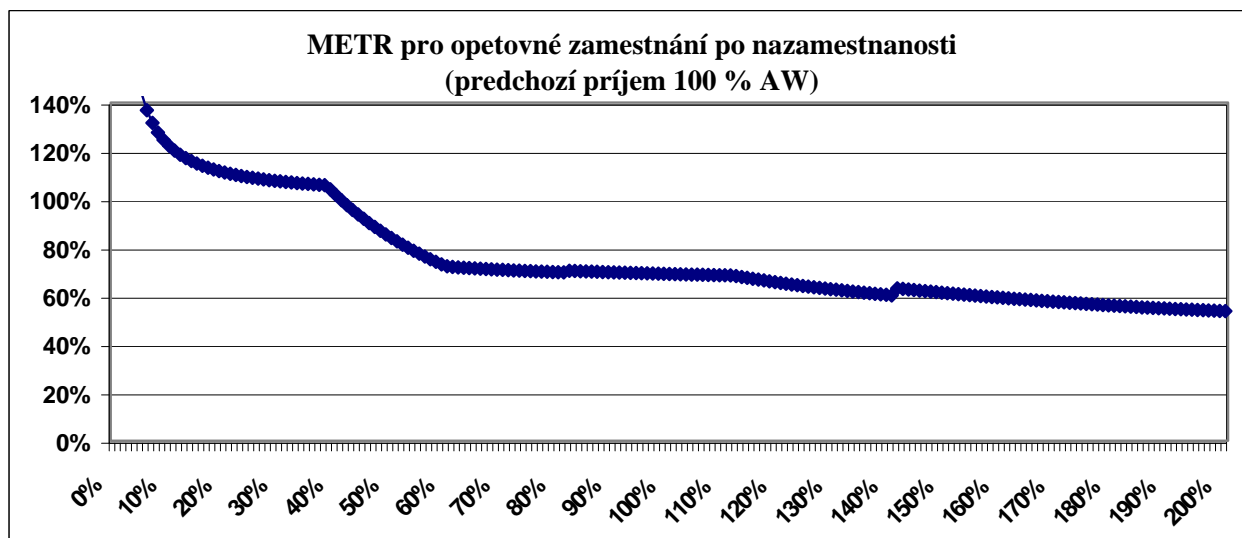
(první příjem na úrovni 0 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 9

Pastí neaktivity domácnosti (1+3) s 1 príjmem

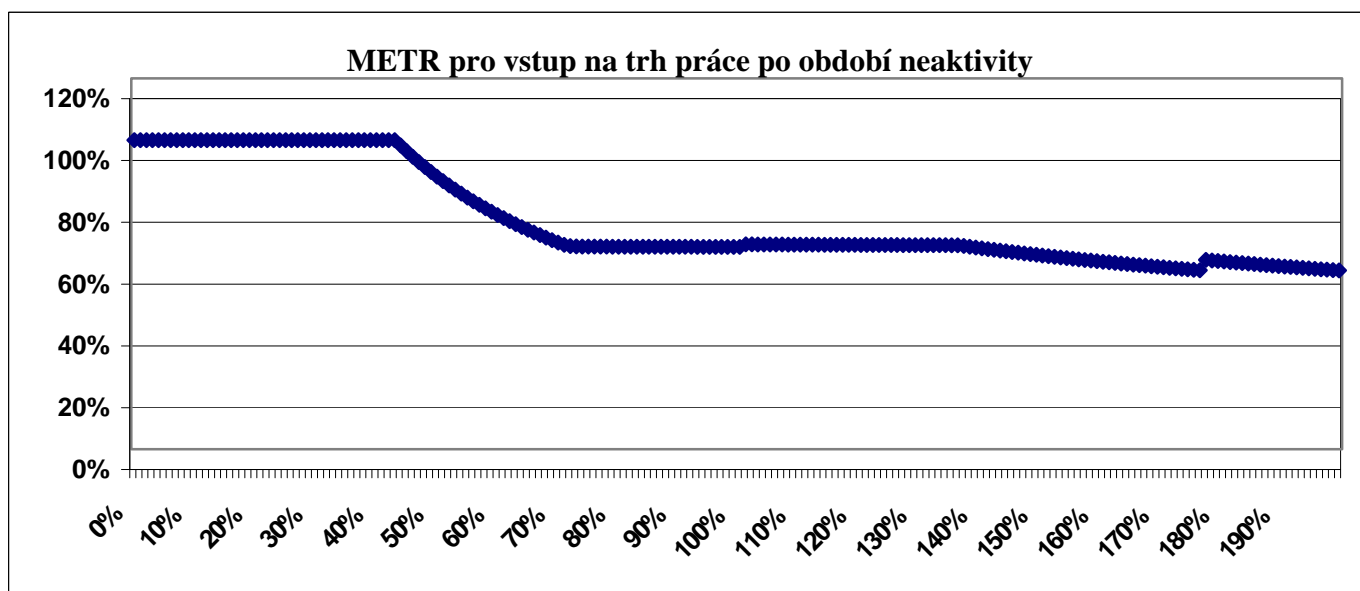
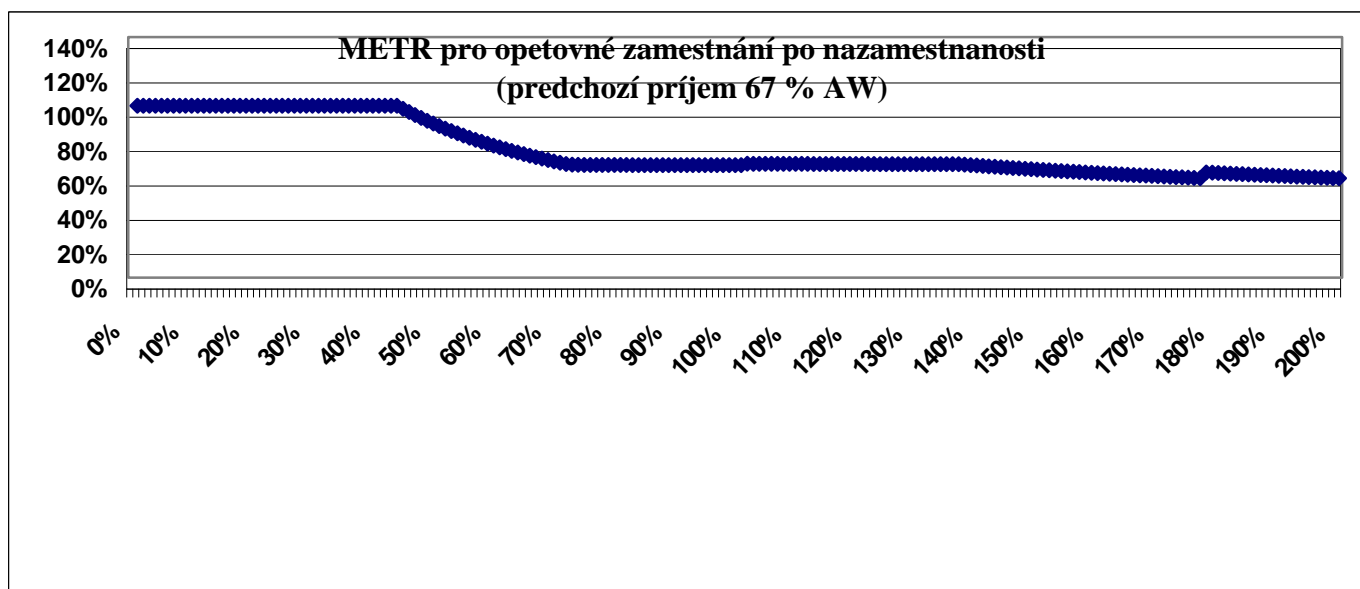
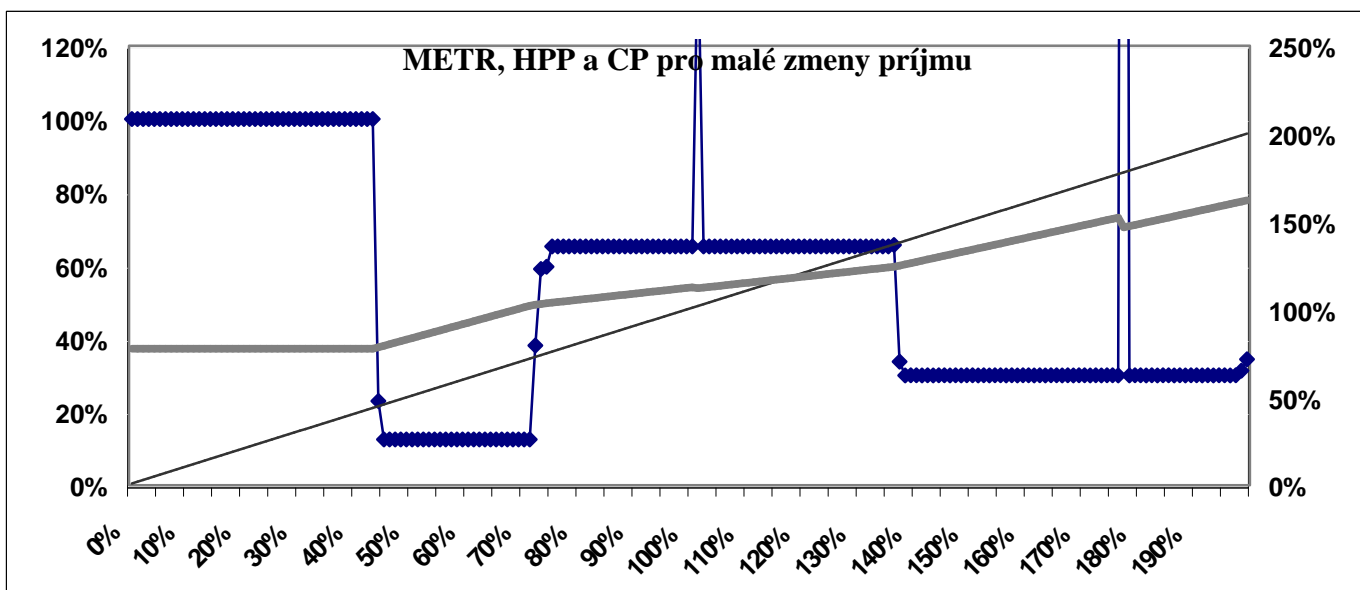
(první příjem na úrovni 0 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 10

Pasti neaktivity domácnosti (1+4) s 1 príjmem

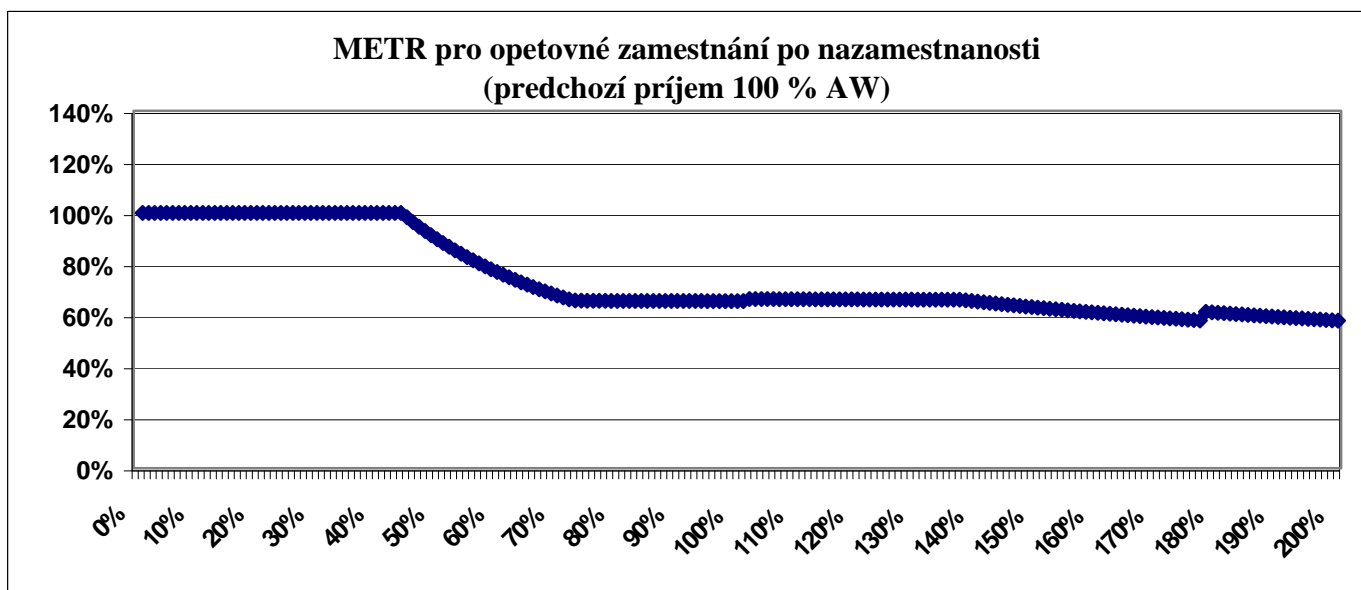
(první příjem na úrovni 0 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 11

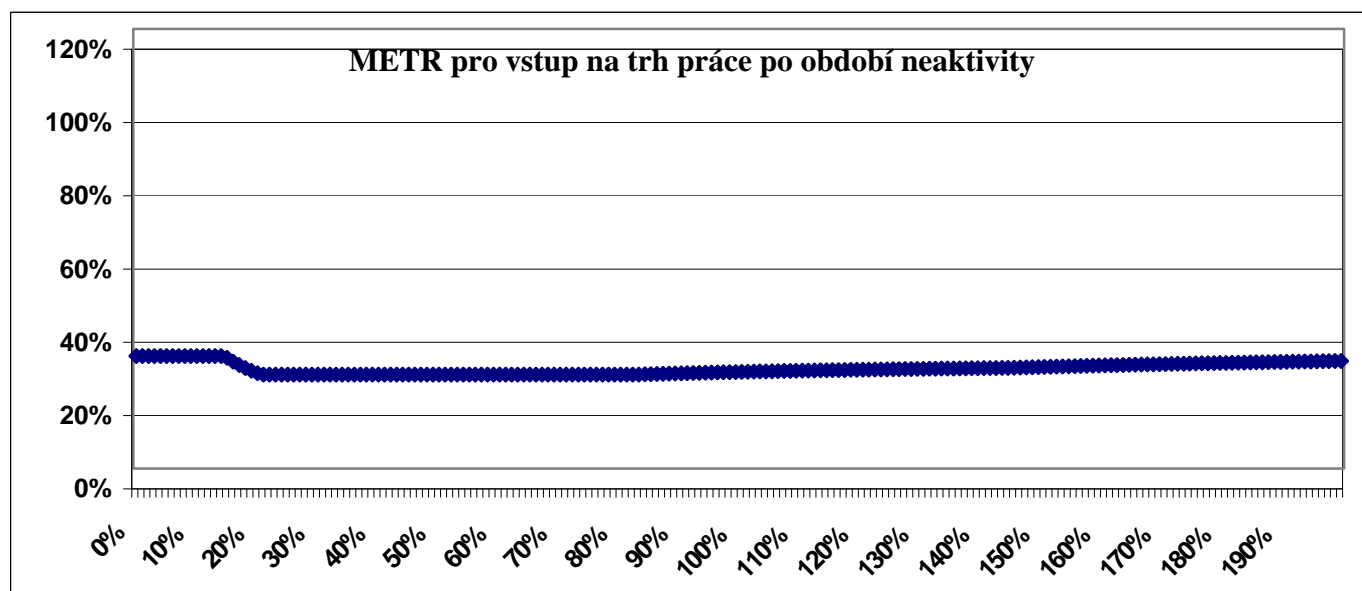
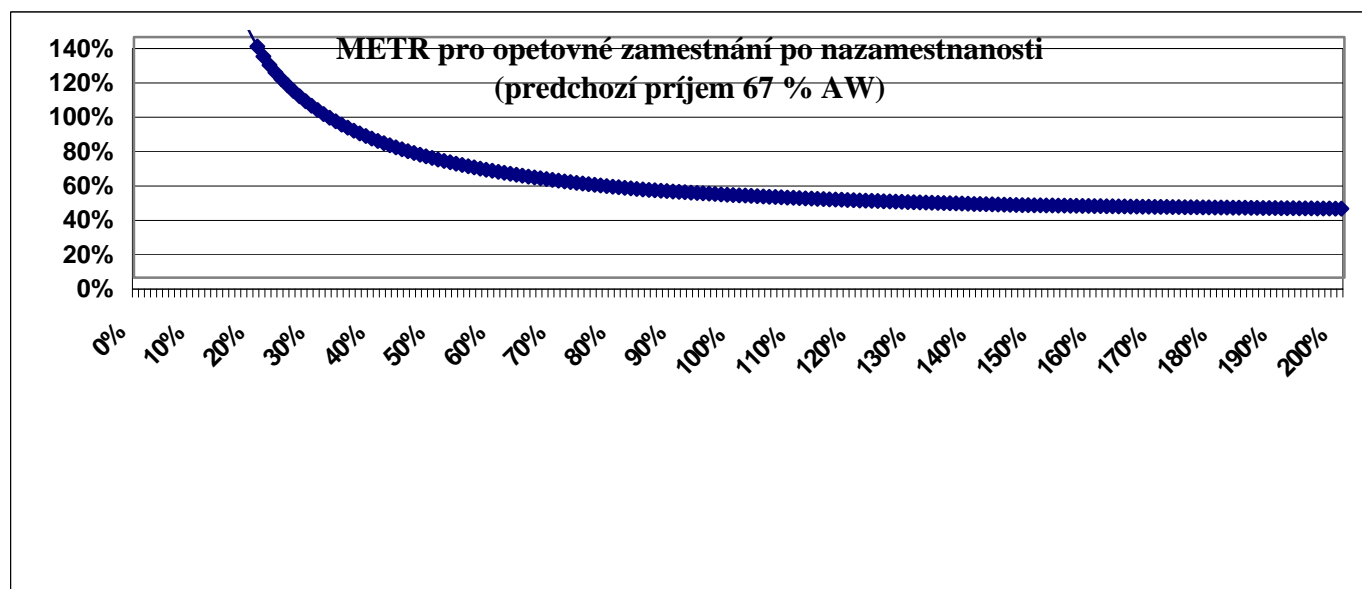
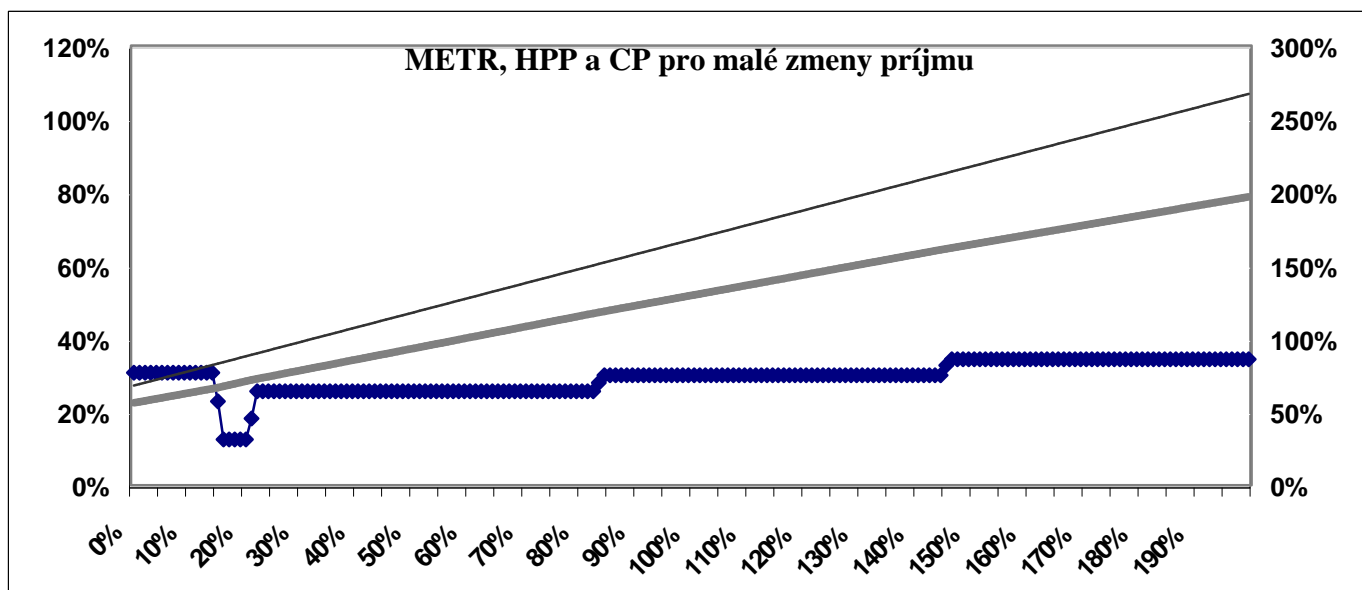
Pasti neaktivity domácnosti (1+4) s 1 príjmem

(první příjem na úrovni 0 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 12

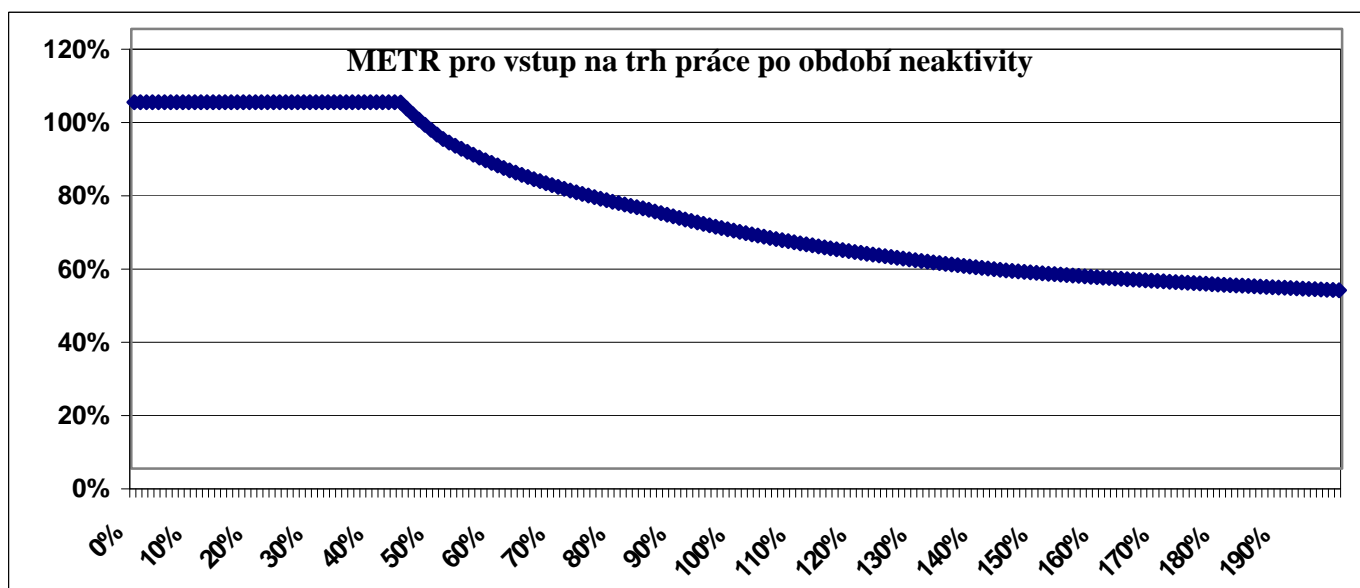
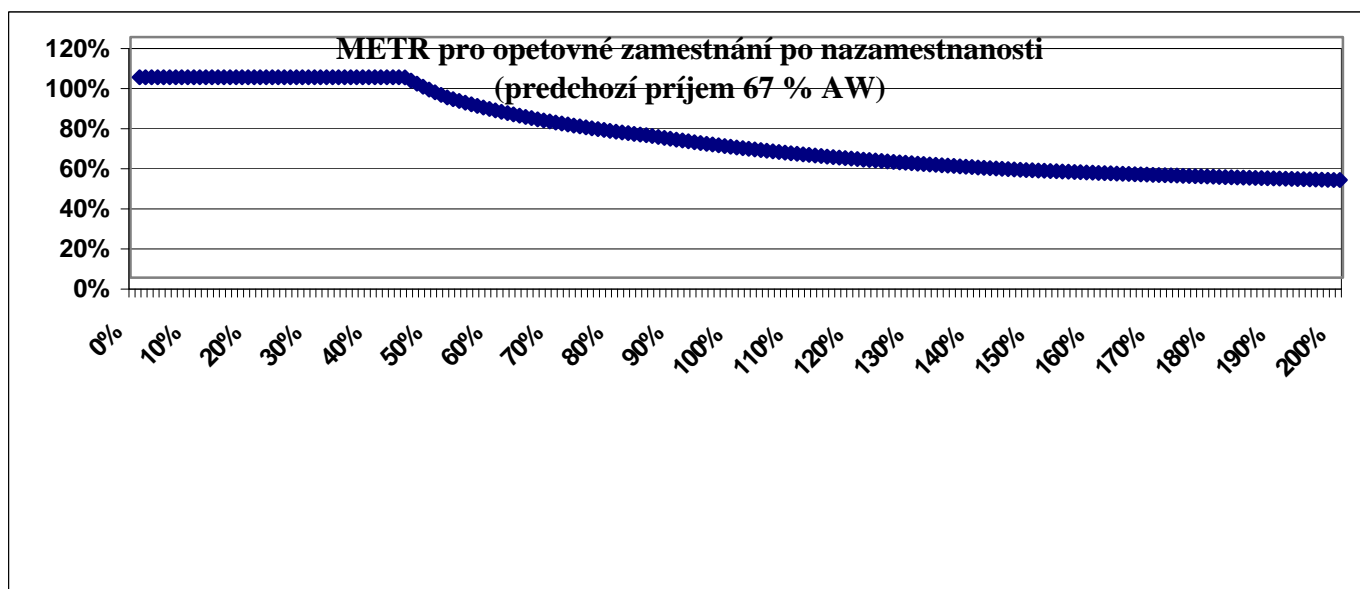
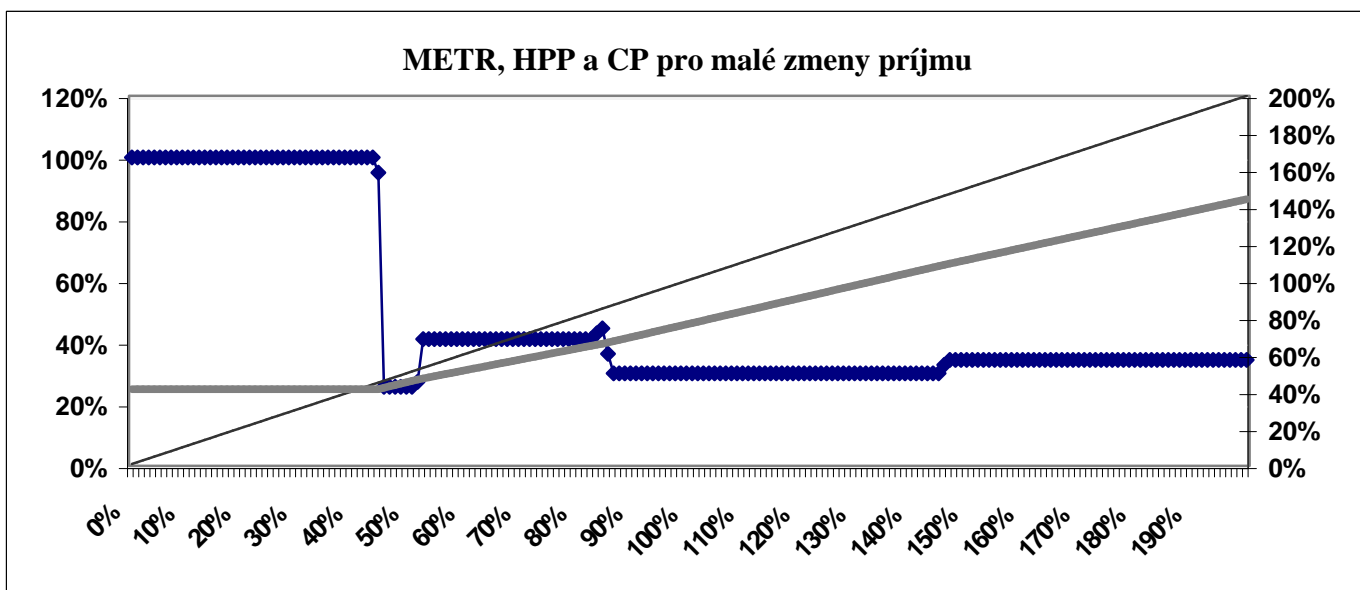
Pasti neaktivity domácnosti (2+0) se 2 príjmy (první příjem na úrovni 67 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 13

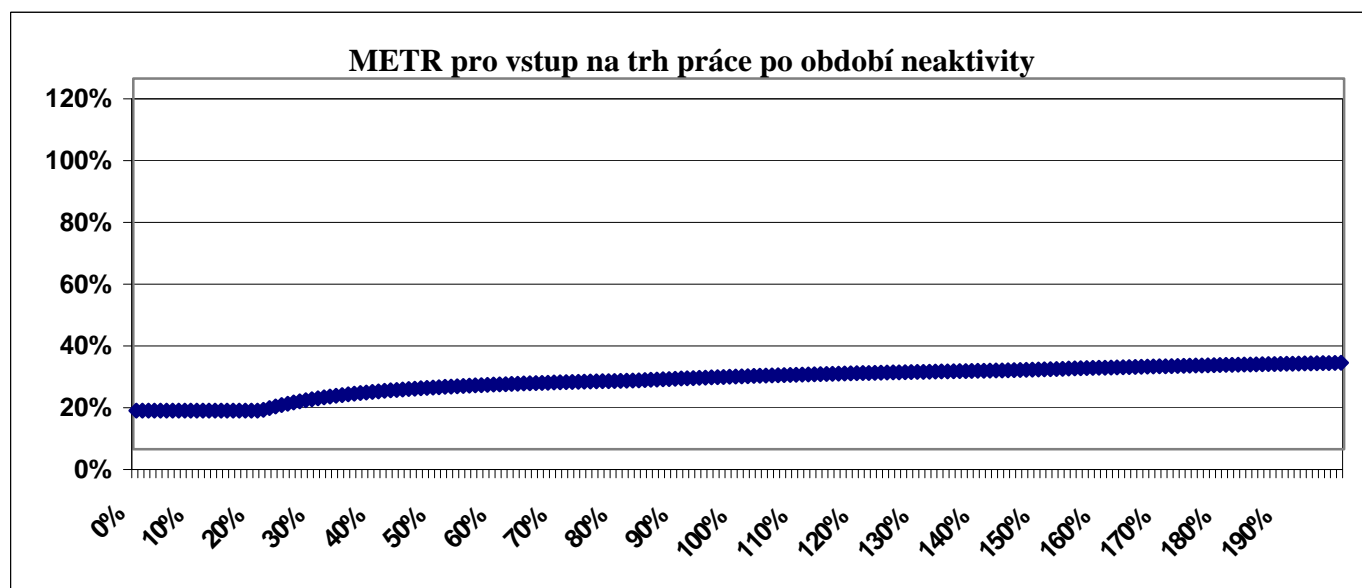
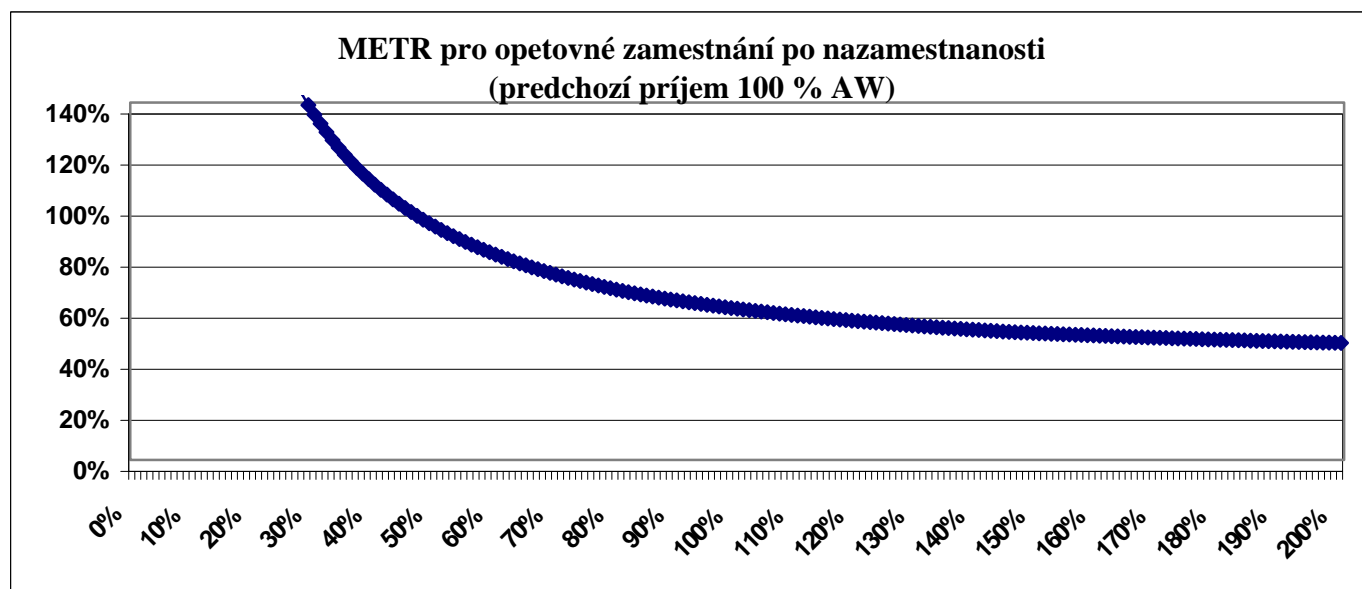
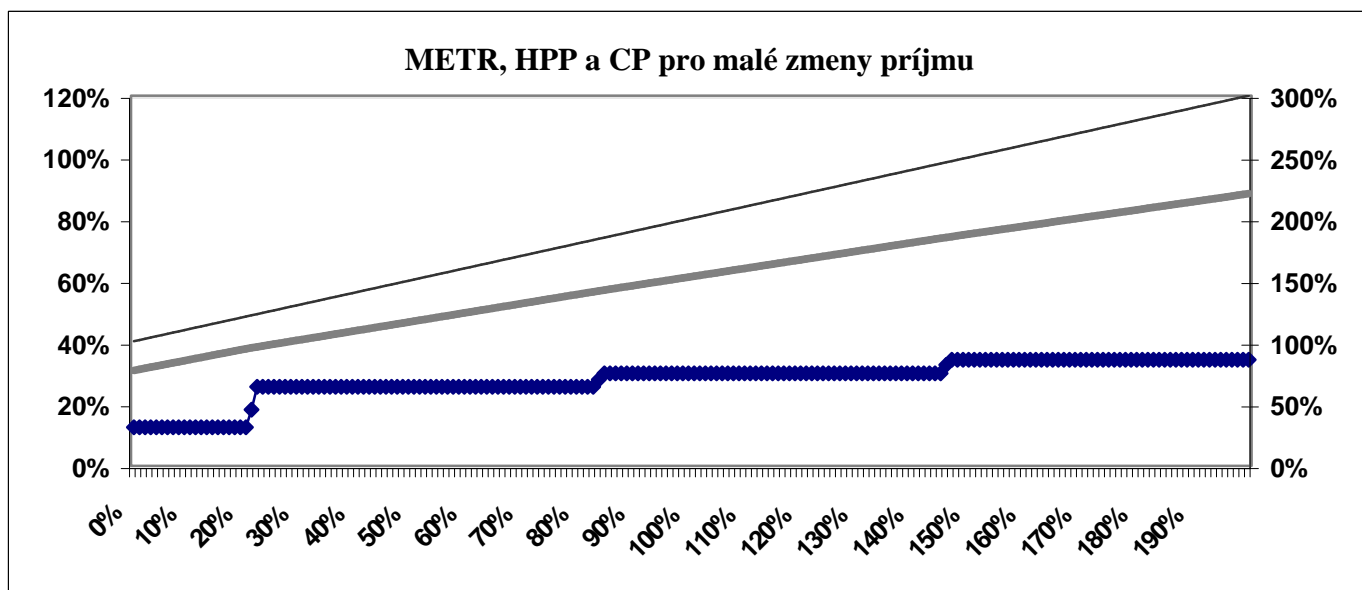
Pasti neaktivity domácnosti (2+0) se 1 príjmem

(první příjem na úrovni 0 % AW, druhý příjem na ose x)

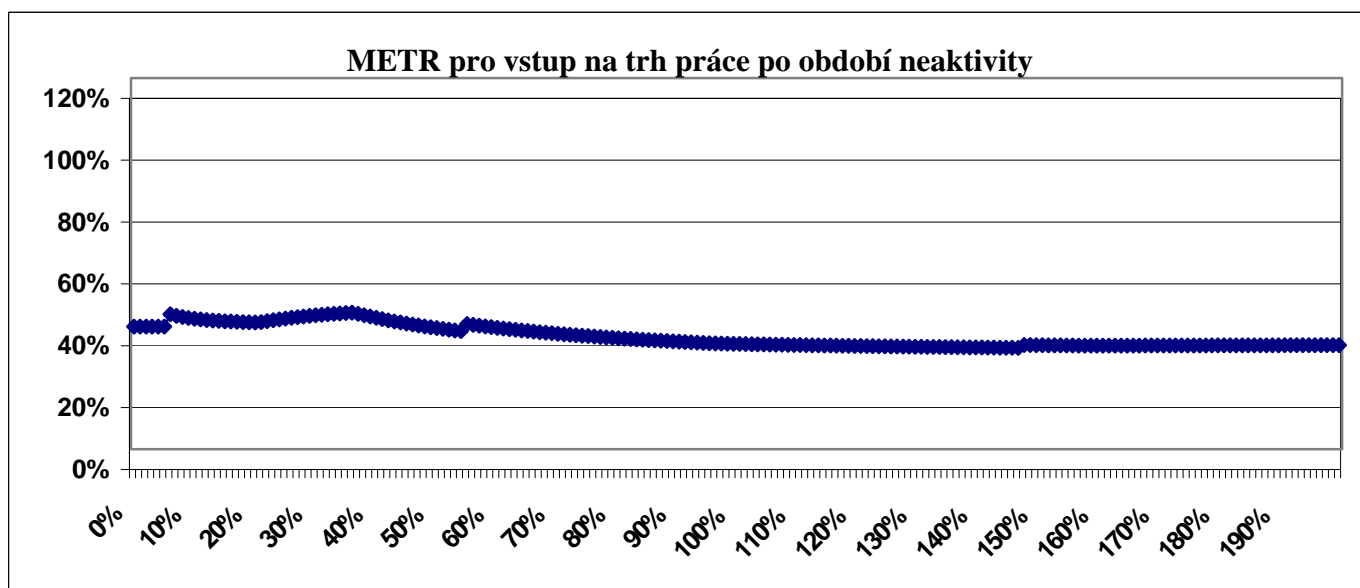
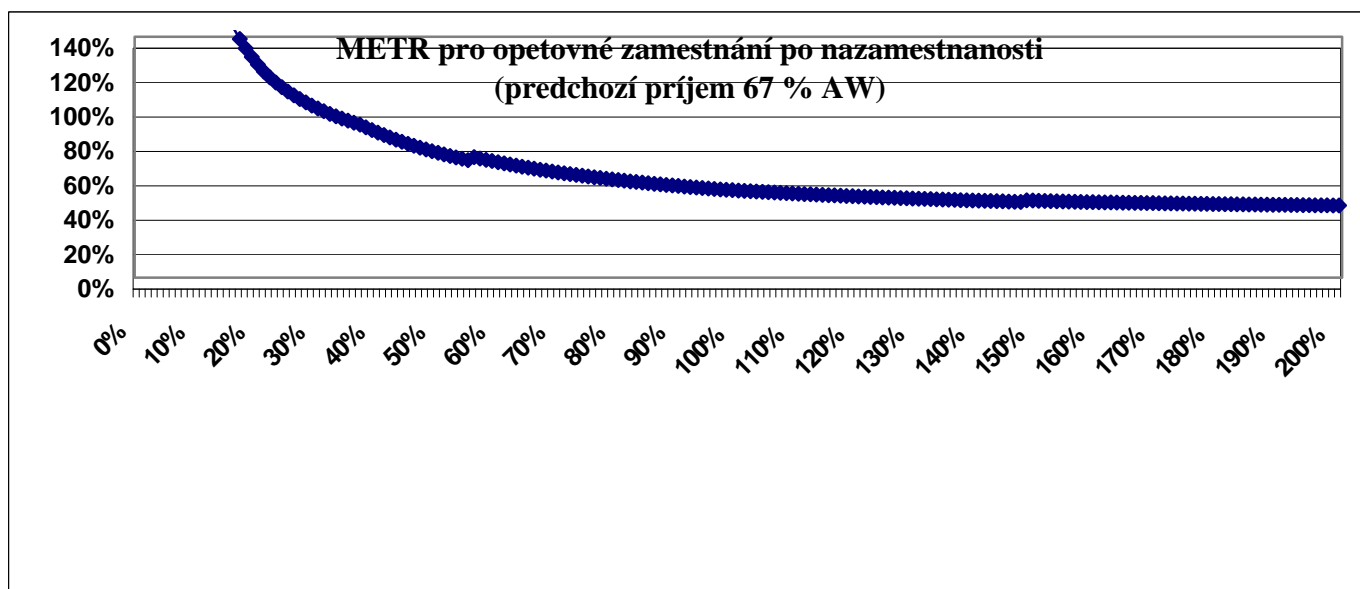
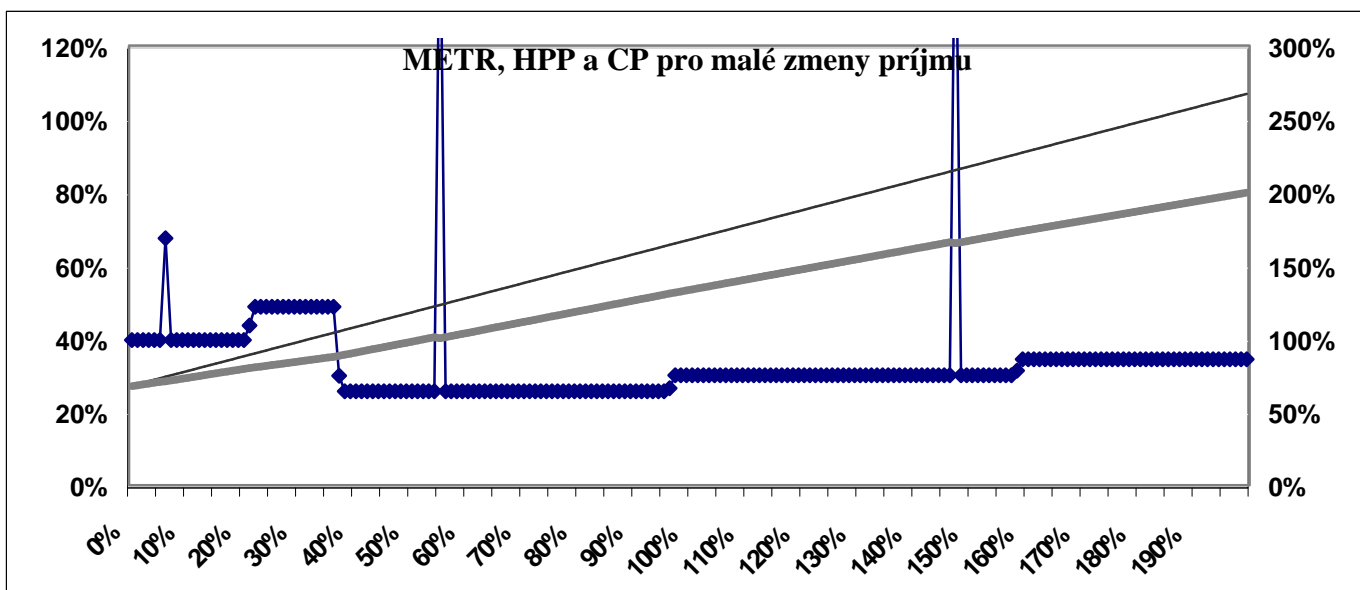
Príloha 14

Pasti neaktivity domácnosti (2+0) se 2 príjmy (první příjem na úrovni 100 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 15

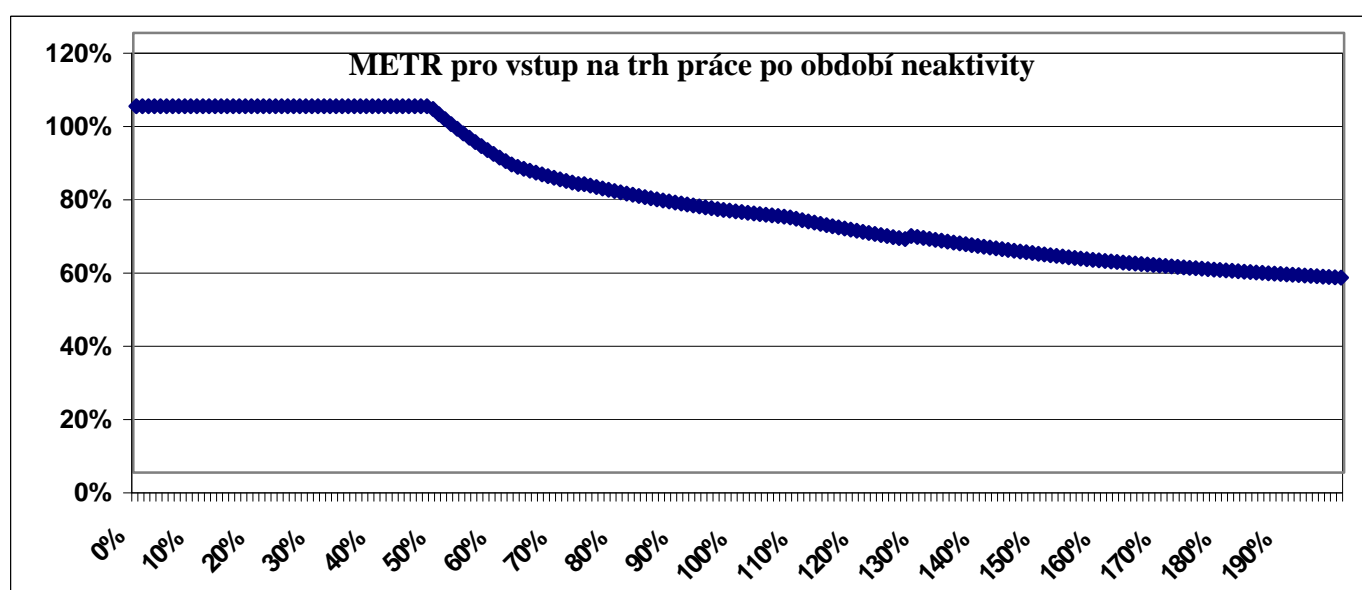
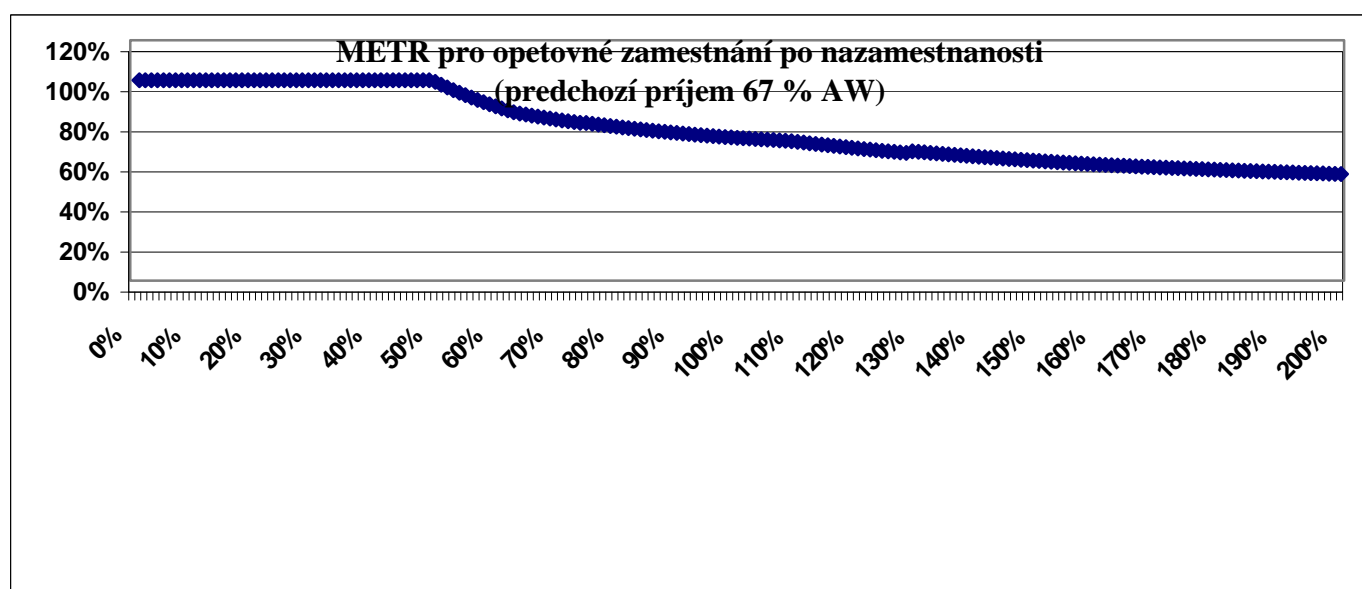
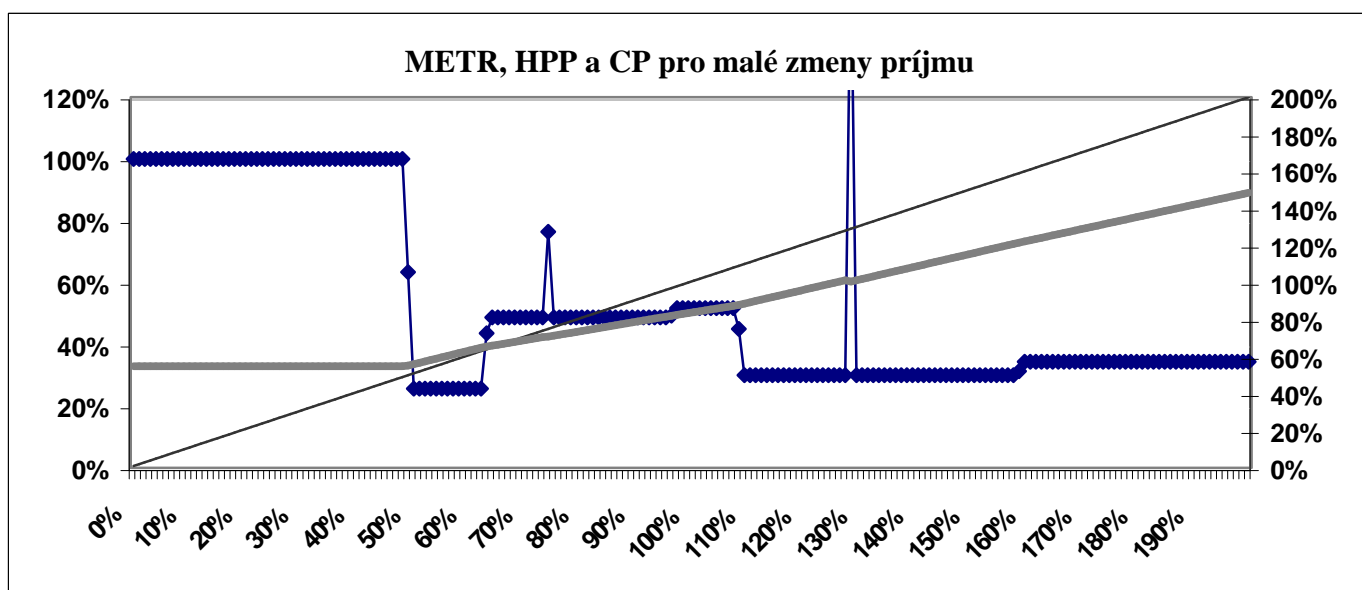
Pasti neaktivity domácnosti (2+1) se 2 príjmy (první příjem na úrovni 67 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 16

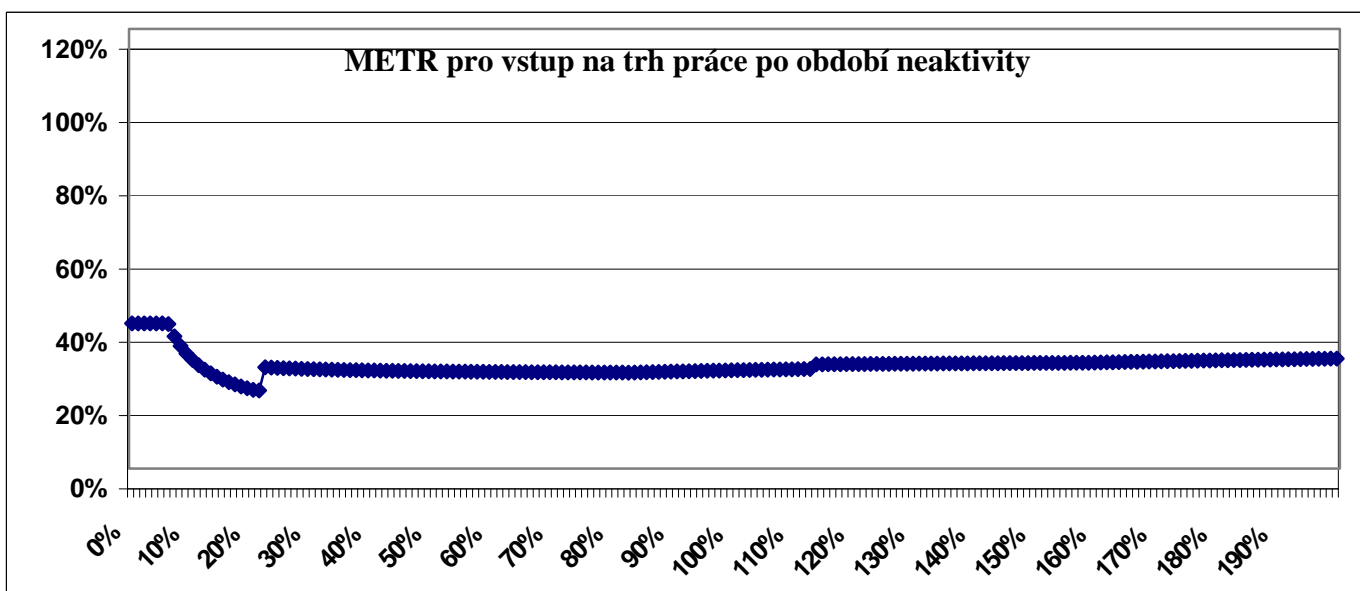
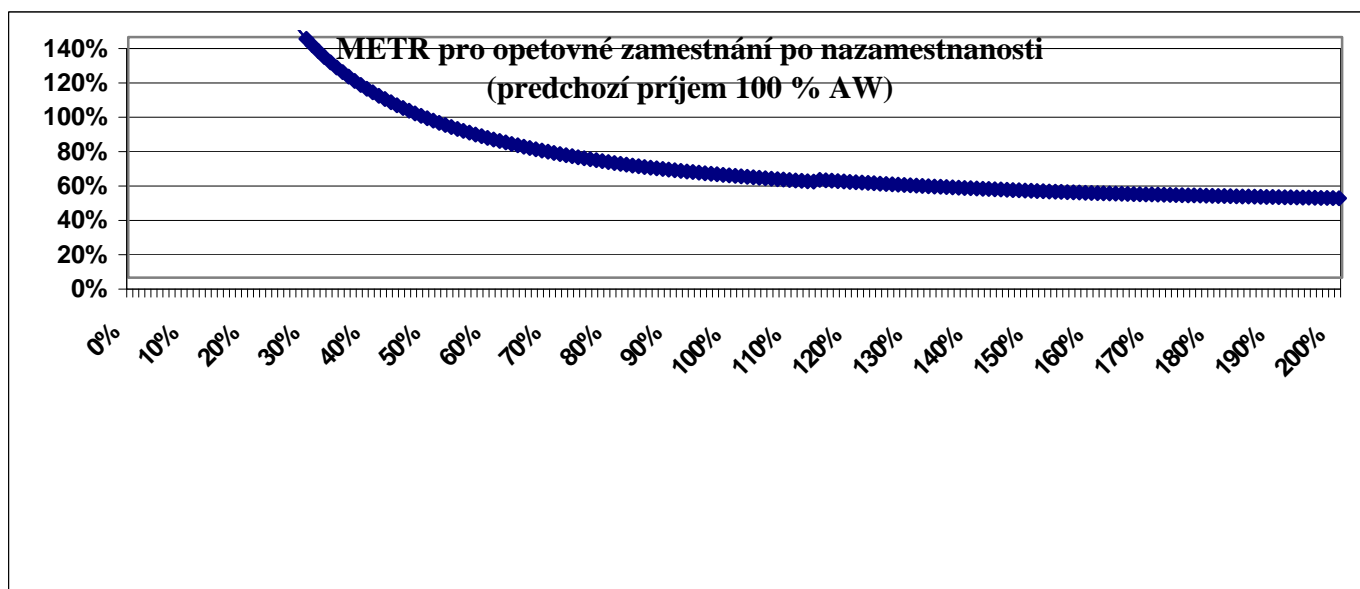
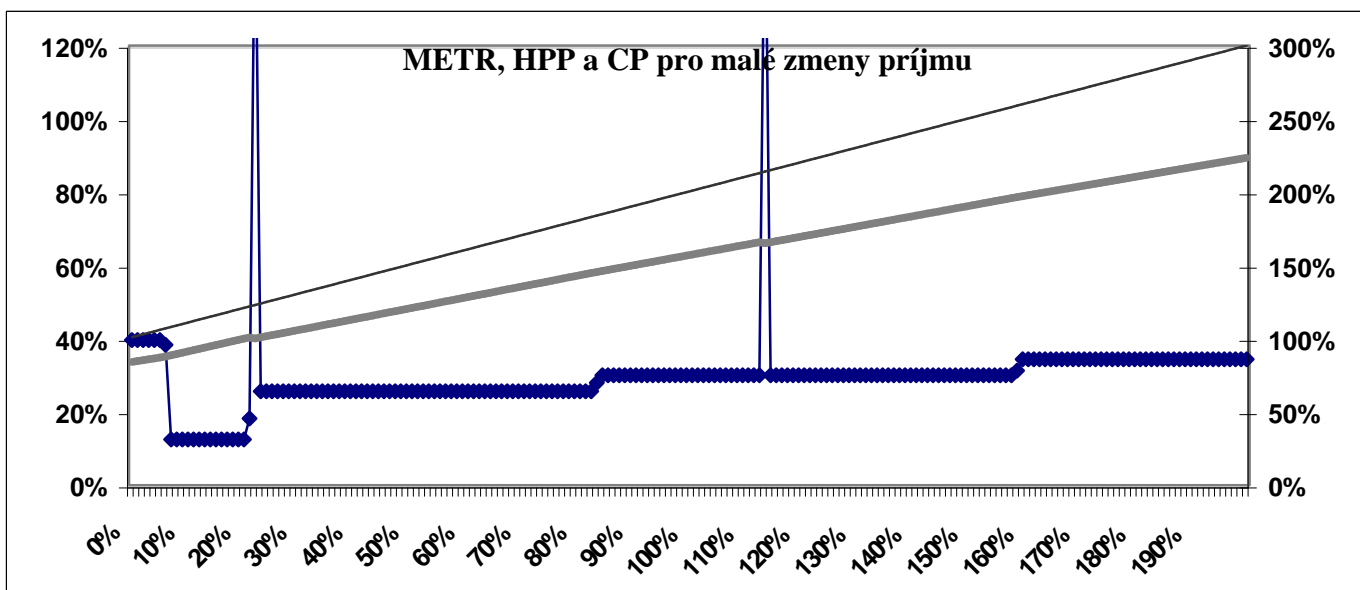
Pasti neaktivity domácnosti (2+1) se 1 príjmem

(první příjem na úrovni 0 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 17

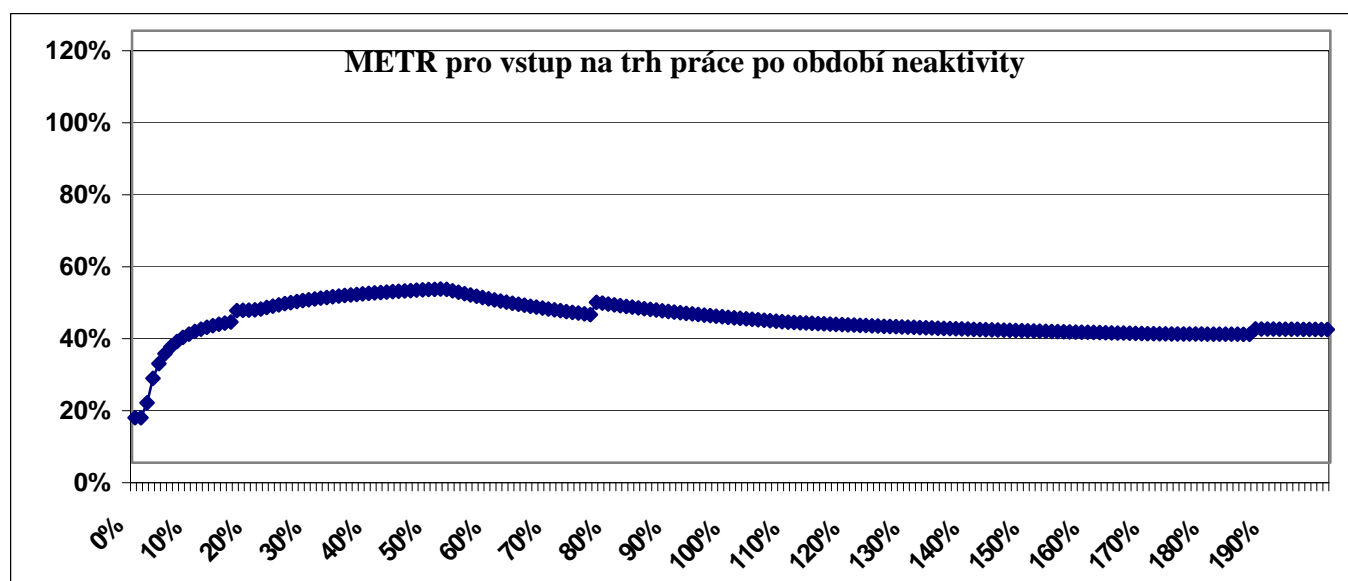
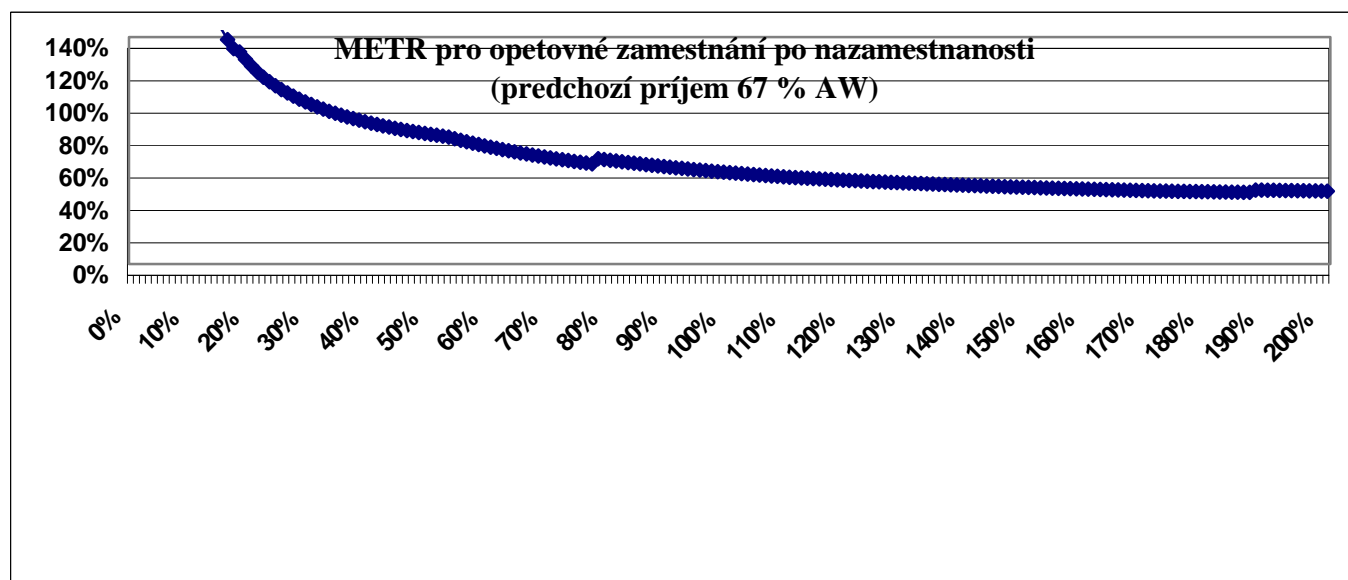
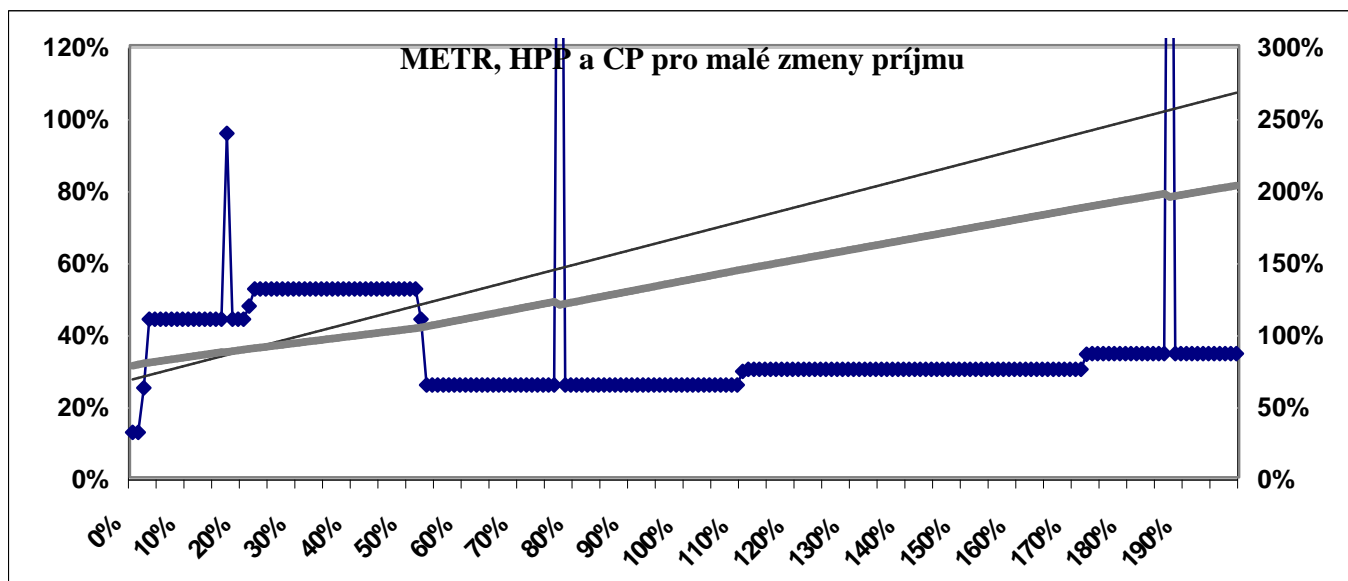
Pasti neaktivity domácnosti (2+1) se 2 príjmy (první příjem na úrovni 100 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 18

Pasti neaktivity domácnosti (2+2) se 2 príjmy

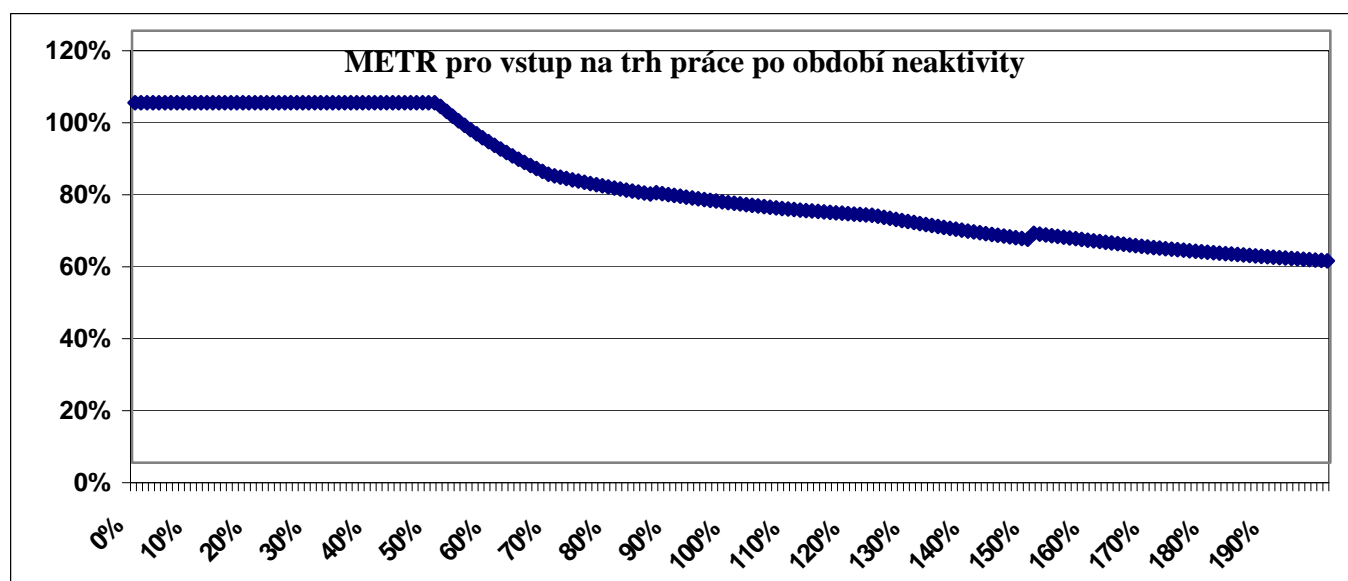
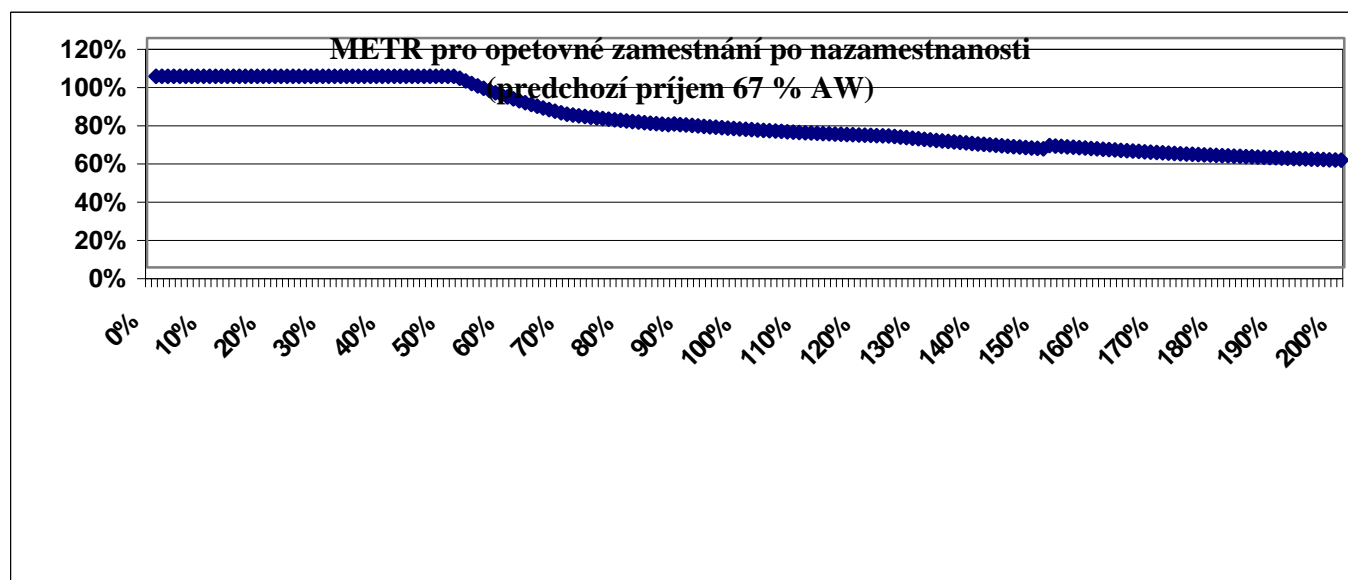
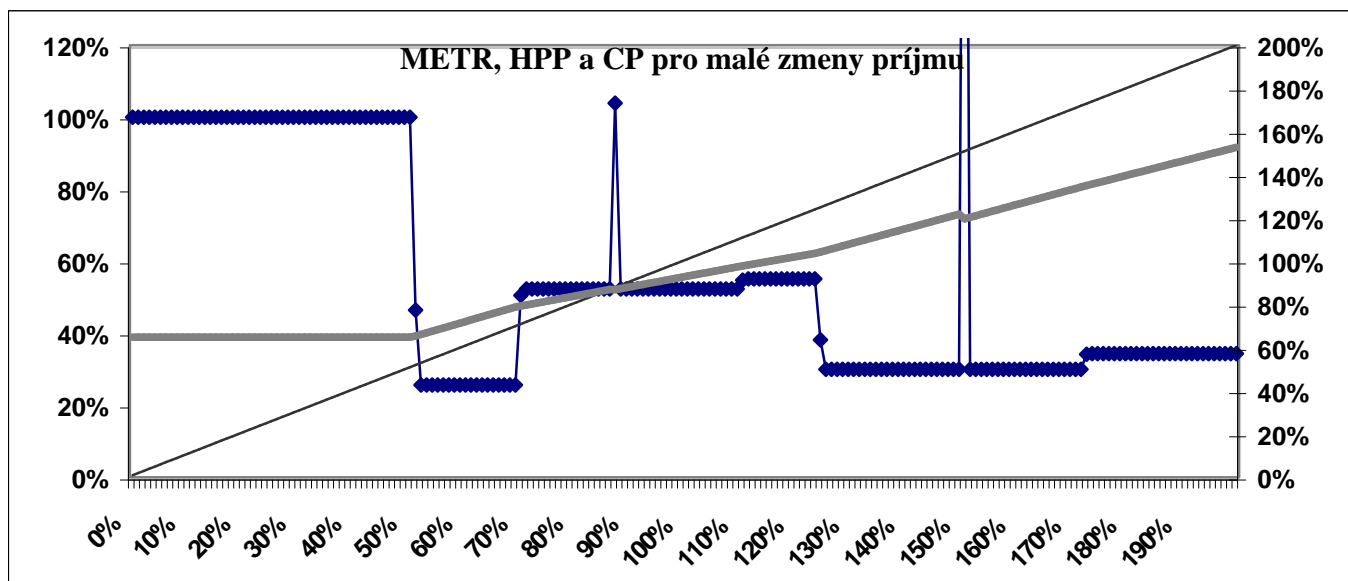
(první příjem na úrovni 67 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 19

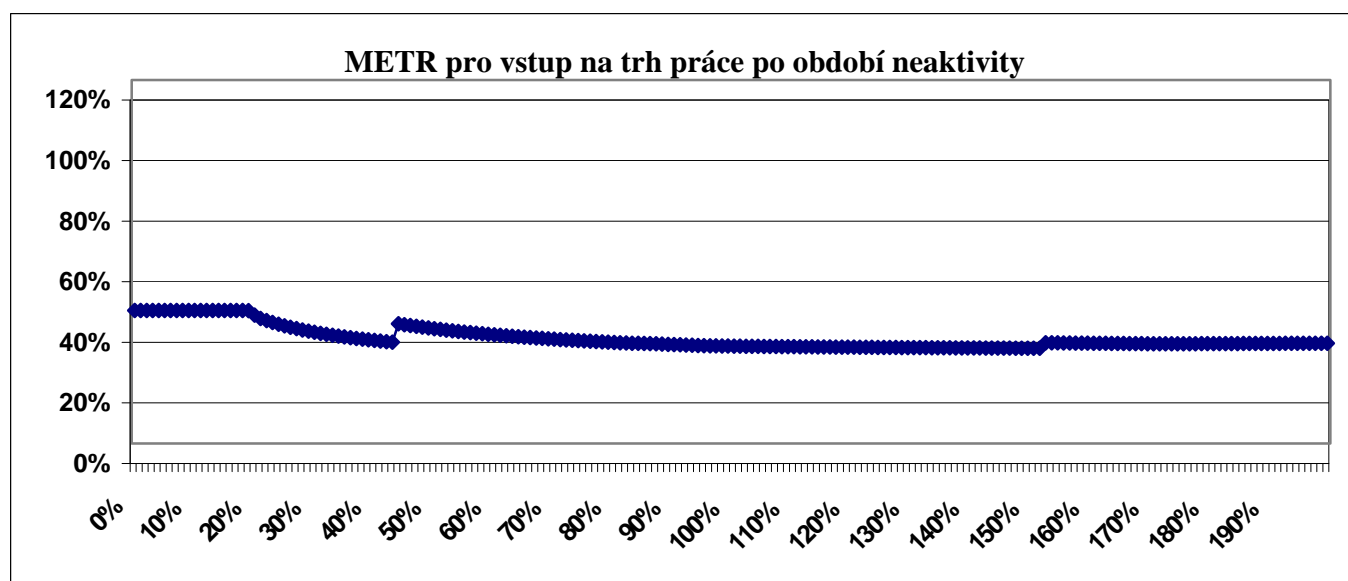
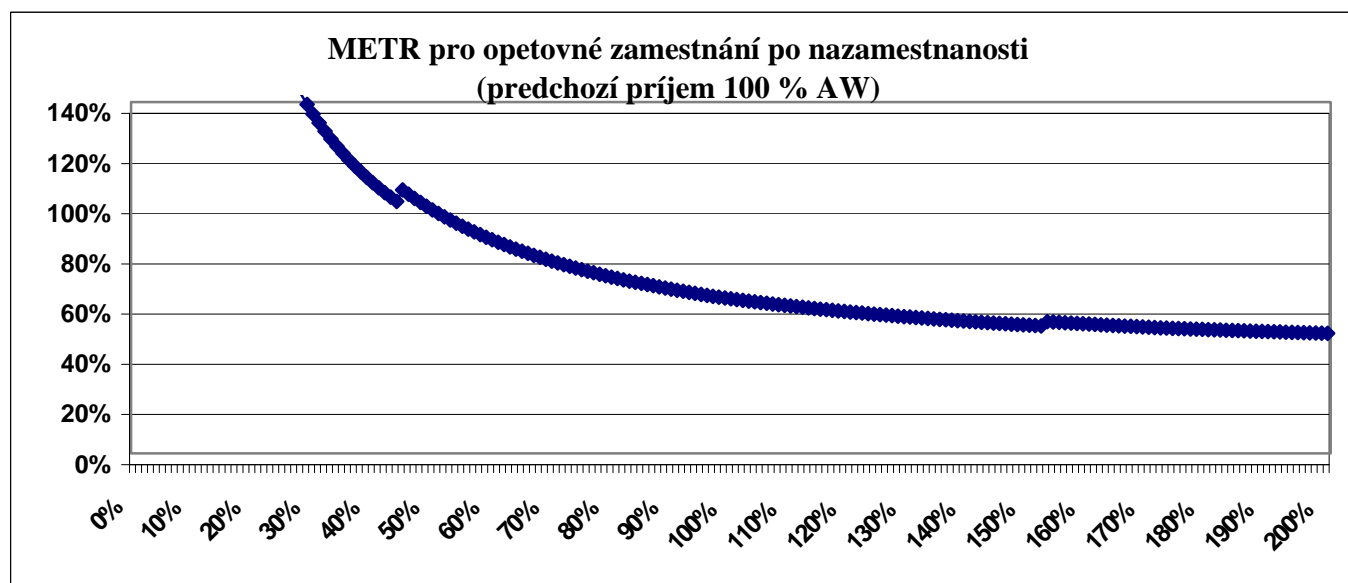
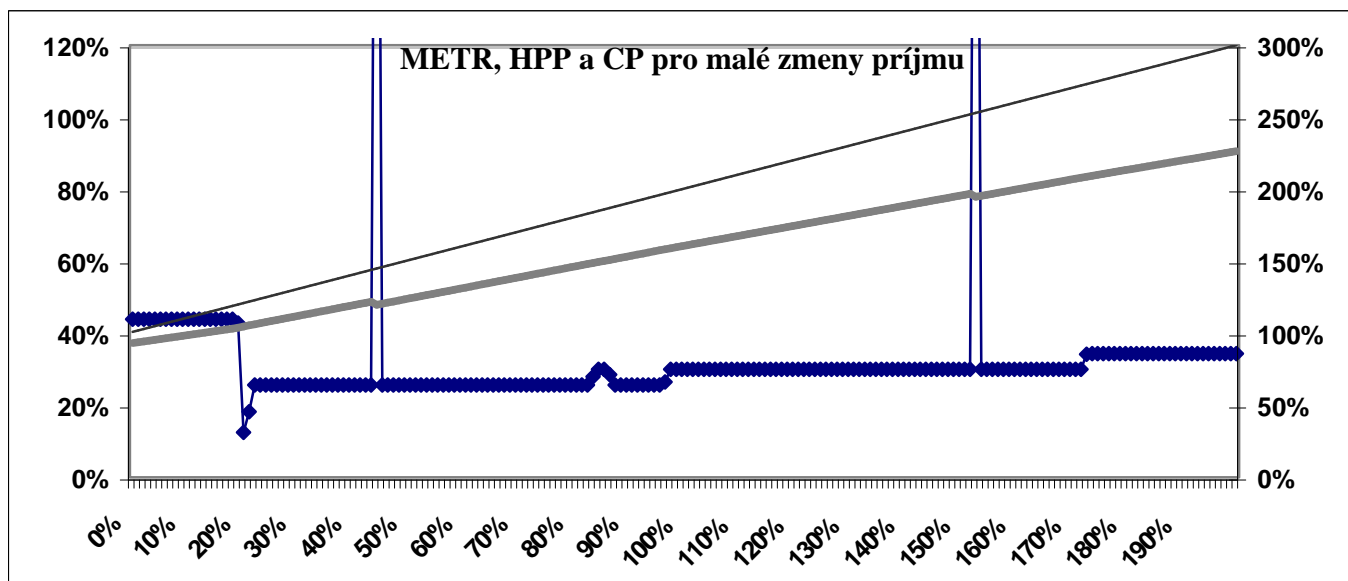
Pasti neaktivity domácnosti (2+2) se 1 príjmem

(první příjem na úrovni 0 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 20

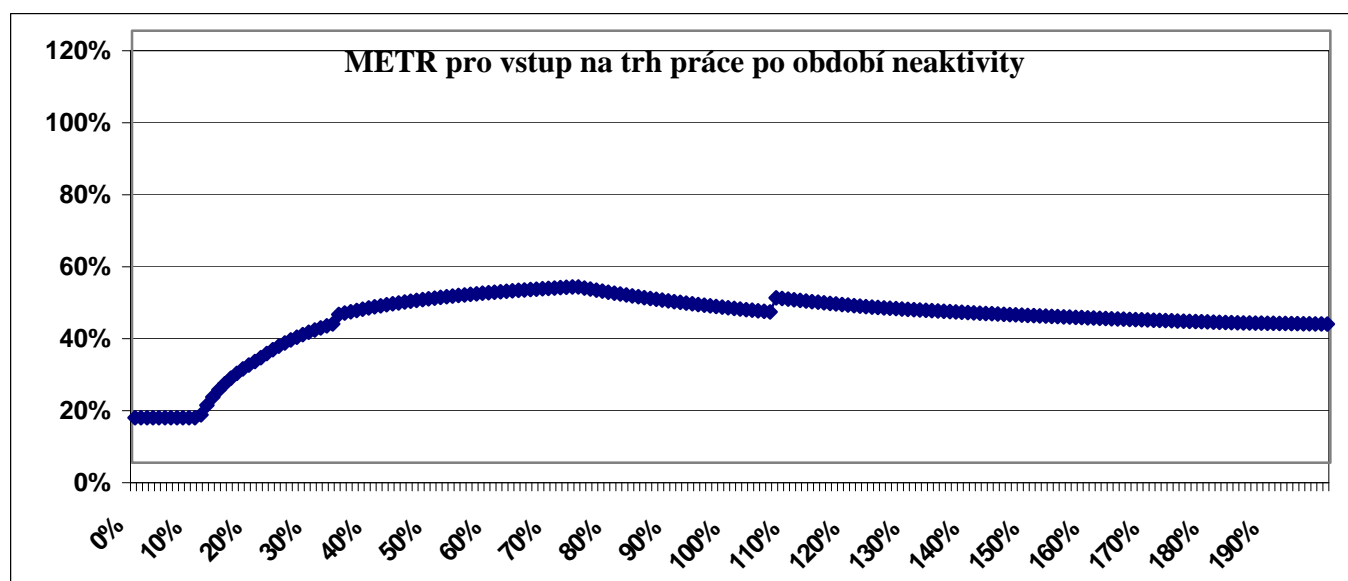
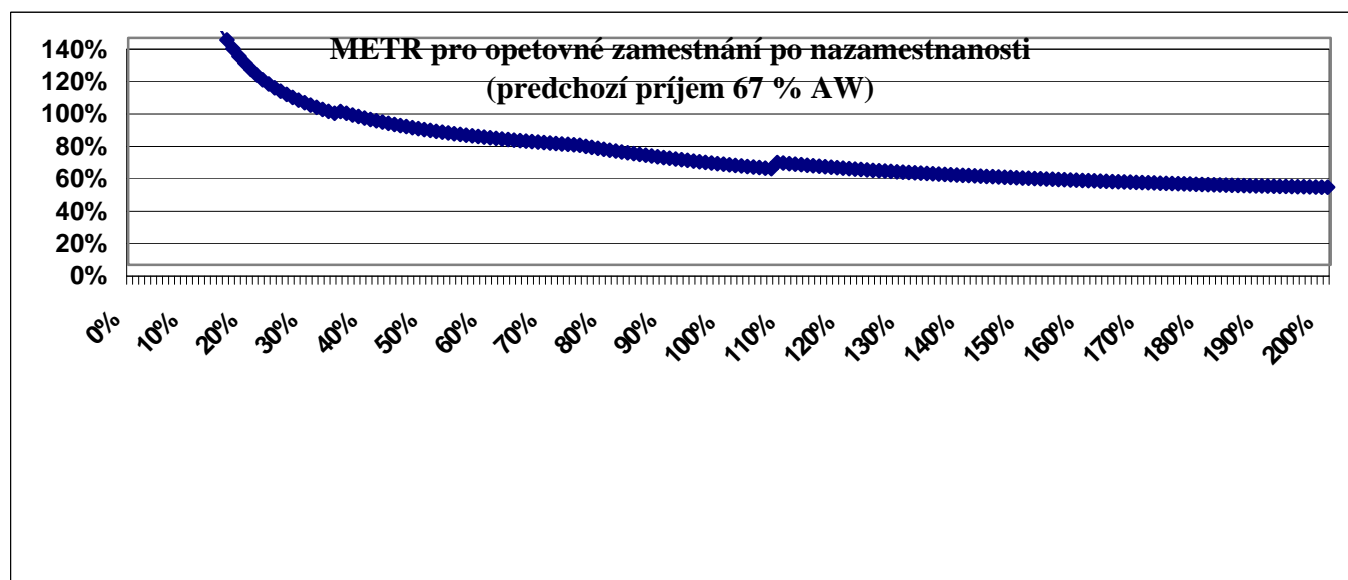
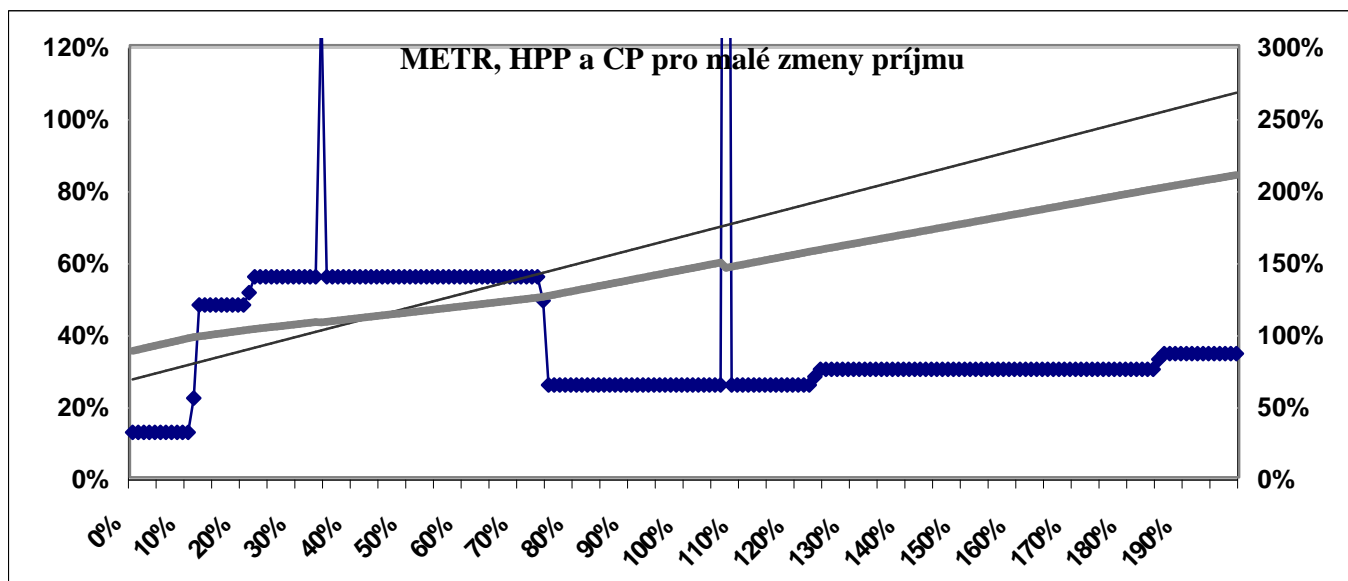
Pasti neaktivity domácnosti (2+2) se 2 príjmy (první příjem na úrovni 100 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 21

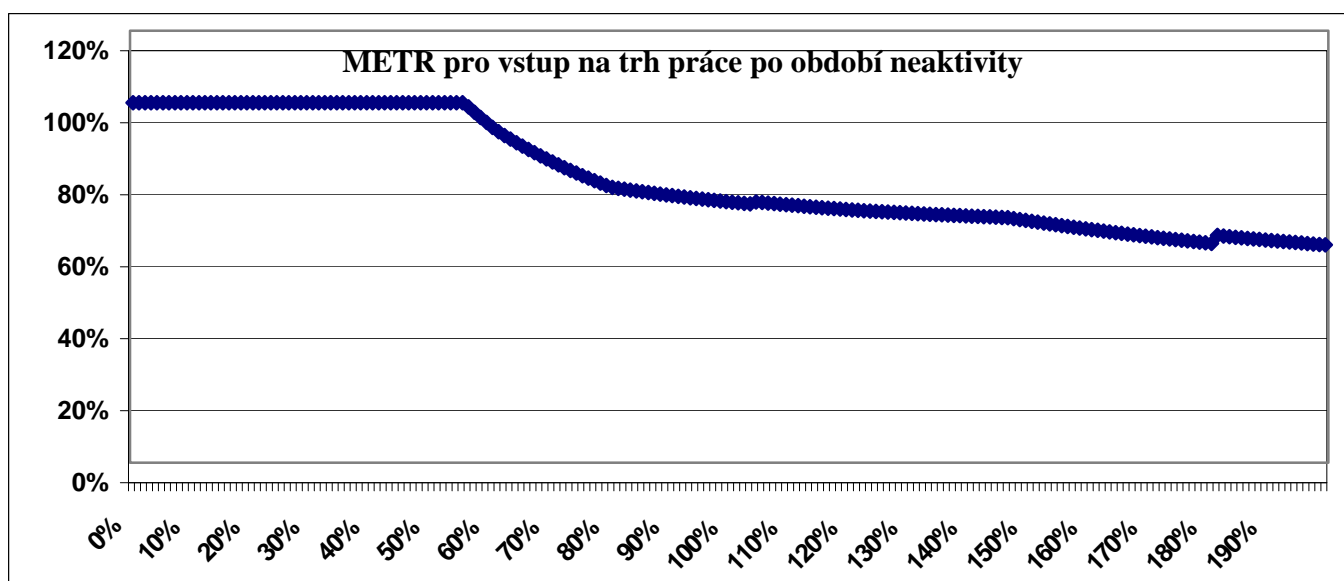
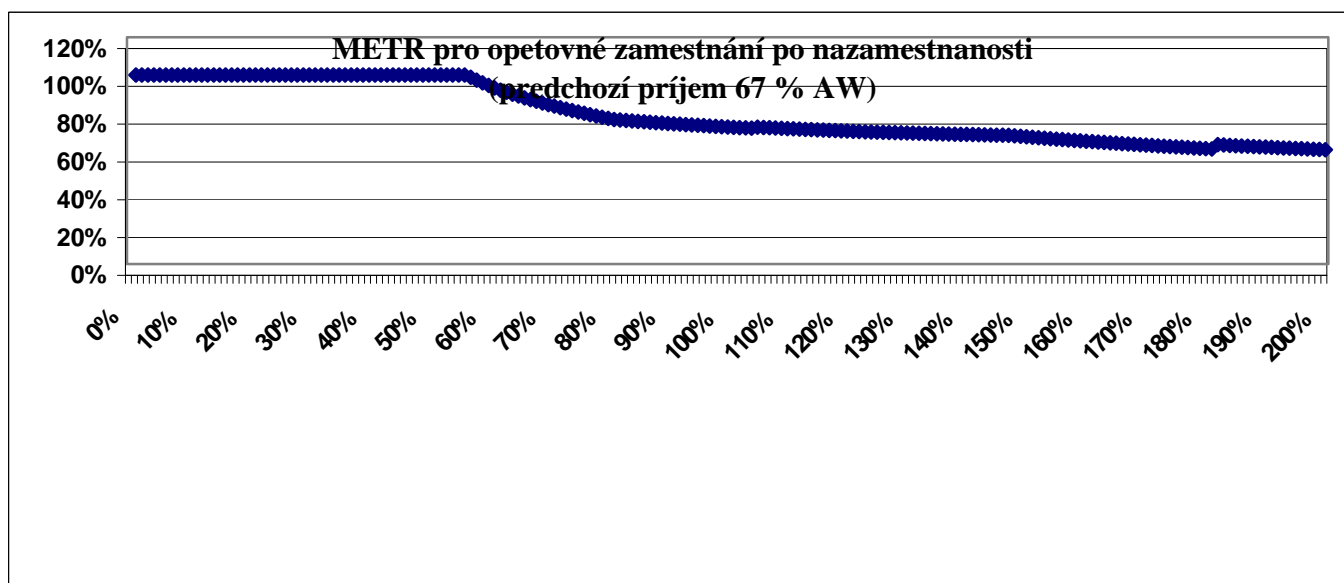
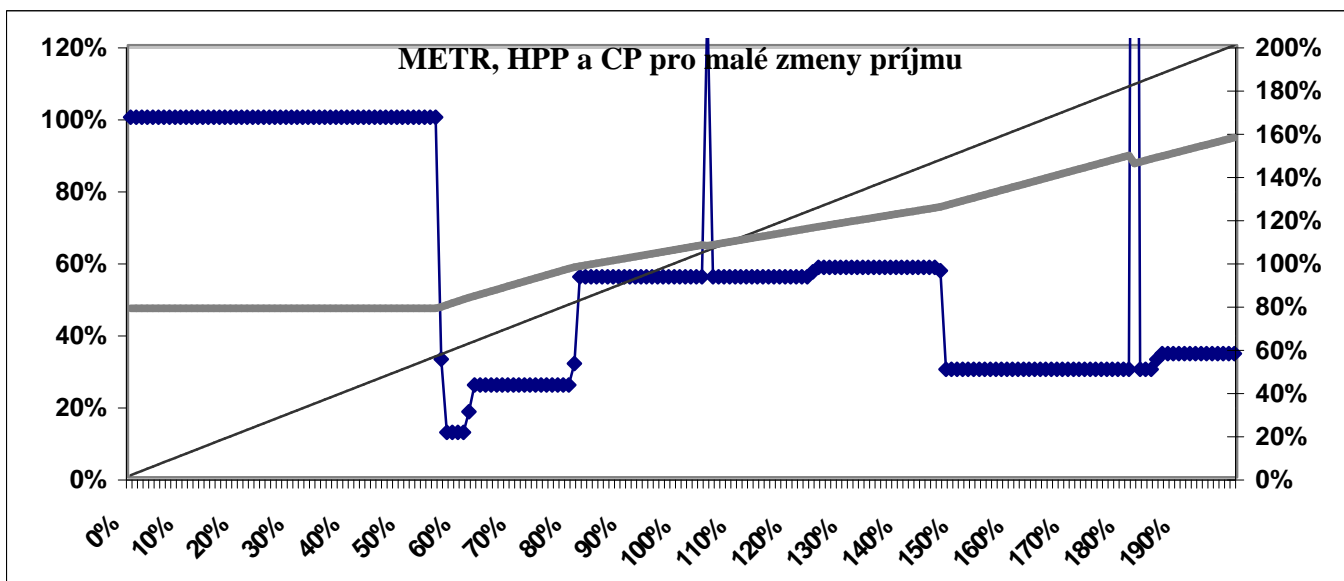
Pasti neaktivity domácnosti (2+3) se 2 príjmy

(první příjem na úrovni 67 % AW, druhý příjem na ose x)

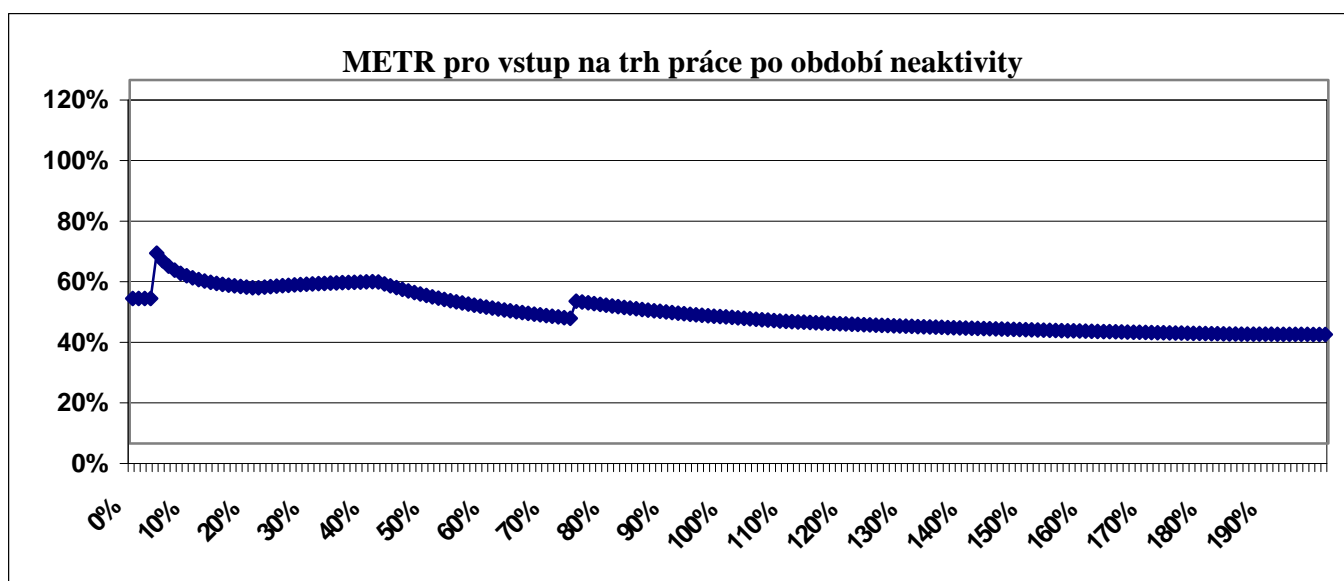
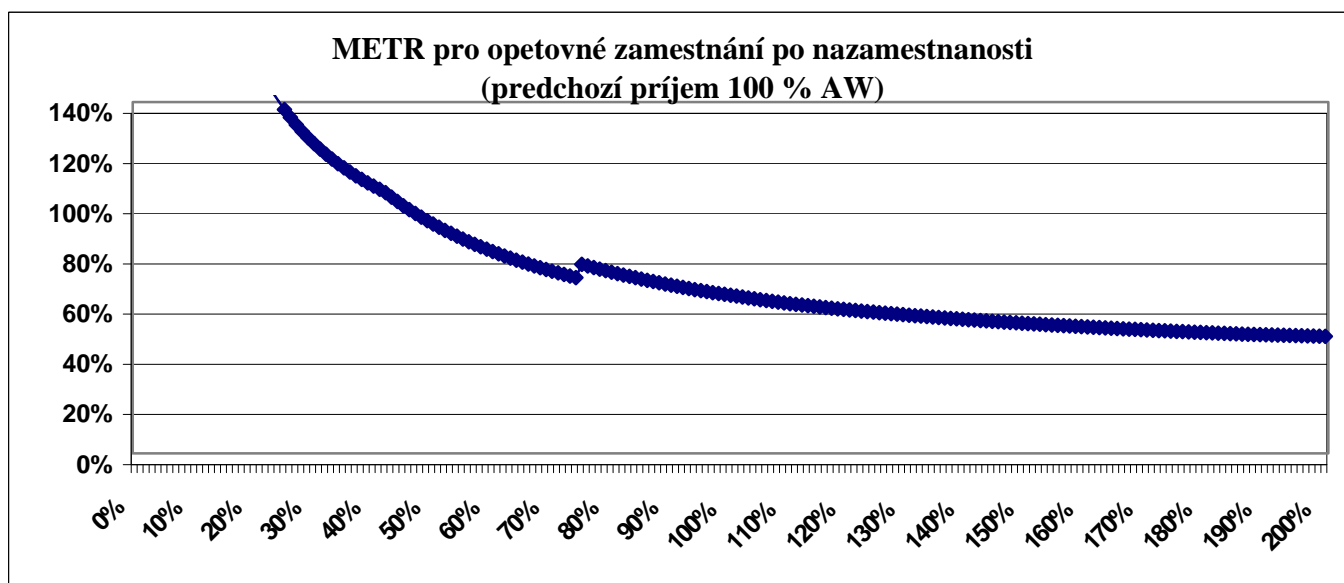
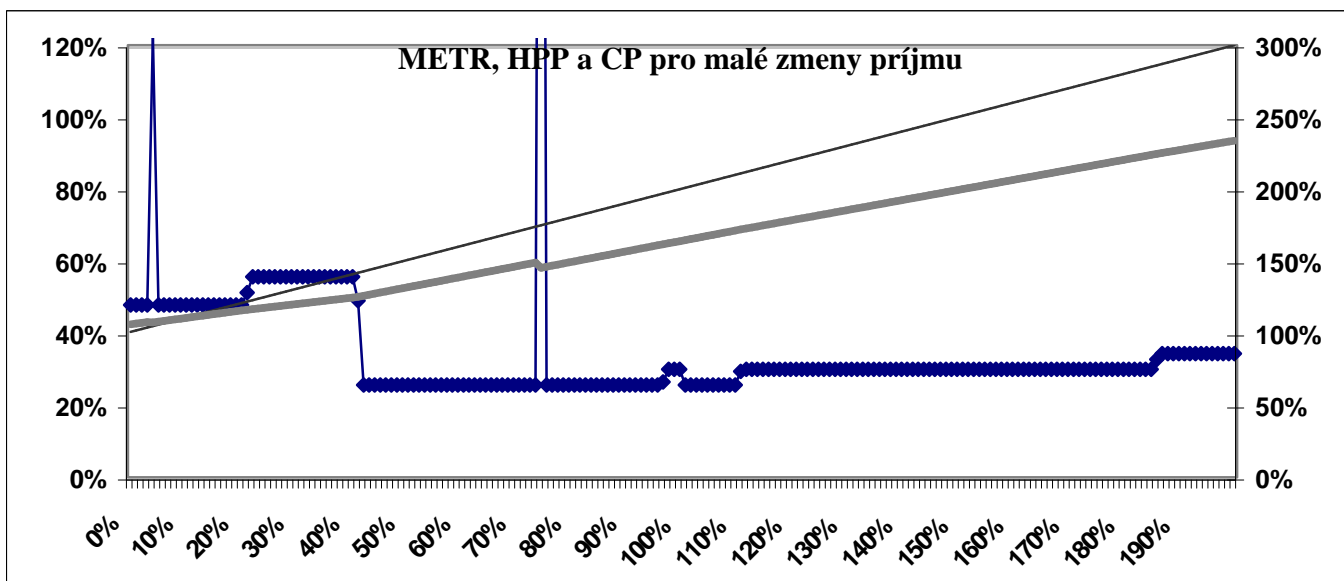
Pasti neaktivity domácnosti (2+3) se 1 príjmem

(první příjem na úrovni 0 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 23

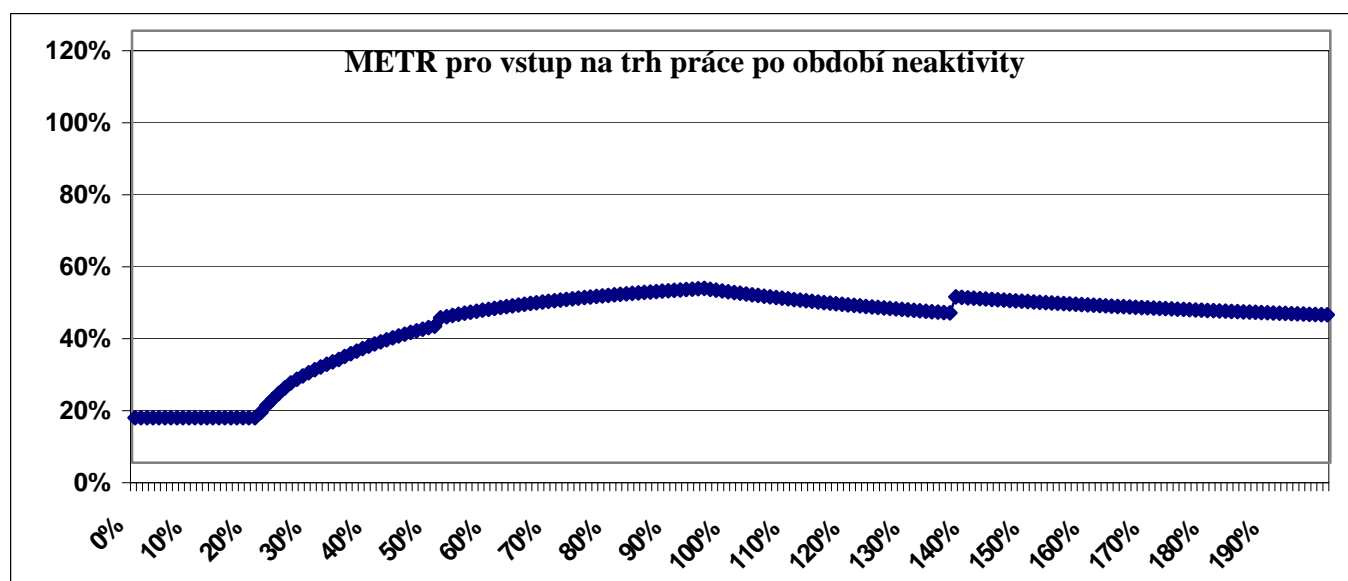
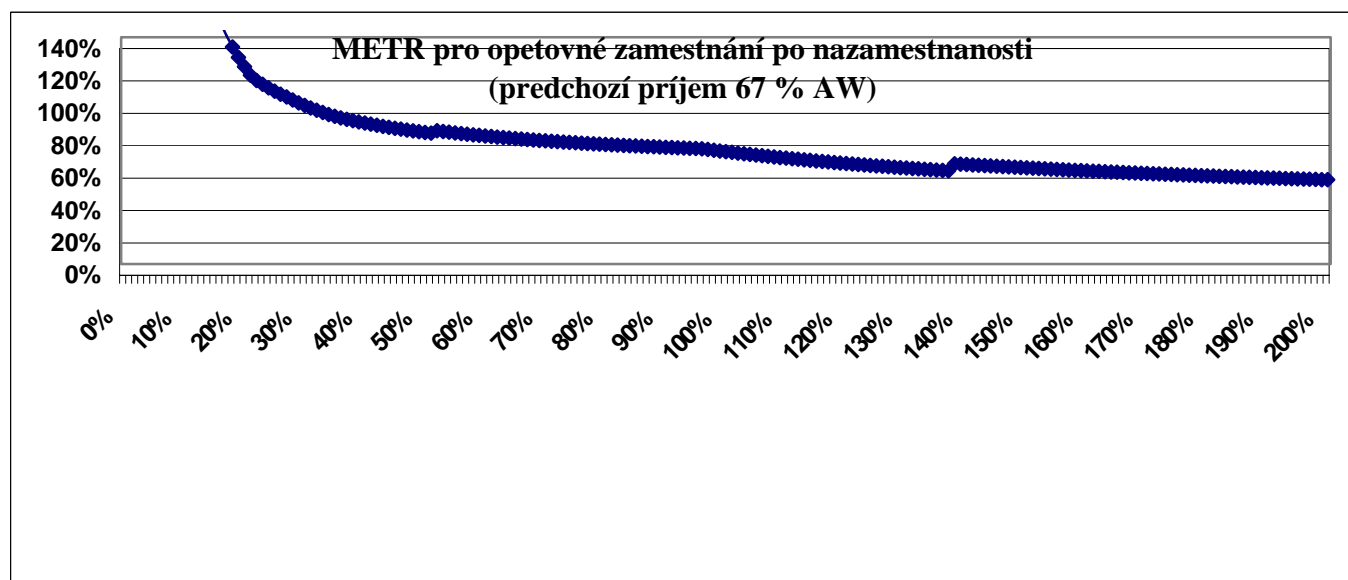
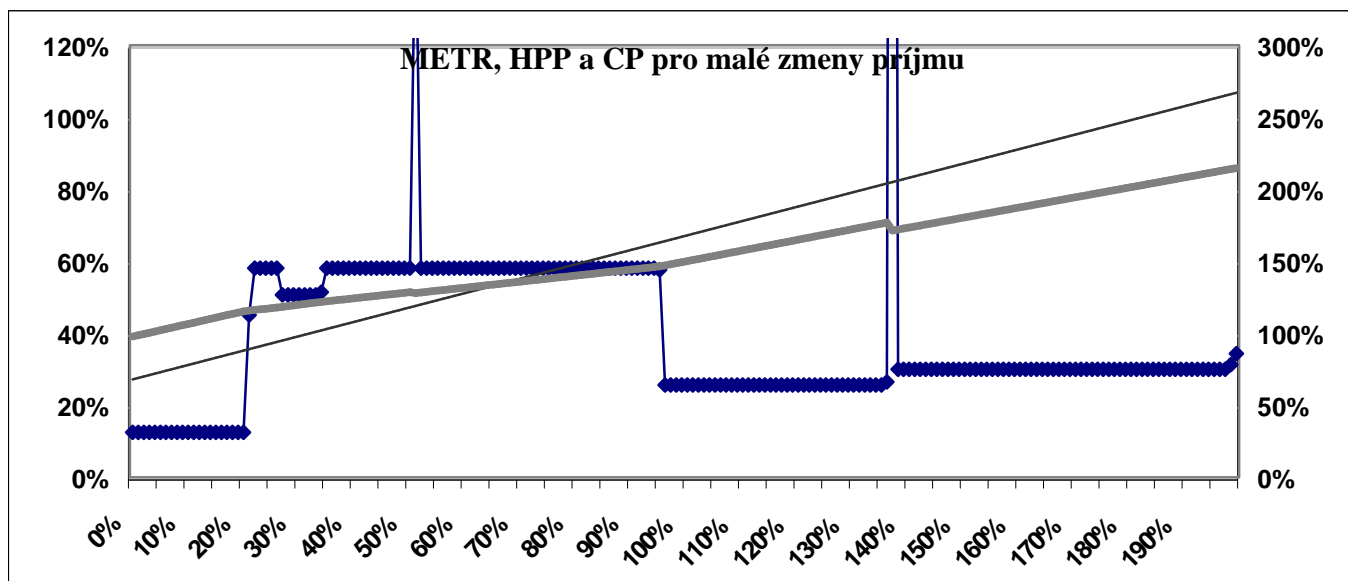
Pasti neaktivity domácnosti (2+3) se 2 príjmy (první příjem na úrovni 100 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 24

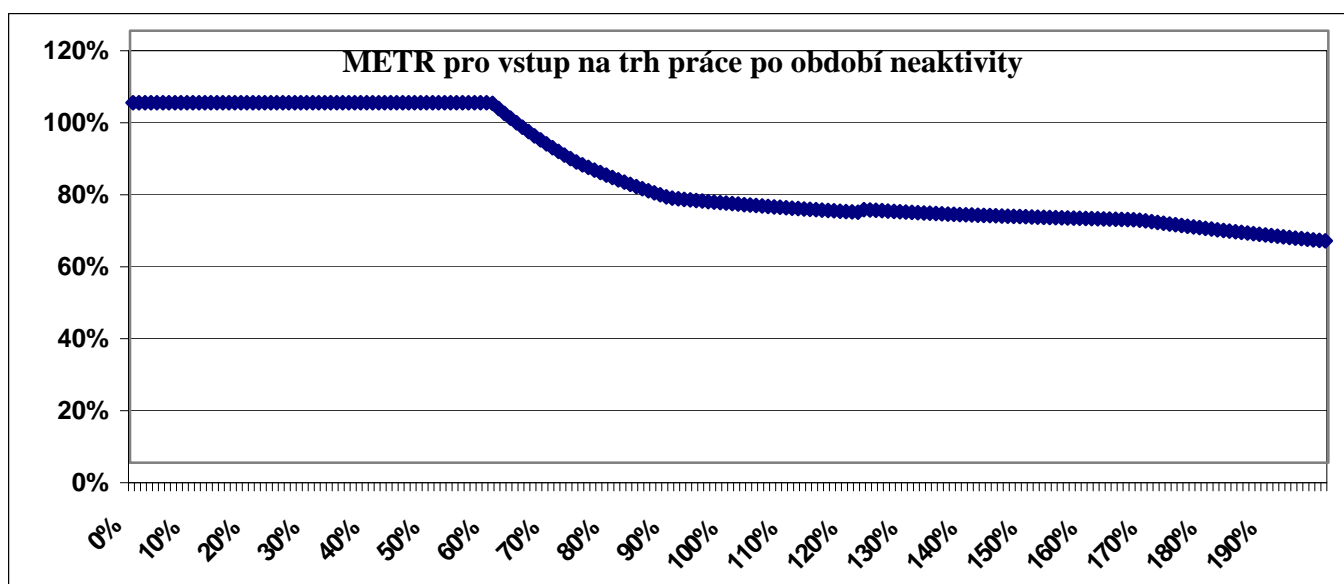
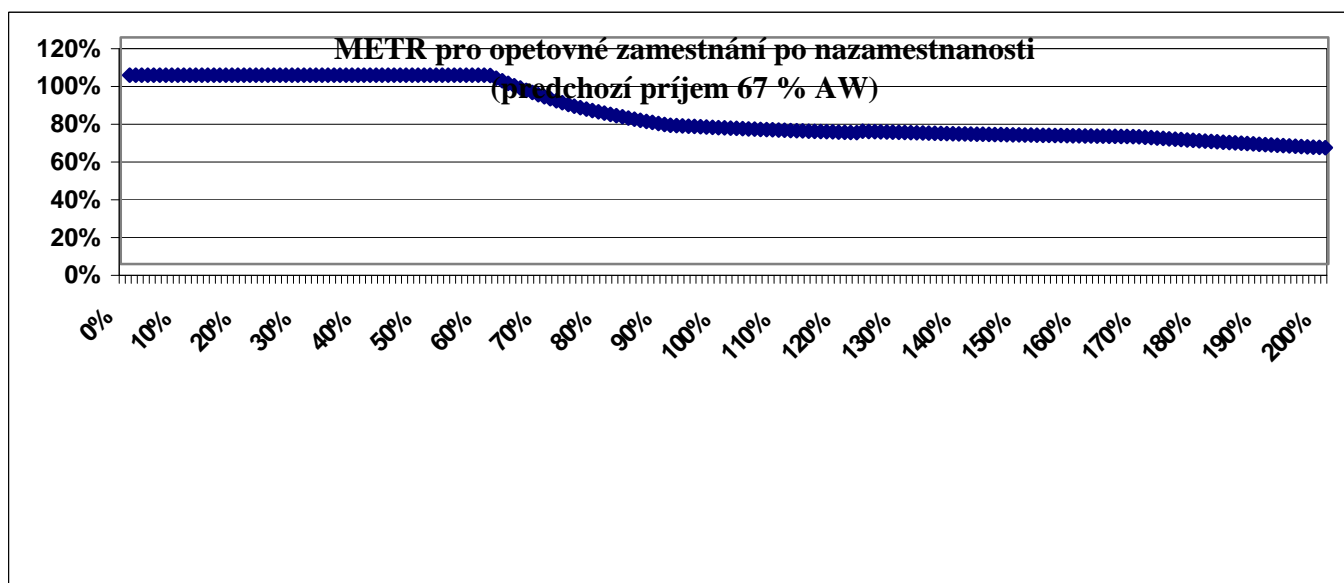
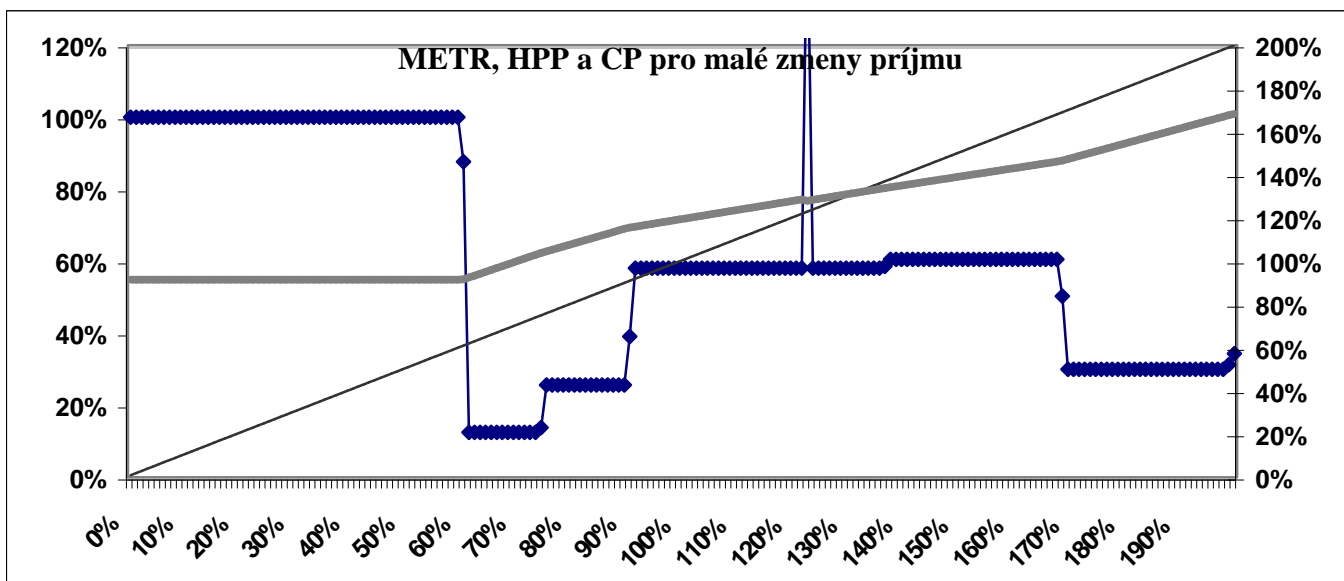
Pasti neaktivity domácnosti (2+4) se 2 príjmy

(první příjem na úrovni 67 % AW, druhý příjem na ose x)

Pasti neaktivity domácnosti (2+4) se 1 príjmem

(první příjem na úrovni 0 % AW, druhý příjem na ose x)

Príloha 26

Pasti neaktivity domácnosti (2+4) se 2 príjmy
 (první příjem na úrovni 100 % AW, druhý příjem na ose x)

